

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

DUILIU ZAMFIRESCU

LUME NOUA

ȘI

LUME VECHIE

BUCUREȘCI
EDITURA LIBRARIEI CAROL MULLER
53, Calea Victoriei, 53.
1895

Prețul Lei 3

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dómneĭ H. S. A....

La Roma.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

PARTEA INTÂIA

I.

In strada Cometuluĭ, în niște case joase, înșirate de-a lungul unuĭ parmaclâc pênă în fundul curțeĭ, se mutase de curînd o vĕduvă. Toată vecinătatea mahalalcĕĭ se întreba cine e, fiind-că, de și avea douĭ flăcăĭ și o fată, era încă tînără și părea blajină și foarte cuviincioasă. Când ieșia dimineața în târg, cu femeea după dînsa, toțĭ săraciĭ bisericeĭ începeaŭ de la ea, fiind-că dà cu toată inima. De'și întîlnia vecinele în poartă, le zicea un «bună-dimineața» atât de prietenos, în cât cumetrele nu îndrăzniră să-ĭ scoață nicĭ un ponos. Singurul neajuns ce făceaŭ vecinilor noiĭ chiriașĭ, era «o pușție de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

scripcă», cum îi ziceaŭ, care când începea să scârție n'o maĭ contenea. Asta părea a o supĕra și pe Coana Smărăndița, cum se numea vĕduva, dar ce era de făcut? Vinovatul era fiul-sĕŭ Tache, băiatul de al doilea. Ce e drept, se ascundea el, dar nu îndestul ca să nu tulbure liniștea vecinitor. Se ducea într'un șopron, departe, în fundul curțeĭ, și acolo își împlinea toate gusturile, repetând aceiași bucată de sute de orĭ, până scotea din pepenĭ pe slugile megieșilor, carĭ ziceaŭ în gura mare de cea-laltă parte a zaplazuluĭ:

— Da ajungă-ți odată, fi-ți-ar de cap!...

El auzia, dar rîdea și-și căuta de treabă.

Alegerea șopronuluĭ pentru această îndeletnicire avea, afară de grija vecinilor, și un alt cuvînt: îĭ era frică de frate-sĕŭ. De când le murise tatăl, fratele maĭ mare se înhămase la nevoile traiuluĭ, și-ĭ crescu pe amândoĭ, punênd pe fată într'un internat, iar pe el urmărindu-l la liceŭ până maĭ în vremile din urmă. Insă Tache eșia poamă rea, după zisa tuturor. De prin clasa a șasea o rărise de pe la școală, și se ținea numaĭ de conservator. Teatrul îl atrăgea, ca lumina pe un fluture. Ce făcea, ce dregea, era de față la toate concertele, la toate reprezentațiile maĭ însemnate. Se alipise pe lângă profesoriĭ și tovarășiĭ maĭ înnaintațĭ de cât el, și ajunsese să se strecoare în orchestră. Innainte de a se ivi cu totul, își scotea capul în ușa cea ângustă de sub scenă, să vază dacă nu care cumva frate-sĕŭ se află în sală, și numaĭ când era cu totul sigur că nu-l cunoaște nimenĭ, pășea pênă lângă toba cea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mare, unde se așeza fricos pe colțul unuĭ strapontin și se perdea în valurile muziceĭ, orĭ în intriga dramelor. Într'acolo îl purta firea.

Într'o zi, la masă, frate-sĕŭ îĭ zise cam în glumă:

— Bravo, musiu Tache, aĭ ajuns departe cu arta. Eŭ te țiŭ că te pregătești de bacalaureat și dumneta sprijinĭ barabana la teatru!...

— Cum dracu Mitică?.. zise mamă-sa supĕrată.

— Da... Uite-l, dumnealuĭ.

Băiatul se roșise și nu știa cum să iasă din încurcătură.

— Nu te-am vĕzut, nene, zise el cu blândețe, par'că ar fi voit să-ĭ spue că dacă ar fi știut că e acolo, nu ar fi eșit de loc la iveală.

— Și când asta, mamă? întrebă bĕtrâna pe același ton de disperare.

— Aseară.

— Cu Stroeștiĭ?

— Da; ba l'am arătat și cucoanelor.

— Vaĭ de mine!...

Desnădăjduirea bĕtrâneĭ era așa de comică, iar băiatul așa de atins de vinovata luĭ purtare, în cât fratelui maĭ mare i se făcu milă de el.

— Noroc numaĭ că Stroeștiĭ par a fi oamenĭ luminațĭ, și aŭ găsit lucrul firesc.

Bĕtrâna dete din cap cu neîncredere.

Sora lor, ca să schimbe vorba, începu să descoasă pe frate-sĕŭ despre Stroeștĭ:

— E adevĕrat, nene, că sunt socialiștĭ?

El începu a rîde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cum mĕ întrebĭ și tu, Anicuțo, par'că ar fi vorba de antropofagĭ. Or fi socialiștĭ. Eĭ, și?..

— Bine, nu-ĭ nimic, dar aud că sunt bogațĭ, zise fata cu nevinovăție.

— Cu atât mai bine. Asta dovedește că sunt convinșĭ, rĕspunse el rîzênd.

Fata nu prea părea pĕtrunsă de șiretenia lucruluĭ.

— Să-ți spun drept, nene, eŭ cred că orĭ sunt săracĭ, orĭ nu-s socialiștĭ.

El se uita în lumina lămpeĭ, nevoind să rĕspunză saŭ poate neștiind ce.

— Face vre-o treabă? întrebă fata.

— Pênă acum nu știŭ. Vre-o treĭ lecțiĭ, cât am ținut, de abia am avut vreme să-ĭ explic. N'am voit s'o descos de ce știe. Dar pare cu dinadinsul iubitoare de învĕțătură...

— Cum o chiamă, nene?

— Mimi.

— O, ce nume urît!

— Cel puțin așa o chiamă acum. Când era mică se pare că o chema Baby, și bunu-ĭ Dumnezeŭ, dacă i s'o urî și cu ăsta, și-l schimbă. Fiind-că, adoase el cam zîmbind, poate să-și aleagă orĭ-ce nume, nefiind botezată....

— Da?... întrebară mama și sora cu mirare. Ce fel de creștinĭ!..

— De ce? foarte bine. Pentru ce să pedepsești pe un om să poarte un nume care nu-ĭ place?

— Da, zise fata, dar e pretențios să nu facĭ ca lumea cea-laltă.

— Prejudecată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba nu, nu-ĭ prejudecată, fiind-că pe cât trăim în societate, trebue să ne poată deosebi lumea și când suntem absenți. Nevoia e așa de mare, încât ajungem de ne botezăm și câniĭ și casele.

— Bine, bine, eŭ nu zic să nu avem un nume, dar nu pe acela ce vor alțiĭ. Un om foarte cum se cade și foarte liniștit, se poate numi Ænea saŭ Napoleon, după cum un câine de curte se numește Parizache, fără voia luĭ...

Soră-sa nu prea părea convinsă, dar dete drumul vorbeĭ maĭ departe.

— Sunt bogațiĭ, da?

— Foarte bogațiĭ.

— Și foarte socialiștiĭ? întrebă ea cu neîncredere.

— Da...

— Și ce fac când sunt socialiștiĭ?

Frate-sĕŭ începu a rîde.

— Coană Anicuțo, mi se pare că eștiĭ ironică la adresa eleveĭ mele. Te-aș ruga să nu uițiĭ că plătesc bine, așa socialiștiĭ, cum sunt.

Apoĭ se uită la ceasornic.

— Pe mine să mĕ ertațiĭ. Sunt opt și jumĕtate și trebue să mĕ duc.

Fratele maĭ mare se sculă și cu el se sculară toțiĭ. Bĕtrâna eși după dînsul până în sală; îĭ ținu haina să se îmbrace, și el plecă să-și facă cea din urmă lecție ce o avea în ziua aceea.

Coana Smărăndița se întoarse înapoĭ, drept la Tache și, cu brațele încrucișate, cu capul plecat pe un umĕr, începu a-l judeca:

— Bine mamă, ce fel de om eștiĭ tu?... Dacă nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai ai rușine de lume, de eșî la un loc cu lăutarii, cum de nu ți-e milă de frate-tău, care aleargă din zorî până în noapte, ca să vĕ ajute să vĕ faceți oameni?... El Dumnezeŭ știe cât muncește ca să nu-ți lipsească nimic, și tu în loc să înveți, te ții de teatru!.. Acuma îl facî și de rîs?..

Băiatul rĕmăsese cu mâna pe rezemătoarea unuî scaun, și nu îndrăznea să ridice ochiî din pământ. Bĕtrâna, amărâtă, urmă:

— Nădăjduesc că m'o strînge Dumnezeŭ, să nu te vĕd ajuns actor orî lăutar... Și bine că nu trăește bietul tată-tău să te privească!

Băiatuluî îî dăduseră lăcrămile. Nu putea să zică nicî o vorbă. Dar numele luî tată-sĕŭ, adus să-l judece atât de pe nedrept, îî redete puțin glas.

— N'am vrut... nu știam că era acolo.

— Da de ce să te ducî la un loc cu lăutariî? zîse mamă-sa răstit.

— Nu mĕ mai duc... îngână băiatul.

Dînsa, aprinsă la vorbă, nu vru să mai urmeze și eși, uitându-se urît la el:

— Cuî semenî, nu știu!

Tache, în urma măseî, se lăsă pe scaun, trist și nenorocit. Soră-sa se reașeză și ea, uitându-se la el cu îndoiosare.

— Mai bine dacă aș muri, decât așa... Toată lumea se încurcă de mine.

Soră-sa se apropiă de el încetișor.

— Tăchiță, de ce nu vreî tu să lași pentru câtă-va vreme conservatorul?.. Un an. Într'un an îți trecî

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bacalaureatul, și apoĭ facĭ ce-ți place. Ce e un an? Cum înveți tu, îl trecĭ la sigur.

— Da, îl trec, zise băiatul cu neîncredere. Dar ce fac cu matematicele?

— Te meditează nenea. Numaĭ să vreĭ tu...

— Așa, par'că nenea numaĭ pe mine mĕ are.

— Ce-ți pasă, el e bucuros să te vadă că înveți.

— Auzĭ, mama zice că eŭ îl supĕr.

— Da de ce-l superĭ? Lasă că-ĭ zic eŭ.

— Zi-ĭ tu dacă vreĭ.

— Iĭ zic, chiar mâine. Numaĭ să-mĭ făgăduești că vreĭ să te puĭ să înveți.

— Vreaŭ, zĕŭ. Las draculuĭ și conservator și vioară și tot. M'am săturat de atâta netraiŭ. Eŭ fugeam de matematicĭ la liceŭ și aci am dat peste altele maĭ afurisite.

— Te-aĭ înscris și la armonie?

— Oho, de mult.

— Poftim. Barem aĭ profesor bun?

— Bun e el, dar e așa de ocupat, că nu-l maĭ prinzĭ pe la conservator. Noĭ pe la teatru îl maĭ vedem. Astă seară trebue să fie acolo, fiind-că am auzit că-ĭ place grozav cum se dă Hamlet.

— Se dă astă-seară pentru întâia dată?

— O, s'a jucat de o grămadă de orĭ. Să vezĭ ce frumos e!.. E o umbră care ese din mormînt și trece pe scenă de par'că îngheți... Și strigă lung: «Hamlet, Hamlet», iar ceĭ-laiți tovarășĭ aĭ luĭ Hamlet nu o vĕd, numaĭ el o vede... Și fac pe scenă o altă scenă, unde joacă niște actorĭ tocmiți de Hamlet ca să spue într'adins ce vrea el, pentru ca să prinză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe măsa în cursă. Să vezĭ ce rîs are Hamlet de te-apucă groaza.

— Trebue să fie frumos...

— Strașnic!

— Tu a-ĭ vĕzut-o?

— Ba eŭ n'am vĕzut de cât actul unde se sapă groapa... din culise. Dacă nu ne dă bilete la Hamlet. Zice că e teatru plin. Numaĭ la piesele proaste ne dă bilete, fiind-că atunci locurile sunt goale.

El tăcu și soră-sa de asemenea, luați parcă fiecare de puterea fantazieĭ lor. După un minut băiatul adăogă:

— Grozav aș vrea să vĕd începutul, cu umbra...

— Apoĭ du-te de-l vezĭ.

— Eĭ, cum să mĕ duc? N'avem bilete pentru Hamlet.

— Da găsești tu pe cine-va să te vîre în teatru.

— Poate că da, la orchestră. Dar dacă vine nenea iar?

— Adevĕrat..... Eŭ am vre-o treĭ francĭ, poțĭ să intri cu eĭ?

— Cum nu, cu treĭ francĭ...

Și fata se sculă de la masă, trecu într'altă odae și-ĭ aduse paralele.

— Iacătă, și să-mĭ spuĭ mâine și mie.

— Iți spuĭ Anicuțo, cum nu.

Apoĭ dete năvală la pălărie, își îmbrăcă paltonul din fugă, ajutat de soră-sa, și eși pe ușă glonț, zicênd:

— Să nu scap umbra.

Sgomotul ușeĭ, pe care Tache eșise ca o vijelie, deșteptă bănuiala Coaneĭ Smărăndițe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Unde a plecat iar? întrebă ea pe fată. Iar la teatru....

Anicuța strîngea șervetele, făcêndu-se că e grozav de ocupată, și, ca să aibă spor la vorbă, ridică și ea tonul:

— Ia lasă maică, că prea te ții de el toată ziua.

— Bine mamă, nu-l vezi că nu mai face nimic? Moare la teatru.

— Ei, dacă asta-i place.

— Bată-i pustia plăcerea..... Actor! Auzi, actor! Barem dacă s'ar ține numai de vioară, adăugă ea, făcênd fără voe această concesiune proprieĭ sale plăceri pentru muzică.

Fata simți că a venit momentul să-i spuie adevĕrul.

— Poate deveni om prea bine și pe calea asta.

Mamă-sa dete din cap cu neîncredere.

— Deocamdată s'a dus să mai dea o raită pe la teatru, zise Anicuța rîzênd.

— Iar?... Ei, poftim!...

— Nu; mi-a făgăduit că se pune serios pe lucru...

— Dar dacă o fi nentu iar la teatru?...

— Ce-i dacă o fi nenea? Tache o să fie și el la teatru ca orĭ-ce om...

După aceea, rîzênd și cu bunătate:

— Eŭ ți-aș spune drept, dacă mi-aĭ făgădui că nu mĕ ocărăștĭ.

— Ce-i?... întrebă ea blajin.

— I-am dat treĭ francĭ să-șĭ iea bilet...

Bĕtrâna pocni palmele una într'alta, căutând cu privirea icoana. Fata vĕzênd efectul nenorocit ce produce, ridică și ea glasul, cam cu frică:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

—... Ca să vadă pe Hamlet.

— Să vadă pe Hamlet!..

— Apoĭ da. Dumnevoastră vreți să-l faceți să-șĭ urască viața... Și maĭ întâiŭ eraŭ paralele mele.

— Bine mamă, zise bătrâna. Să dea Dnmnezeŭ să aĭ tu dreptate. Și ce-ĭ Hamlet ăsta?

Fata începu a rîde și o luă de braț.

— Nu știĭ, traducerea aia a matale, de Bagdat, cu slove de când lumea... legată în aceleașĭ scoarțe cu Ciocoiĭ luĭ Filimon...

— A ha, Amlet Prințul Danemarceĭ...

— Da.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

Pe când acestea se urmaŭ în strada Cometuluĭ, Mitică se ducea în fuga pe calea Victorieĭ, să-șĭ facă cea din urmă lecție din ziua aceea.

Eșind de acasă, unde lăsase lumea luĭ veche, se grăbia să ajungă la Veniamin Stroescu, cunoscutul deputat socialist, pe a cărĕĭ față începea a o medita de matematicĭ. Atât din pricină că era cam în întârziere, cât și maĭ cu seamă purtat de curiozitate, mergea repede pe stradă, gândind cu iuțeala omuluĭ ocupat.

Din cât putuse vedea, lumea Stroeștilor era nouă pentru dînsul, de și poate cam ciudată.

Era nouă, fiind-că în casa Stroeștilor o mulțime din prejudecățile ce-l supĕraŭ nu le întîlnia. Era nouă, fiind-că aicĭ toțĭ eraŭ but de carte: Stroescu bătrânul, fiul sĕŭ; Scarlat Stroescu; fiică-sa; Mimi, chiar d-na Sofia Stroescu, mama, era un mic dicționar de vorbe savante, pe carĭ le prinsese din fuga de la lecțiile feteĭ. Și maĭ era nouă, fiind-că Stroeștiĭ eraŭ bogațĭ, trăiaŭ, sub o părere de modestie, într'un adevĕrat lucs.

Era apoĭ ciudată, fiind-că, fără să-șĭ dea seamă, se simțise chiar de la început într'o atmosferă streină luĭ. In viața acesteĭ familiĭ, se urma o vecĭnică contrazicere între o jumĕtate a traiuluĭ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceea ce păreaŭ, și între cea-laltă jumĕtate : ceea ce eraŭ. Apoĭ vĕzuse cam din fugă un chip blajin și delicat de femeĭ, ce se dușmănea parcă cu sănătatea îndrăsneață a celor-lalțĭ. Apoĭ slugĭ, purtând tave de argint cu dulceață, — alăturĭ de țăranĭ, carĭ veneaŭ pe semne să se adape la isvoarele dătătoare de viață ale boeruluĭ și maĭ ales ale luĭ Cuconul Șarl.

In ziua d'întâiŭ, bĕtrânul Alexe Voinescu, profesor la facultate, îl însoțise la Stroeștĭ, spre a-l prezenta.

In casa cea mare de pe calea Victorieĭ, Mitică și bĕtrânul Voinescu, trecură printr'o încurcătură de saloane și salonașe, tupilându-se pe sub draperiĭ, înghimpându-se în foile ascuțite ale unor palmieri rachiticĭ, orĭ oprindu-se de câte o ramură grasă de cactus, căre tăia cărăruia îngustă ce ducea de la o ușă la alta. Ajunșĭ în sfîrșit la capĕtul drumuluĭ deteră de o cameră lungă și aerisită. Aicĭ părea a fi biuroul boeruluĭ. Fură rugațĭ să aștepte.

Tênĕrul băgă de seamă că în fața lor se deschidea o ușă pe un coridor ce ducea drept la scară.

— De ce nu ne-o fi dus oare prin sala asta, și ne-a învĕrtit atâta prin toată casa? întrebă el pe d-nul Alexe.

Bĕtrânul era prieten vechiŭ al Stroeștilor.

— Asta-ĭ intrarea pentru lumea maĭ așa... Eĭ, cum îțĭ pare? întrebă el pe tênĕr, cu un aer care părea a zice: «Vezĭ în ce raiŭ te port?»

— Bine, rĕspunse tênĕrul, dând din cap de maĭ multe orĭ, pe când îșĭ învîrtea privirea roată împrejur.

In camera aceea era un mare biuroŭ, minunat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lucrat în stejar, cu un scaun de doge venețian; un serviciŭ de bronz, tot așa de artistic și scump ca și biuroul; statuete, iconițe, călimărĭ, termometre, nenumĕrate unelte de scris, puse toate la locul lor, în micĭ jgheaburĭ de porfir orĭ de argint. Pe pereți o risipă de cadrurĭ de toată mâna, maĭ originale românești, maĭ litografiĭ, maĭ picturĭ de pe la Expoziținea din Viena, atîrnate cu lungĭ șireturĭ tocmaĭ de sus din spre podele. Jos, o piele de urs, plină și umflată de demnitate. La dreapta și la stînga biurouluĭ, două marĭ fotografiĭ, rezemate pe picioare de lemn și îmbrăcate în stofe bogate.

Dar nicĭ biuroul, nicĭ scaunul ducal, nicĭ călimările scumpe nu păreaŭ de mare folos, fiind-că fotoliul, cu pernița rezemătoriĭ îmbrăcată în imitație de piele de Cordova, era tras la o parte, iar în locu-ĭ, pentru slujba zilnică, sta burduf un altul, de catedră de școală primară, cam murdar și cu droturile eșite ca niște gâlcĭ; călimările cele elegante eraŭ deasemenea înlocuite cu o sticlă pântecoasă de librărie, în gâtul căreia se priponea un toc de plută, scurt și gros ca o țigare de havana. Alăturĭ, o batistă cât un șervet, grozav de întrebuințată.

Ceea ce părea maĭ ciudat de cât toate, în mijlocul acelor lucrurĭ scumpe, era o grămăjue de unelte și îmbrăcăminte țărănești, peste care sta asvârlită o bucată de mușama, spre a le înveli. Dar învelitoarea fiind prea mică, se vedeaŭ din fugă: tocurĭ potcovite de ciubote, sforĭ de opincĭ întrebuințate, o glugă de zeghe, o cùtie de coasă, un capĕt de tistimel, unele vechĭ, altele nouĭ, carĭ pă-

Lume Nouă și Lume Vechie.
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

reaŭ a fi fost luate amanet maĭ mult de cât cumpĕrate.

Voinescu, vĕzênd pe tînĕr că se uită cam cu mirare la grămada acea de lucrurĭ, îl atinse încetișor pe umĕr și, cu glasul luĭ domol, îl lămuri.

— Uite ia, veḑĭ mărunțișurile astea? le dă de pomană la țăranĭ. Eŭ n'am maĭ vĕḑut așa om; nu intră, domnule, unu, să iasă cu mâna goală. Bravo, așa trebue să se poarte cineva cu lumea săracă. Iți spuĭ drept, îm place. Nu?...

— Maĭ încape vorbă!..

Voinescu își întoarse privirea spre ziduri.

— *Tabelu* ăsta e de un mare *zugrav* de la Viena.

Bĕtrânul nu primea vorbe străine în limbă.

— Maĭ cu seamă *văpsitul* luĭ e o minune. Îl ține o grămadă de banĭ. Și l'a cumpărat așa, de un gust, fiind-că voia să-l iea un jidan. Dacă n'ar fi băieții, Veniamin nu poate suferi pe evreĭ. Sunt scârboșĭ, ha?

O ușe se deschise și tăiă vorba bĕtrânuluĭ. O femee înaltă, blondă, cu fruntea descoperită toată și pĕrul ridicat în două valurĭ pline de pudră, intră și întinse mâna bĕtrânuluĭ profesor.

— Bonjour Alexe; ce vênt?

Voinescu, nedeprins cu meșteșugurile ceremonioase ale prezentărilor, apucă pe Ștefănescu de un braț și-l scoase la iveală.

— Sărut mâna, uite v'am adus pe dumnealuĭ. Știĭ vorba noastră, pentru Mimi..... Cu dumnealuĭ face treabă. E un vechiŭ elev al meŭ, zise, bătêndu-l pe umĕr.

Dar uită să-ĭ spue numele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D-na Stroescu, căcĭ era ea, întinse mâna tînĕruluĭ șĭ-l puse lângă dînsa.

— Veți fi bine venit în casa noastră, intrând cu vechiul nostru prieten d. Voinescu. Ne-a vorbit mult de d-voastră.

Ea îl privia de sus până jos, așteptând să-ĭ auză glasul. El de asemenea o privia, rĕmas cu ochiĭ țintă la dungile de pe obraz, pline de pudră. Avea ceva neexplicabil, de femeĭ autoare, de copie greșită a unuĭ portret al d-neĭ de Staël, care oprea vorba pe buze.

— Aț făcut diplomul? (zicea *diplomul* fiind-că stase vre-o treĭ anĭ cu fata la Paris).

— Da, am sfârșit de mult.

— Aț făcut științele pure?

— Nu s'a mărginit numaĭ la *sciințele curate*, insistă bĕtrânul, ci a făcut și ramura fisico-naturală.

— Voinescule, n'o să te curarișeștĭ odată de mania a mĕ tot corija? zise d-na Stroescu cam în glumă. Puriștiĭ ăștia mĕ strîng de gât. Limba îșĭ caută de treaba eĭ, domnule; *științele pure*, așa zice toată lumea. Nu *sciințele curate. Sciințe!* Auzĭ *sciințe!*.. Zi domnule: *științe*...

Bĕtrânul se uita placid la dînsa, cu mâinile rezemate de proeminența stomaculuĭ, învîrtind degetele morișcă și zîmbind.

— Ah, ce oameniĭ!.... adăogă ea, sculându-se și sunând.

— N'am dreptate? întrebă pe Ștefănescu.

El dete din cap și da și ba.

— Imĭ pare bine că fac cunoștința unuĭ specialist.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Veĭ vedea d-ta, Coane Voinescule, lucrătură ce vĕ lucrează *Convremelnicul* în privința asta.

Bĕtrânul simți că se apropie momentul cel maĭ însemnat din convorbire, fiind-că venia vorba de scrierĭ prin jurnale. El știa că familia Stroeștilor era toată autoare, și voia să producă asupra tînĕruluĭ o strașnică impresie cu capitolul acesta.

— De cine? Scarlat?...

D-na Stroescu înshise ochiĭ a taină și dete din cap.

— Ghicĭ.

— Mimi?...

Ea făcu un semn afirmativ, rîzênd să se prăpădească.

— Mais, vous savez, ca un bĕtrân. După o lungă discuție ce-a avut'o cu Gheorghe Iluzie asupra Rotacismuluĭ la Românĭ, s'a pus într'o seară, și n'a fost chip s'o facem să vie nicĭ la ceaĭ, nicĭ la culcare.. a scris până despre ziuă. Intreabă pe Veniamin.

Fu întreruptă de o servitoare.

— Ațĭ sunat cuconiță?

— Ia vezĭ ce face domnu.

— Imĭ pare că e în grădină.

Femeea, murdară și desgustătoare, făcea un mare contrast cu restul lucrurilor. Ea eși pe ușe, strecurându-se numaĭ în ciorapĭ, ca să nu pătеze parchetul.

— Fă, fă, strigă d-na Stroescu, sărind de unde ședea și alergând după dînsa. Catinco, spune domnuluĭ că a venit d-nul profesor.

In adevĕr, după câte-va minute, ușa de pe co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ridor se deschise din nou, dar de astădată lung, cu demnitate, slobozind înlăuntru pe stăpânul caseĭ.

Un om înalt, plin, cu barba ca o mătură, intră încet, păstrându-și pe ceafă o pălăriuță slinoasă.

—Adio burteo, zise el luĭ Alexe, întinzându-ĭ mâna.

— Bună ziua.... Frate Stroescule, uite ți-am adus pe d-luĭ, elevul meu, pentru Mimi...

Stroescu, văzând un om străin, își luă pălăria repede din cap și-ĭ întinse mâna cu galantomie:

— Prea fericit, domnul meu... Aș putea zice că suntem cunoștințe vechĭ: prietenul Alexe ne-a vorbit mult, și bine, de d-voastră.

Apoĭ, întorcându-se către profesor, îl atinse peste jiletcă cu o mișcare de strengar.

— Ce maĭ zicĭ dascăle? Greu la deal, ha? Pustiile de bătrânețe, bată-le vina lor. Asta tot spuĭ cu neveste-mi, dar ea de vre-o câțĭ-va anĭ a uitat să numere peste 40...

Și începu a rîde cu hohot, pe când pe chipul femeeĭ sale apunea umbra unuĭ surîs meschin.

— Așa.... urmă el, să mergem în grădină, dacă voițĭ d-le Ștefănescu. E bine înțeles, zise, trecând înnainte, că aveți o memorie de om civilizat, cu privire la vîrsta doamnelor, nu-ĭ așa nevastă?

Și pe când el mergea înnainte, Ștefănescu se uita la dînsu cu nedumerire. Era acelașĭ contrast pe care-l văzuse în biuroŭ: lucrurĭ scumpe purtate prost, gulerul de la cămașe boțit, cismele pline de noroiŭ, o nespusă expresie de trivialitate în forme, cu carĭ părea a se lupta spiritul luĭ viŭ și rĕutăcios — se înțelege, fără a le birui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In grădină erau «copiii», cum zicea Stroescu celor trei persoane cu care ne întîlnim acum.

De la oare-care depărtare deja, se auziau țipete, chiote, rîsete și se vedeau alergându-se printre pomi un bărbat și o femee. Când Mitică și cu ceilalți ajunseră în capul aleei, bărbatul, care era Șarl Stroescu, prinsese pe soră-sa Mimi și o freca la nas cu o foaie de mosc, pe care fata greșise să zică că nu-l poate suferi. O a treia persoană sta pe o bancă, mai la o parte, încercând să zîmbească la glumele tinerilor.

Când în sfîrșit se apropiară unii de alții, ilaritatea «copiilor» se mai domoli.

— Bravo, bravo, zise Stroescu fiicei sale, așa se poartă școlarii când vine profesorul!...

După aceea se apropiă de fată și, bătênd'o pe un umăr, parc'ar fi voit să îmblânzească o fiară, îi înfățișă pe Ștefănescu :

— Iată cel mai mare dascăl de matematici din lume. Dacă într'un an nu treci bacalaureatul cu dumnealui, te desmoștenesc.

Apoi se întoarse către cei-lalți doi :

— Fiul-meu, Scarlat, cel mai bărbos exemplar din familia Stroeștilor, — și noră-mea Henrieta.

Deteră din cap unii la alții și se așezară la vorbă.

Mimi sta pe capătul unei bănci, picior peste picior, uitându-se cu niște ochi aprinși la frate-său și frecându-se cu batista la nas. Ea repeta din când în când pe îndesatele:

— Mitocanule... Mitocanule...

El sta în fața ei în picioare, aprins și el de aler-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gătură și amenințând'o cu foaia de mosc. In sfîrșit se așează jos, lângă Ștefănescu. Dar abia se liniștise că deodată sări de unde ședea și se repezi din nou spre fată. Ea se sculă și mai repede și se ascunse după tată-său.

— Uite tată... zi-i să stea binișor.

Scarlat veni la loc și soră-sa de asemenea, așezându-se pe acelaș colț de bancă, în aceeași poziție, picior peste picior. Frate-său se încruntă de vre-o câte-va ori la ea, făcându-i semne cu privirea, dar ea se plânse din nou lui tată-său.

— Șezi binișor! zise Stroescu rostit.

Dar apoi repede, par'că și-ar fi adus aminte că asprimea cu copiii nu intră în programul său social, adăogă:

— O să vĕ tocmesc doici la amîndoi.

— Eŭ nu-i fac nimic, zise Șarl, sculându-se; vreaŭ numai să-i spuĭ să-și lase rochia în jos.

In adevĕr, Ștefănescu se uitase vrênd nevrênd la forma piciorului fetei, care, rĕsturnată pe canapeaoa de lemn, nu se preocupa de cele ce se puteaŭ întîmpla mai la vale.

Ea se sculă deodată în sus, devenind serioasă, se uită la frate-său cu mândrie, și, încet, plecă din grădină.

Un chip plin, energic, cu o căutătură semeață, pe niște umeri sănătoși; o talie care probabil nu fusese strînsă nici odată de o haină mai cochetă, cu șolduri puternice, cu brațe lungi, cu un port cam destrăbălat; niște picioare mari și rĕŭ încălțate; — o statură în totul voluntară și displăcută,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care se desvoltase cu calităţĭ şi cusururĭ fisice nemoderate. Ochiĭ, albaştri, eraŭ plinĭ de viaţă şi de inteligenţă; fruntea, cam îngustă, avea o rară reflectare de senin; nasul, cu liniĭ drepte şi cu o rotunjitură a nărilor ce se vede numaĭ la marmurele antice, îĭ da, în adevĕr, ceva din clasicitatea uneĭ statuĭ; gura de asemenea, strînsă între valurile obrazuluĭ, era mică şi cărnoasă, — o gură plină de voluptate. Din toată fiinţa aceea se desprindea înrîurirea unuĭ simţimînt de stăpânire şi neliniştc. Nu te simţiaĭ bine lângă dînsa, cu toate că te atrăgea.

Şi acolo, alăturĭ, între Mimi, Stroescu bĕtrînul, Şarl şi mamă-sa, se rătăcise, nu se ştie prin ce capriciŭ al soarteĭ, aceea pe care bĕtrânul o numise Henrieta.

Stranie şi nedreaptă împerechere a întîmplăriĭ! Nimic din ceea ce era comun la tot neamul acesta, nu se găsea la nora Stroeştilor. Henrieta era mititică, plăpândă, supusă soarteĭ şi celor dimprejurul eĭ cu o blândeţe supra-omenească.

Pĕrul eĭ puţin şi brun, se lăsa în două făşiĭ liniştite pe o frunte de o castitate de madonă, cu acel ceva nespus de tainic care leagă pe o femee de o fecioară. Ochiĭ marĭ, eraŭ tot-d'a-una liniştiţĭ. In umbrele gureĭ se întârzia un surîs bine-voitor, cam ostenit, care nu atrăgea pe orĭ-cine, dar care era ca un semn de ertare pentru toţĭ şi întru toate. Mâinile micĭ păreaŭ a fi la locul lor orĭ-cum le-ar fi ţinut. Vîrful picioruluĭ abia îndrăznea să iasă de sub marginea rocheĭ. Se mişca simplu şi vorbea cum se mişca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aceste două portrete le prindea ochiul ori-cărui nou venit, apropiate, așa cum se văd aci, și într'o eternă opoziție. Ele trecură deci pe dinaintea lui Ștefănescu, lăsându-i o asemenea impresie.

Henrieta veni lângă dînsul, pe când d-na Stroescu se legase iar de capul bietului Alexe, căutând să-l încredințeze că *științe* numai pedanții, mai zic. Stroescu tatăl și Stroescu fiul săriseră și ei în vorbă spre a ride de bătrân, făcându-l *stimabil* și *onorabil* la fie-care cinci cuvinte, după o modă nouă ce o introdusese o piesă de teatru.

— Apoi ai puțintică răbdare onorabile, ce umbli dumneata cu fleacuri de astea în secolul XIX-lea!, zicea Șarl.

— Bine stimabile, lasă *tabelurile* în pace, adăogă Stroescu tatăl, căci, precum prea bine zice fiul-meu Șarl, într'o țară fără moravuri este corupție și decadență...

— Rezon! adăogă fiul.

Și pe acest ton, urmă vorba mai departe. D-nul Alexe se uita la ei, nevinovat, cu placida lui figură de bătrân iertător.

Henrieta se încerca a ride și ea.

— Vor să schimbe părerile d-lui Alexe.... Glumesc, zise ea, explicând, parc'ar fi voit să nu lase unui străin o idee așa de urîtă de ai săi. D-nul profesor e cam nedumerit de vorbele astea ciudate. N'a fost la teatru de foarte multă vreme. Cum vi se pare *Scrisoarea pierdută?*

— N'am văzut'o încă. Am auzit că e bine.

— Da?.. Noi am văzut'o mai în toate serile, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ast-fel..... tata și Șarl aŭ învĕțat'o aproape pe din afară. Hamlet se dă foarte bine...

— Nicĭ pe Hamlet nu l'am vĕzut.

— Da?...

— Nu l'am vĕzut, dar am auzit că în adevĕr se dă foarte bine. Am un frate care nu visează decât teatru....

— Da?...

— Da, și l'am auzit istorisind acasă cu multă mulțumire. Eŭ nu prea am vreme să mĕ duc la teatru.

Feciorul venise cu o tavă cu dulceață și o pusese pe o masă. Henrieta, vorbind âncă, se sculă să servească. Intrebările eĭ, cu acel *da* repetat, deșteptaŭ interesul convorbiriĭ și tînĕrul o urma firesc, fără să caute fraze. Ea duse dulceața bĕtrâneĭ, și după aceea voi să-l servească pe el: dar bărbată-su, care continua a face haz de simplicitatea d-luĭ Alexe, voi să-ĭ iea farfuriuța din mână fără să bage de seamă.

— Nu e pentru tine, zise ea, ridicând ochiĭ spre el, cu o infinită expresie de nemulțumire.

— A, pardon!.. exclamă dînsul, pardon.

Și, urmându-șĭ veselia maĭ departe, se duse la masă, înfipse o linguriță în dulceață și se servi, prescurtând ast-fel ceremonia cu totul. Dar în graba luĭ de a-șĭ potoli pofta de dulce, ce se vedea că ĭĭ aprinsese ochiĭ de plăcere, întinse o dîră de zahăr de la tavă până la gură, umplându-se ast-fel pe barbă și pe haine.

— Șarl!... strigă femeea luĭ, ce facĭ?

El dete dușcă un pahar de apă pe gât și după aceea rĕmase ca o bleandă cu mâinile în vênt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eĭ, m'am umplut... Aĭ o batistă Henrieto?

Ea scoase o batistă și vru să i-o întinză.

— Doamne!.. o să morĭ copil.

— Nu te supĕra nevestică, zise el.

Și în acelaș timp se repezi spre ea, o prinse în brațe și începu s'o sărute, brezind'o pe obraz cu dulceață. Ea încercă să se lupte, dar înțelese că era de prisos.

Pe când el se prăpădea de rîs, însoțit de părinții sĕĭ, Henrieta se uita la el lung și trist, și apoĭ își muiă batista în apă și se șterse pe obraz. După aceea, ca și cum n'ar fi fost vorba despre ea, urmă a servi pe ceĭ-lalțĭ și, după ce sfîrși, veni iar lângă Ștefănescu și continuară convorbirea despre teatru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III.

Aceștia eraŭ Stroeștiĭ carĭ înspăimintaŭ pe Tache și despre carĭ Coana Smărăndița avea o atât de înaltă părere.

In seara în care întîlnim pe Mitică alergând pe calea Victorieĭ, ca să-șĭ facă lecția de la Stroeștĭ, Mimi sta într'o odae goală în carĭ eraŭ câte-va scaune, o masă și o tablă pentru socotelĭ. Ea se pusese să lucreze serios. Mintea eĭ ageră prindea lesne toate. Asculta cu luare aminte explicările profesoruluĭ, își da seama bine de problemele de geometrie, în general atât de abstract expuse, era ceea ce se numește un elev bun. La lecțiĭ sta tot-d'a-una de față d-na Stroescu saŭ Henrieta.

La început, Ștefănescu se simția oare-cum neliniștit. Până să explice, atât mama cât și fata se vîraŭ în sufletul luĭ, descosându-l de ce-a învățat, unde a învățat, dacă trăește tată-sĕŭ, dacă îĭ place să meargă în lume, cine l'a botezat, ce crede despre partida de la putere, etc. etc., în cât petrecea câte-va minute ca înaintea unuĭ judecător de instrucție. Ochiĭ feteĭ eraŭ aprinșĭ de o nestăpânită dorință, particulară copiilor și în de obște femeilor, de-a afla șirul vieței unuĭ necunoscut. Ea își da drumul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câte odată feluluĭ eĭ de a gândi și a pricepe lumea, plin de sentințe, unele drepte, cele maĭ multe false, ca la toțĭ oamenĭ carĭ cunosc viața din cărțĭ și din ce cărțĭ!.. Începea câte odată de la o informație de jurnal, de la cronica de mode bună-oară, pentru care se înțelege că nu găsia destule cuvinte s'o desprețuiască, și, sărind din vorbă în vorbă, ajungea, fără să-șĭ dea seamă, să rîdă de căsătoriĭ desperechiate, în carĭ unul era născut nobil, iar cel-lalt *burghez*. Fiind-că, cu tot socialismul sĕŭ, când era vorba despre alțiĭ, Stroescu tatăl nu uita nicĭ odată să amintească celor de față, că el, omul ideilor celor maĭ înnaintate, apărătorul binelui țărănesc, se cobora din Hatmanul Stroc, baș-boer. Și fata, care purta în firea sa disprețul pentru aproape, lăsa la o parte orĭ-ce teoric, când venea vorba despre aĭ sĕĭ.

Negreșit că profesorul se mira adesea întru sine de această nepotrivire în ideile uneia și aceleiași persoane, dar, ca toțĭ oamenĭĭ preocupațĭ de o gândire maĭ înnaltă, trecea fără să se oprească prea mult la toate nimicurile feteĭ. El adesea îșĭ mărturisia, când ședea de la Stroeștĭ, că îĭ lipsaŭ încă foarte multe cunoștințe despre mersul în detaliŭ al lumeĭ, dar simția par'că o plăcere ascunsă de a nu se vedea alipit prin nimic de această lume. Simplu cum era în apucăturile sale personale, ideile luĭ generale despre ceĭ-lalțĭ oamenĭ, eraŭ simple și ele. Rĕmas singur de mic copil, fusese crescut de mama luĭ între două șanțurĭ adâncĭ, carĭ îl despărțiaŭ de restul plăcerilor și al ademeniriĭ tinereței, spre a-l ținea deapururĭ pe calea cea dreaptă. Devenit bărbat, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prinsese la traiul zilnic cu o naivă încredere în viitor și în oameni, și chiar când i se întîmpla să fie înșelat saŭ nedreptățit de alții, durerea îĭ era fără lungă durată, găsindu-și scăpare în problemele sale ideale. Pornise în străinătate student bătrân, după ce fusese câți-va anĭ profesor la gimnaziul Lazăr, și ca atare fu la adăpost de mișeliile Parisuluĭ. In vremea asta învĕță multe. Cam din lipsă de inițiativă personală, cam din neîncredere în sine însuși, citi cărți recomandate de oameni cuminți, prin urmare tot cam grele, dar carĭ avură fericitul efect de a-ĭ forma un spirit limpede, cu o judecată sigură, fără să scoboare întru nimic înclinarea sa firească către idealul științeĭ căreia se închinase.

Uneĭ asemenea naturĭ îĭ lipsiaŭ, se înțelege, o mulțime de cotiturĭ sufletescĭ, de șiretlicurĭ hazliĭ, de vorbe, de nimicurĭ atrăgătoare, carĭ fac în general farmecul convorbiriĭ zilnice. Fata băgase de seamă numaĭ decât lipsurile acestea, și, cu toată afectația eĭ de nihilistă, rîdea întru sine de simplicitatea luĭ. După fie-care lecție, ea istorisea fratelui sĕŭ cât e de caraghios *matematicul*, care habar nu are de ceea ce se petrece în lume. Coana Sofița, maică-sa, îĭ ținea isonul, ducênd ironia feteĭ până la trivialitate. Cum se întîmplă adesea oamenilor celor maĭ ordinarĭ, ea îșĭ bătea joc tocmaĭ de ceea ce ea n'avea, găsindu-l lipsit de distincțiune, cu un chip de sfînt, fără spirit și banal.

Vorba *banal* în familia Stroeștilor juca un mare rol.

Henrieta încercase adesoră să apere lucrurile firești și trebuincioase vieței, precum și pe oameniĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de toate zilele, — dar fusese de la început luată în batjocură.

— Banal, banal!.. Fugĭ cu locurile comune, lasă-ne cu sentimentalismul!..

— De ce? întrebă ea în vremurile d'întâiŭ. Sentimentul este și el în firea noastră, ca orĭ-ce alt lucru, — numaĭ să nu fie afectat.

— La *Dorul*, la *Dorul*, striga bărbată-su, rîzênd de ea. Poezele de ale luĭ Bolintineanu...

Ea îĭ lăsă cu totul, să se înțeleagă între dînșiĭ, reintrând în sufletul eĭ, rănită în toate simțirile cele maĭ delicate ale uneĭ femeĭ.

Dar când îĭ auzi rîdênd de profesor atât de grosolan, nu se putu stăpâni și zise:

— Mĕ mir, Mimi, că primeștĭ să ieĭ lecțiĭ de la un om așa de rînd.

— Eŭ n'am zis că e de rînd, rĕspunse fata, ci numaĭ am găsit că seamĕnă cu Christos. Cred că nu e o ofensă...

In adevĕr, așa îl botezaseră, și toțĭ aĭ caseĭ nu-ĭ ziceaŭ de cât așa.

— A venit musiu Christos! striga Șarl prin casă.

Ast-fel se ducea să vestească pe soră-sa, învîrtindu-se și sdrăngănind pe o ghitară imaginară: «A venit, Firu, liru, li, Firu, liru, lera.

Fata alerga, prăpădindu-se de rîs, și după ea urma mama eĭ saŭ Henrieta.

Intr'o zi, Ștefănescu, venind la lecție, găsi pe tablă o caricatură făcută cu crida, a căreĭ figură părea a seměna cu a luĭ. El o privi cât-va timp serios, apropiindu-se și depărtându-se de tablă, fiind-că era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcută cu o adevărată îndemânare, și tacmaĭ maĭ pe urmă îșĭ aduse aminte să rîză, și rîse din toată inima, cu naivitatea fireĭ luĭ, fără măcar să-ĭ treacă prin cap de a se supĕra.

Când intrară Mimi și Henrieta, îl găsiră în această îndeletnicire. Fata rĕmase încremenită lângă uș̦e, nu atât de faptul în el însuș̦, cât maĭ mult din cauză că uitase să ș̦teargă caricatura ce o făcuse de cu seară.

— Minunat! zise el rîzênd.

Henrieta se uită la el lung, ca să înț̦eleagă dacă era vre-o intenț̦ie în chipul cum rîdea, și după aceea se întoarse spre fată, cu ochiĭ pe jumĕtate închișĭ, pironind'o pe loc cu o privire apăsătoare. Dar acea natură, sĕlbatică și aprinsă, în loc să se simț̦ă umilită, păru a se lupta cu propria sa slăbiciune și înalț̦ă capul.

— Ce? vreĭ să mĕ baț̦ĭ?.. Ce te uiț̦ĭ așa la mine?

Henrieta o privi încă câte-va secunde, pe când sângele îĭ fugise cu totul din obrajĭ, și după aceea îĭ zise încet:

— Nu dragă; e o copilărie. Nu e așa de rea pe cât vrea să se arate, adăogă ea, adresându-se luĭ Ș̦tefănescu.

— E treaba mea cum sunt, rĕspunse fata, ș̦tergênd cu furie tabla.

Henrieta eș̦i. Indată ce rĕmase singură, pe coridor, îș̦ĭ grăbi pasul și intră în odaia eĭ, aproape alergând, fiind-că simț̦ia că nu-ș̦ĭ maĭ putea stăpâni lăcrămile. Căzu pe un fotoliŭ, ascunzêndu-ș̦ĭ obrazul plânse.

Muzeul Digital al Romaniei Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

Acum se deprinsese cu viața asta. Nu era zi de la Dumnezeŭ în care să n'o rănească câte cine-va din casă; nu era vorbă pe care să nu i-o iea în batjocură; nu era simțimînt pe care să i-l respecte. Neamul acesta prinsese în mijlocul luĭ un suflet blajin și-l chinuia. Henrieta tremura ca o floare de seră descoperită și lăsată în bătaia crivĕțuluĭ. Avea o mamă care o iubia și căreia ar fi putut să-ĭ spue tot ce îndura de la mojiciĭ aceștia, bogațĭ și eruditĭ, dar un simțimênt de mândrie în nefericire o împedeca. Cu o oarbă supunere soarteĭ, ea ducea jugul înnainte, fără protestărĭ, fără spasmurĭ, mulțumită că putea plânge. Căcĭ este o misterioasă fericire în sufletele unor femeĭ, făcute spre a iubi, de a suferi și a putea plânge, când nu pot iubi.

Ea nădăjduise că va găsi cel puțin în cumnată-sa un prieten, și nu se înșelase până la un oare-care punct. Brutală și semeață, ca toțĭ aĭ sĕĭ, Mimi era, în traiul zilnic, cea maĭ suportabilă dintre toțĭ aĭ caseĭ. Dar la cea maĭ mică țicnire a suprafețeĭ, la întâlnirea celor maĭ neînsemnate interese, firea eĭ, iubitoare de sine, se da pe față.

După ce Henrieta eși, Ștefănescu zise feteĭ:

— Aț supĕrat pe d-na Henrieta.

— Da de ce?.. ce i-am făcut eŭ?..

El dete din cap, fără să spue exact ceea ce gândea.

— Nu-ĭ nimic, o împac eŭ. Dar d-voastră nu sunteț supĕrat? îl întrebă după o pausă.

— Eŭ?.. pentru ce? rĕspunse dînsul.

— Așa este, zise fata, n'aveț pentru ce. Era o glumă. Vĕd că sunteț un om superior.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Această formulă a *omului superior* avea iarăși un rol însemnat la Stroești.

— Nu mĕ cred întru nimic om superior, dar era o simplă glumă... și foarte bine făcută.

— Da, zise ea. O figură care seamănă cu Christos.

Apoĭ adăogă cu oare-care îndrăzneală:

— Așa v'am botezat.

— Pe mine?.. întrebă el cu mirare. Doar în bătae de joc?

— Poate... La noĭ oameniĭ frumoșĭ nu prea aŭ trecere, zise, privindu-l pe sub gene.

El întoarse capul repede și se uită la dînsa, gata s'o întrebe: — da ce fel de fată eștĭ d-ta?... când îșĭ aduse aminte că era în casa Stroeștilor, unde toate eraŭ cu putință. Făcu haz.

— Vĕd că vreți să rîdeți de mine. Poate că ar fi maĭ bine să vedeți ce face d-na Henrieta.

— Nu-ĭ nimic, zise dînsa, așternându-șĭ niște formule pe tablă, pe care le copia dintr'un caiet. Așa face ea câte odată. Henrieta e o persoană menită de soartă să sufere.

— De ce?

— Așa. In virtutea legiĭ celeĭ marĭ, că ființele slabe trebue să se supună saŭ să piară înnaintea celor tarĭ.

El se uita la ea, măsurând'o de sus până jos. Vorbele acelea eraŭ în armonie cu toată persoana eĭ voinică și frumoasă, dar sunaŭ în auzul luĭ atât de ciudat, încât urmă a se uita la dînsa, fără să fie în stare a rosti nicĭ un cuvînt.

— De ce mă priviți așa?

Muzeul Digital al Românilor
revistatransilvania.ro/mdrr

El păru a-și reveni în simțire și zise repede:

— Mă rog, mă rog, să nu vă temeți, nu vă amenință cu nimic.

Fata își mușcă buza, și, măcar că avea o mare stăpânire pe sine, se făcu roșie. Înțelese că vorbele acelea erau în legătură cu cele ce ea le zisese Henrietei «ce, vrei să mă bați?»

După aceea, lecția urmă înainte, fără să se mai facă aluzie la nime.

Ștefănescu intră în ziua aceea acasă, cu o mulțumire deosebită de a-și găsi pe mamă-sa și pe soră-sa la masa de lucru, cântând încetinel printre dinți și urmând fie-care firul amintirilor sau al visurilor sale.

Mamă-sa se uită la el lung.

— Dragu mameĭ, vino 'n coa să-ți fac funta la loc, că s'a deslegat.

Și, pe când el sta plecat spre ea, bătrâna îl sărută pe obraz, fericită.

— Ia lasă-l, nu-l mai alinta, zise Anicuța, gata să facă și ea ca și măsa. Nene, Tache s'a pus pe lucru. Să-l vezi ce-i pe capul lui cu trigonometria, îi plângi de milă.

— Dați-i pace, zise frate-său. Incet, încet!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

In urma luĭ, la Stroeștĭ se petreceaŭ următoarele:

Mimi, îndată ce plecă Ștefănescu, se duse drept la măsa.

— Ia ascultă mamă, dacă vreț să maĭ iaŭ lecțiĭ de matematicĭ, faceț bunătate și nu vĕ maĭ țineț de capul meŭ.

— Dar asta!.. zise mamă-sa mirată. Cine se ține de capul tĕŭ?

— Cine necine, cŭ asta știŭ: nu vreaŭ să maĭ staț pe capul meŭ, când îmĭ fac lecția.

— Nu se poate, ma chère, să te lăsăm singură.

— Nu se poate?.. atuncĭ mĕ duc la tata.

— Dute. Eŭ cred că nu se poate.

Fata eși, iar mamă-sa rĕmase să-și caute de scris— fiind-că tocmaĭ biciuia într'un articol, pe care-l pregătea pentru *Convremelnicul*, banalitatea femeilor moderne.

Imbrăcată într'o rochie de casă, cu fel de fel de panglicuțe, ea scria pe o masă de toaletă ce era vîrîtă în firida uneĭ ferestre, cu toate că alăturĭ avea un elegant biuroŭ de lemn de trandafir. Călimările eraŭ perdute între o mulțime nenumĕrată de instrumente și sticluțe de toată mâna: cosmeticurĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rĕsturnate și ticsite de pĕr, hârtiĭ cu bolduri, reziliĭ de acoperit creţiĭ pe frunte, șuviţe străine, cripeuri, pufuri de pudră murdare, o mașină de frizat cu vre-o treĭ cleștĭ, etc. Printre acestea, de abia rĕmânea un petec de loc unde să pue hârtia. Ea scriea, uitându-se într'o oglindă mică, citind frazele cu un patos deosebit, ridicându-șĭ ochiĭ încet spre lumina ferestreĭ, ca să caute firul gândireĭ, și ștergându-șĭ condeiul, pe care-l tot muia geaba în cerneală, de mânecа stîngă a haineĭ,—devenită, se se înțelege, soioasă ca vaĭ de ea. Têmplele ridicate pe frunte ca două bastioane îĭ excitaŭ parcă activitatea, și solemnitatea osoasă a figureĭ sale îĭ da un fel de închipuire de sine, de care nu puțin era rĕspunzĕtor și bietul Stuart Mill, cu știutul sĕŭ volum asupra femeilor, ce se găsea cât colea pe un scaun, cu alte asemenea adâncĭ tâlcuirĭ.

Pe când ea scriea ast-fel, ușa se deschise de perete, și buhavul torace al d-luĭ Veniamin Stroescu se propti de un ușor, ținênd cu brațul stîng de gât pe Mimi.

— Da ce-ĭ cucoană, de nu daĭ voe feteĭ să-șĭ facă lecțiile cu musiu Christos cum vrea ea?

D-na Stroescu sări de unde era, cu foile scrise în mână.

— Ia zĕŭ, Stroescule, ascultă colea... Bine, îĭ daŭ voe, facă ce-o vrea... Așa ți l'am scuturat pe Iluzie cu *posibilizmu* luĭ! l'am luat metodic: întâĭ îĭ fac analiza....

Și bărbatul-sĕŭ intră serios înlăuntru; rĕmase în picioare la spatele scaunuluĭ eĭ, urmărind cu ochiĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceea ce citea, și când sfîrși cele vre-o patru pagine ce scrisese, el îi zise:

— Bun, bun; isprăvește și să-i dăm drumul.

Apoi se sculă să iasă. Dar de la ușe se întoarse:

— Cum ai zis fraza aceea.... cu raportul dintre speță și individ, că merge... în progresiune aritmetică cu...

Ea răsturnă repede totul pe masă, ca să pue mâna pe foaia cu pricina.

— Da... în progresiune aritmetică cu desvoltarea mijloacelor de distrugere a relelor ce rezultă din faptul vieței colective.

El se uită lung înainte-i.

— Nu prea înțeleg, sfîrși prin a zice.

— Da... e din Spencer.

— Bun, bun, dă-i drumul.

In vremea asta fata își lăsase părinții să citească și plecase să caute pe Henrieta.

Când intră în odaia ei, o găsi în fotoliul în care căzuse de la început, întinzând batista cu care își ștersese ochii și numărându-i roticelele de pe margini. Obrajii îi erau încă roșii de plâns, dar suavitatea figurei sale, în loc de a păgubi ceva, câștigase. Era blândă ca o mamă tînără, supusă, uitătoare de rĕul ce-i făceau ceilalți, și, ca un copil isgonit din casa părinților, care, în mijlocul suspinelor, se oprește să adune o pietricică, ca se oprise la liniile rotunde de pe batistă și pe ele întinsese o mreajă lungă de gânduri.

Mimi, ca toate naturele voluntare, se simția atrasă în felul ei spre acea fire delicată. Când o vĕzu sin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gură, uitată de toți, slabă în durere, — avu un moment de revoltă, de dorință de a o ocroti, și se repezi la dînsa, căzêndu-i pe brațe cu toată puterea corpului eĭ.

— Dragă Henrieto!.. îĭ zise sărutând'o de nenumĕrate orĭ, cu vigoarea aproape crudă a unuĭ bărbat tênĕr. Tu eștĭ o făptură prea dulce pentru lumea asta. Maĭ schimbă-te. Oamenii sunt mișeĭ și stupizĭ. Trebue să înveți a-ĭ desprețui. Mie îmĭ fac scârbă și oroare...

Și așa maĭ înnainte. Dar uită să se roage s'o erte, fiind-că ea fusese vina.

— Nu fetițo, rĕspunse Henrieta, mângâind'o pe pĕr, mi-a trecut... ți-aĭ sfîrșit lecția?

— Da.

— Eĭ?.. nu s'a supĕrat?

— Cine?...

Și când făcu întrebarea asta, se depărtă puțin de pieptul Henrieteĭ și se uită în ochiĭ eĭ cu privirea stranie și ascuțită ce o iaŭ câte odată luminile ochilor albaștri. Apoĭ dete ușor din cap, și, lipindu-se din noŭ de ea, îĭ zise aproape la ureche:

— Cam mult interes...

Cumnată-sa zîmbi și se explică poate cam lung.

— Interes, nu..... Dar iarăși nu trebue perdută mĕsura cuviinței. Voĭ treceți cu toțiĭ peste această mĕsură. Ba îĭ scoateți poreclă, ba îĭ facĭ caricatura...

— Astea sunt între noĭ, rĕspunse fata, el nu știe.

— Ba iată că poate ști; cum s'a întîmplat să uițĭ comedia aceea pe tablă, poțĭ foarte bine să-ĭ zicĭ odată... Musiŭ Christos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mimi începu a rîde.

— Ce naivă eștĭ, Henrieto!..

Cea-laltă zîmbea și ea și aștepta să vadă pentru ce e naivă.

— Apoĭ crezĭ tu că mĕ las eŭ să fiŭ surprinsă ast-fel? urmă Mimi, cu siguranța tinerilor. M'am gândit că pot greși, adaose, cantrazicêndu-se cu ceea ce spusese maĭ sus, și am adus lucrurile ast-fel încât... i-am spus că l'am botezat Christos...

Henrieta sări de pe fotoliŭ.

Mimi începu a rîde, dar cu oare care nesiguranță. Făcu un pas spre fereastră, însă după aceea învêrtindu-se într'un picior, se întoarse repede spre cumnată-sa și-ĭ zise, îndoindu-se până la pămînt:

— Precum am onoare să vĕ spuĭ...

Cea-laltă aștepta. Mimi urmă:

— Da. Ba chiar cred că i a făcut plăcere, fiind-că i-am aurit hapul așa de bine, în cât i s'a părut grozav de gustos.

— Cum?

— Uite bine. I-am spus că e..... că barba și pĕrul seamĕnă cu al luĭ Christos.

Și sfîrși fraza cam încet, ba o tăiă la jumĕtate, părênd ea însășĭ mirată de cât îĭ venise de greŭ să repete cumnateĭ sale vorba «frumos», pe care o zisese luĭ Ștefănescu.

Și acum, inconscient, Henrieta se uită la fată cu aceeașĭ privire care o făcuse să se revolte cu câte-va ceasurĭ maĭ înainte, și produse asupra eĭ acelașĭ efect. Mimi, care nu știa să stăpânească nimic din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aventurile eĭ sĕlbatice, scutură din cap și puse mâna pe ivorul uşcĭ.

— In sfîrșit mi se pare că ne ocupăm cam mult de domnul ăsta.... De alt-fel lucrul se împacă lesne cu noua mĕsură.

— Cu ce mĕsură?.. întrebă Henrieta.

— Am hotărît să nu maĭ asistați nimenĭ la lecțiĭ, zise fata, deschizênd ușa lung. Mĕ plictisiți...

Și ast-fel eși, lăsând, ca resultat final, inima Henrieteĭ și maĭ rănită încă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Vremea trecu ast-fel, până spre sfîrșitul luĭ August. Profesorul ne maĭ fiind noŭ, nimenĭ nu se maĭ interesà de el. In casă îĭ rĕmăsese numele de Musiu Christos. Șarl maĭ întrebà câte-odată în batjocură de profesor, dar, fiind-că Mimi nu părea dispusă să rĕspunză pe acelaș ton, gluma cădea repede. De alt-fel fata lucrà serios. Henrieta încercà și ea din când în când s'o maĭ descoase, punênd înnainte interesul lecțiilor, dar rĕmânea maĭ totdeauna fără rĕspuns. Ștefănescu n'o maĭ întîlnea de cât din întîmplare, când eșea. Iĭ era drag să dea cu ochiĭ de dînsa. Simplitatea și acrul Henrieteĭ, se potriveaŭ cu chipul luĭ de a fi. O înțelegea și ar fi dorit s'o cunoască bine.

Intre acestea, raporturile luĭ cu Mimi deveniserĕ prietenoase. Natura feteĭ și numĕrul de ideĭ ciudate ce avea în cap, îl interesaŭ. Toate teoriile eĭ i le învĕțase pe din afară, și cu toate astea, o asculta cu plăcere aiurând. Puterea cu care le spunea, îndrăzneala paradoxelor, neatîrnarea caracteruluĭ eĭ, câștigaŭ în intimitate, fiind-că nu le împodobea cu sentențe. Incepuserĕ să vorbească de romane, să facă psichologie, să admire simțimente nobile. Amo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rul venea adesea în convorbire, cu tot convoiul luĭ de isprăvĭ. Fata se încerca de multe orĭ să facă analiza acestuĭ simțimênt, rostindu-se cu o rară îndrăzneală asupra luĭ, întemeindu-l pe observările autorilor sĕĭ favoriță, găsindu-l firesc în toate manifestările și vorbind de «instinct» cu îndemânarea cu care o altă femee ar fi vorbit de «iluziĭ.» Ștefănescu se uita la ea, subjugat de puterea de viață cu care însufleța toate, și, după ce o ascultă cam lung, se scula repede de pe scaun și se întorcea la tablă:

— Ia să maĭ lucrăm câte ceva.

Ea, fără a zice nimic, îl lua de mână, îl aducea din noŭ la scaun și-l silea să stea ca s'o asculte maĭ departe. In teoriile ce făcea, îĭ scăpaŭ adesea aprecierĭ asupra a lor sĕĭ, ceea ce schimba caracterul convorbireĭ în destăinuire, și, fiind-că nimic nu chiamă maĭ bine o confidență de cât o altă confidență, el însușĭ o întreba, luând acum parte activă la povestirile feteĭ.

Cu toate astea, când eșea de la Stroeștĭ, parcă respira. Odăița aceea goală în care lucraŭ, cu masa pătată de cerneală, cu tabla într'un colț, cu convorbirile și ciudățeniile atrăgătoare ale feteĭ, îĭ lăsa impresia unuĭ om care urmează o cură de electricitate. Simțea ceva în aer, nehotărît, neînțeles, care parcă îl amenința, atrăgêndu-l. Umblà ziua după treabă, cu o maĭ mare încordare de activitate, și numaĭ seara, când se întorcea acasă, vedea cât era de obosit. Nedeprins a-și filtra propriele-ĭ simțimente prin pânza analizeĭ, le suferea în suflet pe toate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

greoae, vesele, supĕrătoare, după cum veneaŭ, fără a intra cu voința luĭ în ele, a umfla pe cele plăcute și a se ascunde în învelitoarea lor, cum fac maĭ toate naturele rafinate din veacul nostru.

Intr'o dimineață, pe când se îmbrăca, vioara luĭ Tache de sub șopron, făcea niște acorduri stridente; arcușul sărea de pe coarda *mi* pe coarda *sol*, iar se întorcea, rupênd mĕsura și aspirând câte o notă, iar se ducea înnapoĭ, revenind pe câte patru coardele, într'o gamă chromatică punctată, ascuțită, enervantă. Era unul din nenumĕratele studiĭ de vioară, slut, strâmb, pe care un om de meșteșug trebue să-l mestece între degete, până o cădea leșinat, numaĭ ca să ajungă stăpîn pe instrument. Fratele maĭ mare pierdu răbdarea și se repezi spre fereastră s'o închidă, ca să nu maĭ audă urgia aceea de note,—când deodată, fratele maĭ mic, printr'o curioasă schimbare de dispoziție, îșĭ lăsă degetele lung pe coarde, și, ca o corabie ce vine dintr'o mare, muncită în apele unuĭ port, trecu într'o melodie lină. Fratele cel supĕrat se opri cu mâna pe geam, privind drept înnaintea ochilor. Armonia limpezia, în închipuirea luĭ, contururile lucrurilor. Binișor, fără să-șĭ dea seamă, chipul eleveĭ îĭ veni în minte, cu liniile luĭ puternice, dar încălzit de o rază de viață prietenoasă, așa cum o vedea în vremurile din urmă. Și alăturĭ, figura suavă a Henrieteĭ, cu misterioasa atracțiune a nefericirĭĭ. Care îl interesa maĭ mult? Îl interesaŭ poate amêndouĕ, saŭ poate amêndouĕ nu-l interesaŭ? Muzica era de vină. Și se puse să se gândească la muzică, închizênd ca prin o su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

papă ordinea de imagini anterioare. In muzică există unul din elementele cosmice cele mari: puterea de atracțiune, care se idealizează și devine simpatie. Simpatia între două sau mai multe note în muzică iea formule matematice. Cu atît mai bine. Dar este o artă inferioară, căci fiind cea mai nouă, a ajuns la cel mai înnalt grad de perfecție. Mai frumos de cât Michel Angel poate că ar fi cu putință să se facă; dar mai frumos de cât Beethoven, nu. Această posibilitate în mintea noastră pentru unul și imposibilitate pentru altul, vine poate de acolo că noțiunile noastre zilnice cele mai variate le avem de la formă și de la coloare, sau mai bine zis de la coloare, iar cele mai puțin variate de la sunete. Și figura de geniu îndurerat a lui Beethoven îi veni în minte, turburându-i siguranța gândirii. Dar linia atât de vorbitoare a gurei lui Beethoven îi aminti gura eleve sale, gură vinovată, păgână, cum trebue s'o fi avut Maria Magdalena. Și mișcat ca de un resort se lipi cu spatele de rezemătoarea scaunului și rămase cu ochii în podele, numărând mecanicește ciubucele plafonului.

Când băiatul isprăvi de cântat, frate-său îl strigă pe fereastră. Anicuța sări de unde era și alergă la Tache; el nu auzise, și, liniștit, își scosese din buzunar un pachet albastru cu trei fire de tutun și da să-și facă un crîmpeiu de țigară.

— Ce faci Tache, n'auzi că te chiamă nenea?

Băiatul sări de unde era, mototolindu-și hârtia în mână, și se luă după soră-sa.

— Oare de ce m'o fi chemând? întrebă el cu sfială.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Poate că vrea să te trimită undeva.

— Mi-e frică să nu miros a tutun.

— Ia să vedem.

Se opriseră amêndoĭ în sală, de abia vorbind. Tache îșĭ făcu mânile pâlnie și suflă în spre soră-sa. Anicuța sbîrci din nas, măcar că nu vrea să-ĭ spue adevĕrul.

— Nu-ĭ așa că miros? zise băiatul cu putere.

— Da nu mirosĭ nimica.

— Ba da, miros, știŭ eŭ.

— Atuncĭ de ce fumezĭ? zise soră-sa, zîmbind.

— Să-l ia dracu de tutun!.. Eŭ nu intru...

Dar ușa de la odaia fratelui sĕŭ se deschise, și Mitică, supĕrat că nu-l auzea nimenĭ, se ivi în prag între ușĭ.

— Da n'aude nimenĭ?... Tache!

Băiatul intră după el, galben, și se opri lângă ușe.

Anicuța alergă la mamă-sa.

— Hait, i s'a împlinit luĭ bietu Tache.

— Da ce-ĭ?

— Nenea e supĕrat foc.

— O fi făcut iar vre o comedie.

Fata n'avea răbdare să stea la judecată cu măsa, și, în vîrful picioarelor, veni din noŭ în sală și se apropiă de ușe să asculte dacă îl ocăra pe Tache.

Dar nu se auzea nimic îngrijitor. Eĭ vorbeaŭ liniștit.

— Ce maĭ facĭ, învețĭ? Sesiunea se apropie.

— Învĕț, rĕspunse băiatul cu îndoială.

— Te-aĭ hotărît pentru Septembrie?

— Da.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dacă da, ar trebui să mai lași vioara. Eŭ de câte orĭ viŭ acasă, vecinic te găsesc cu ea în mână.

— Da... dar mĕ duc departe, ca să nu te supĕr.

— Nu-ĭ vorba să mĕ superĭ; vorba e că-ți pierzĭ vremea, și-ĭ mai mare rușinea: te știŭ băeții și profesorii că eștĭ frate cu mine. Venit-aĭ vre-o dată să mĕ întrebĭ?

— Mi-era teamă că te supĕr....

Mitică se sculă de pe scaun, dând din cap cu nemulțumire.

— Astea sunt pretexte, fĕtul meŭ.

— Zĕŭ, nene!..

Fratele mai mare se plimba prin odae preocupat. Tache sta în picioare lângă ușă.

— Ascultă. Te-am chemat să-ți spun că Ministerul vrea să mĕ numească în comisiunea examinătoare. Intr'un asemenea caz, să știĭ că înnainte de a te înscrie te voiŭ asculta de întreaga materie, partea mea, și dacă nu veĭ ști-o toată, bine, nu te prezinți.

Tache se uită în pămînt. Frate-sĕŭ urmă mai departe:

— Ce vrea să zică asta? Aĭ 18 anĭ... Să nu fiĭ în stare să trecĭ un bacalaureat? Trebue să înțelegĭ că asta este cheia care-ți deschide toate ușile. Alt-fel ce vreĭ? O să te țiŭ eŭ toată viața?...

Băiatul nu ridica ochiĭ din pămînt. Iĭ dăduseră lacrămile, ca în tot-d'a-una, și aștepta nefericit și lipit de ușe, hotărîrea fratelui sĕŭ. — Dar frate-sĕŭ era aspru din slăbiciune. Era destul să vadă pe băiat cu lacrămile în ochĭ ca să nu mai fie în stare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a-ĭ zice o vorbă. Ĭĭ veni chiar să-l desmierde și să-l cheme *Tăchiță* ca altă-dată, însă, printr'o stranie înfrângere a proprieĭ naturĭ, se îndârji în asprime.

— Ce sunt fleacurile astea, ĭĭ zise, oprindu-se la câțĭ-va pașĭ de el, — plângĭ ca femeile...

— Nu plâng...

Mitică se plimbă încă prin odae. Apoĭ iar se opri în fața luĭ.

— Și ce era bucata aceea pe care o cântaĭ?

Luĭ Tache maĭ bine de cât să-ĭ fi vorbit de vioară, să-ĭ fi dat o palmă. Simțimêntul acesta îl avea cu toțĭ oamenĭ, nu numaĭ cu frate-sĕŭ. De aceea dete din cap, fără a rĕspunde.

— Nu cea d'întâiŭ, ceą de a douĕ insistă frate-sĕŭ.

— Era o bucată dintr'o operă, rĕspunse băiatul.

— Dintr'o operă... Ceva noŭ, fiind-că eŭ nu cred s'o fi auzit vre-o dată.

— Ba e vechie.

— Și n'are nume?

— Ba are, rĕspunse greoiŭ Tache.

— Și e secret, păstrat numaĭ pentru voĭ muzicanțiĭ? zise frate-sĕŭ zîmbind.

— Ba nu, e *Orfeul* luĭ Glück.

— Da?.. *Orfeul* luĭ Glück. Nu l'am auzit nicĭ odată, însă e minunat.

— Nu se prea cântă. E o operă în care nu sunt de cât femeĭ. Rolul luĭ Orfeŭ e scris pentru contralto.

— Aĭ toate notele?

— Nu, n'am de cât romanța luĭ Orfeŭ *Che farò senza Euridice*, rĕspunse băiatul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Frate-sĕŭ începu a rîde, de înlesnirea cu care Tache luase deprinderile celor de la teatru.

— Cum se chiamă? întrebă el din noŭ zîmbind.

Dar Tache nu maĭ rĕspunse și puse ochiĭ în pămînt.

— Foarte bine, zise frate-sĕŭ. Dacă le găsești, cumpĕră notele astea toate. Cincĭ francĭ îți ajung?

Băiatul dete din cap, fără a rĕspunde. Frate-sĕŭ îĭ întinse paralele; el le luă, și eși încet pe ușă.

Soră-sa îl aștepta în sală, gata să-l descoase, dar, vĕzêndu l cu ochiĭ roșiĭ, se luă după el fără a-ĭ zice nimic. Tache se duse în odaia luĭ, scoase niște texte dintr'un teanc de cărți ce eraŭ pe fereastră, și trecu în sofragerie, unde le întinse pe toate pe masă, cu gând parcă de a sorbi trigonometria dintr'o înghițitură. Dar semnul extragerii rădăcinelor, *sin*, *cosin* și toate cele-lalte puncte și liniĭ cabalistice îĭ puneaŭ mintea pe goană. Pe când cu ochiĭ urma manŭscrisul, cu gândul cânta strofele luĭ Orfeŭ. In cele din urmă, punênd mâna în buzuŗar, dete de piesa de 5 francĭ, și o scoase la lumină. O învêrti între degete, și pe o parte și pe alta, uitându-se la figura Regeluĭ cu mare luare aminte, ca și cum ar fi descoperit'o atuncĭ pentru întâia dată. După aceea trase cu creionul cincĭ liniĭ una lângă alta pe fața de masă și se puse să anine de ele puncte negre.

După un ceas închise textele, ca un om care se dă biruit, și se duse iar în șura luĭ, unde îșĭ scutură din hârtie și din buzunarele întoarse pe dos cel din urmă praf de tutun, și-șĭ făcu o țigară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Lume Nouă și Lume Vechie.
revistatransilvania.ro/mdr

VI.

La umbra caselor, Henrieta sta pe un scaun și se uita la cel din urmă numĕr al Ilustrației, în care erau niște icoane închipuite, ce reprezentau armata română. Fusese mare discuție, în familie, asupra lor. Henrieta și cu bĕtrânul Voinescu, le găseau strîmbe, neadevĕrate, făcute parcă într'adins ca să înjoscască numele soldatului. Stroeștii, dimpotrivă, le găseau naturale.

— Da, zisese Șarl, dumneaĭ ar vrea niște băeți frumoși, ca în jurnalul de modă, cu pinteni și mănuși. Așa se fac crochiurile militărești: ici o pată, dincolo o roată de tun, în *racursiu* un șir de caĭ slabĭ și nemâncați, cum sunt în realitate.

— Bine, așa o fi, dar nu vezi că soldații sunt în opinci, rĕspunsese Henrieta.

— Așa, ba și maĭ rĕŭ; pe vremea rĕsboiului soldații erau cu pielea în manta.

— Aci e vorba de manevre și defilare.

— Ce defilare? moft! Așa sunt: maĭ rĕŭ de cât Bulgarii!

— Eŭ cred că corespondentul care face asemenea caricaturi de dorobanți, n'a vĕzut nicĭ odată un

Muzeul Digital al Românilor
revistatransilvania.ro/mdrr

— Prea natural. E încă în fericita vîrstă în care se crede în existența corespondenților, zise Șarl, către tată-sĕŭ, rîzênd. E hel.. câte corespodențe de astea n'am făcut noĭ în *Suferințele omuluĭ*, de pe câmpul de rĕsboiŭ, pe când în realitate eram la Oppler.....

Henrieta tăcuse, pe jumĕtate convinsă, de siguranța cu care spunea bărbatul sĕŭ că acele caricaturĭ eraŭ dorobanțĭ. Când însă rĕmase singură și luă din noŭ foaia în mână, iar se indignă. Atunci hotărî să întrebe și pe alt-cineva, fiind-că eĭ i se părea că dreptatea prea era pe față. Și-și zise să întrebe pe profesor, care, ca străin, nu putea să părtinească pe nimenĭ.

Cu ziarul pe brațe, sta la umbră, aruncându-și ochiĭ din când în când spre poartă. De abia adia o undă de vênt, mângâind vietățile. Ea pleca ușurel capul, lăsând vêntul s'alunece printre gulerașul deschis. Când auzea pașĭ dinspre poartă, își afunda privirea maĭ adânc în rîndurile ce citea, pregătindu-se a fi surprinsă. După ce se încredință că nu era el, respira. Și așa iar din noŭ își fixa luarea aminte, când i se părea că vine cine-va, și iar se liniștea, când pasul trecea înnainte,—până ce se făcură ceasurile cincĭ și profesorul veni.

Stângace și cu grabă, ca toțĭ oamenĭ care caută să ascundă ceea ce cu adevĕrat îĭ interesează sub aparența unuĭ interes prefăcut, dînsa se agăță de ziar.

— Dumneata nicĭ nu știĭ că eŭ te așteptam...

Profesorul se uită la ea cu plăcere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Te așteptam cu toții... Aĭ să te rostești asupra scenelor acestora. Cum îți par?

Dînsa rămăsese în picioare și se uita la ilustrații cu mare luare aminte.

— Imĭ par bine făcute.

— Da, ca niște simple icoane. Dar se potrivesc cu legenda dedesupt?

El ceti explicația de sub desemn și rămase cam nedumerit.

— *Soldați români în manevre...* Imĭ închipuiam, după căciulĭ.

— Și găsești că seamănă? întrebă ea miratĭ.

— Da... răspunse el.

— Cum se poate? Se vede că și dumneata conspirĭ ca ceĭ-lalți.

Pe când vorbeaŭ, urcară cele treĭ trepte de piatră și se opriră în sală, în fața camereĭ în care se făceaŭ lecțiile. Henrieta și Șarl locuiaŭ la rîndul de jos, într'un apartament din capĕtul săleĭ; Stroescu cu nevastă-sa și cu Mimi, la rîndul de deasupra. In vreme când eĭ vorbeaŭ, Mimi se cobora pe scară, cu teancul de cacte la subțioară. Când dete cu ochiĭ de dînșiĭ, plecați amêndoĭ deasupra jurnaluluĭ, ca cu capul lipită de el, se opri în loc și deschise gura să se mire, dar nicĭ un sunet nu-ĭ eși din gât. Incet, cu ochiĭ spre eĭ, se întoarse pe scară înnapoĭ, intră la dînsa în odae și aruncă textele pe pat. După aceea, fără să se gândească, luă niște foarfecĭ ce eraŭ pe masă și se puse să-și tae unghiile. Cât stătu ast-fel nu și-ar fi putut da seamă, dacă o femee nu intra să-ĭ spuie că profesorul aștepta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de mai bine de o jumătate de oră. Ea se ridică iute de pe scaun și se răsti la femee:

— Să se ducă! Nu-mi trebue, nu iaŭ lecție!...

Sluga da să se retragă, îngrijată, când Mimi se întoarse din noŭ spre ea, mai blajină:

—Zi coaneĭ Henriete să-ĭ spuĭ că nu prea mi-e bine.

Apoĭ iar apucă, mecanicește, foarfecele. După vre-o cincĭ minute, le aruncă pe masă și se repezi la geam. Profesorul, eșind, găsise pe Henrieta în acelaș loc, la umbră, și se oprise să mai vorbească. Mimi, de sus, nu putea vedea de cât capetele lor. Își lipea fruntea de geam și se înălța în vîrful picioarelor, sperând să prindă ceva din vorbele orĭ din mișcările lor. Insă nu prinse nimic. Văzu pe profesor plecând și parcă respiră. Apoĭ rămase pe loc nemișcată, uitându-se înnainte, la vîrfurile pomilor, la acoperișul grajduluĭ, la lucrurĭ fără niciun interes, cu o întreagă lipsă de conșciință.

Numaĭ când auzi bătênd la ușe, reveni iarășĭ în sine.

— Intră! zise restit.

Ușa se deschise încet, cu sfială, ca în casa unuĭ bolnav. Era Henrieta.

— Eŭ te credeam în pat... Ce aĭ? întrebă ea binișor.

Mimi se întorsese spre oglindă și-și netezia părul cu peria, fără să răspundă. Cumnată-sa se așezase pe colțul unuĭ scaun și se uita la ea. Tăcerea se prelungea și le neliniștea pe amîndouă. Henrieta simția că fata avea ceva, dar nu înțelegea ce, și, nedumerită, bătea cu degetele pe masă, așteptând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mimi se întoarse spre dînsa, afectând nepăsarea de toate zilele :

— Cum aĭ petrecut?

— Unde? o întrebă Henrieta.

— Ar fi maĭ nemerit să întreb cum aţĭ petrecut cu Ilustraţia?... De sigur că aĭ avut dreptate...

Cea-laltă pricepu într'o clipă toată cauza rĕuluĭ, şi, instinctiv, apucă drumul cel bun.

— Ba, dacă profesorul tĕŭ ar fi o autoritate în materie, ar trebui să zic că am perdut, fiind-că el a fost cu totul de părerea voastră.

— Da?... întrebă Mimi repede.

Fata se simţi uşurată de ceva care parcă o apasă pe piept.

— E evident, adăogă ea. Aşa se fac crochiurile, şi o poţĭ arăta oriĭ-căruĭ om de gust, tot aşa va rĕspunde.

Henrieta se uita la ea, cu o linie subţire de ironie, gata să-ĭ dărîme mulţumirea ce şi-o zidia aşa de netrainic, spuindu-ĭ că nu era adevĕrat că profesorul îşĭ schimbase părerea.

— Dar, în fine, ce aĭ? de ce n'aĭ venit le lecţie? întrebă ea.

— Nicĭ nu ştiŭ bine de ce; am dormit şi mĕ cam durea capul. Apoĭ nu cetisem nimic pentru astăzĭ şi-mĭ era ruşine să viŭ la lecţie nepregătită.

— Mi-a zis că poimâne o să vie ceva maĭ târzĭŭ fiind-că are o comisie, nu ştiŭ ce să facă...

— Da?... întrebă Mimi. Şi ce-aţĭ maĭ vorbit?

— Fleacurĭ... M'a găsit cetind Ilustraţia, şi aşa, vrênd nevrênd, a venit vorba despre soldaţĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da tu aĭ învĕțat pe din afară numĕrul acesta din Ilustrație, zise Mimi, uitându-se la ea țintă.

— Aproape, rĕspunse Henrieta; dar acum mĕ trudesc cu un logogrif. Il luasem cu mine la umbră. In odae la noĭ bate soarele de te usucă... Când a venit Ștefănescu m'a găsit cu jurnalul în mână.

— Și așa, aĭ descifrat amîndoĭ logogriful; vezĭ dumneata ce bine s'a potrivit!..

— Nu s'a potrivit de loc, zise Henrieta, fiind-că am vorbit despre soldațĭ.

— Ce minunat lucru, urmă Mimi, d-ta eșĭ din întîmplare la umbră, cu... logogriful; d-luĭ sosește din întîmplare; urcațĭ scările unul lângă altul ca doĭ porumbeĭ; vĕ plecațĭ deodată asupra soldatuluĭ..... ce idilă fermecătoare!... și totul din întîmplare...

— Tu aiurezĭ...

— Da, ia-țĭ aerul de sfîntă, îțĭ șade bine...

— Mimi, tu eștĭ bolnavă, dragă... Eŭ te las să te linișteștĭ.

— Nu sunt bolnavă, nu sunt bolnavă, zise cealaltă, făcênd explozie. Eștĭ o ipocrită care îțĭ rîzĭ de toată lumea, fiind-că știĭ să te stăpânești maĭ mult de cât noĭ.

— Șade rĕŭ ceea ce facĭ, zise Henrieta, eșind.

Dînsa coborî scările, galbenă și se duse, fără să știe, în grădină, unde se așează în leagănul de sub gimnastică și încercă să se miște cu piciorul. Avea o mare durere în fundul ochilor. Uitându-se țintă la vîrful erbeĭ, revedea chipul înrĕutățit al cumnateĭ sale, covorul ce era jos de marginea patuluĭ, un lucru și altul, fragmentar, fără să poată lega nimic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai lung. Un cântec vechiŭ, trist, pe care-l auzise la măsa în copilărie, îĭ resări în minte, și mișcă buzele încet, mângâind rostul nechibzuit al vieței omenești cu versul sĕŭ molcom.

Inaintea eĭ, pe alee, Șarl venea cu pași mari spre dînsa. O strigase de mai multe orĭ și era furios că nu-ĭ răspundea nimenĭ. Indată ce o văzu, veni la ea mormăind.

— Ce casă e asta, în care n'aude nicĭ slugă, nicĭ nevastă, nicĭ nimenĭ...

Henrieta, la ideea că poate Mimi să se fi plâns fratelui-sĕŭ, se înroși.

— Bine, Madamo, ce fel de treabă e asta: te-aĭ făcut stăpână în casă la noĭ, de nu vreĭ să maĭ primeștĭ lumea ce vine să mĕ caute?....

Dînsa îl privi lung și nu-ĭ răspunse nimic.

— Ce sunt eŭ, caraghiosul dumitale?

— Ba nu; de ce vorbeștĭ așa?

— Vorbesc fiind-că am dreptul. Eŭ invit prietenii să vie să mĕ vază, și dumneata îĭ daĭ afară?

— Ce spuĭ Șarl? A venit un domn aseară, dar eŭ nu-l cunosc. A spus că are treabă cu tine și l'am poftit să aștepte în salon.

— Era un amic al meŭ.

— Să-ĭ fie de bine!

— Eŭ nu înțeleg să-mĭ tratezĭ ast-fel prietenii. Îl chemasem să petreacă seara cu noĭ, și d-ta îl lașĭ singur o oră.

— Șarl, pentru Dumnezeŭ, fiĭ om întreg: de unde vreaĭ să știŭ eŭ că acest domn era poftit de tine?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un nume Coltuc, Șoltuc, pe care nu l'am auzit nicĭ odată.

— Da ce auzĭ d-ta!.. Nu cunoștĭ pe Șoltuț, firește, el nu merge în saloane.

— Ia ascultă Șarl, nu mĕ plictisi, fiind-că nu ți-am făcut nimic. Lasă-mĕ în pace, că toate lucrurile aŭ o margine.

Dînsul plecă, grăbit, și bombănind:

— Să vĕ iea dracu pe toțĭ... Parc'ar fi coborîtă din cer cu coșnița...

Și se urcă pe scară din noŭ, înjurând. Dar vĕzênd ferestrele de la odaia surorĭĭ sale, carĭ acum craŭ deschise, se opri și o strigă. Fata se ivi la geam.

— Ia ascultă Mimi, tu aĭ vĕzut pe Șoltuț aseară?

— Nu, rĕspunse soră-sa de la geam, Șoltuț de la Iași?

— Da, închipuește-țĭ că l'am poftit să vie la noĭ, și proasta de Henrieta l'a lăsat singur în salon maĭ bine de douĕ ore.

— Da spuseseșĭ Henrieteĭ că l'aĭ poftit?

— Ba nu, da ce nevoe era să-ĭ spuiŭ?

— Eĭ bravo, zise fata rîzînd. Poftește-l într'o zĭ la masă, și dregem treaba, însă înștiințează pe mama, orĭ pe.... nevastă-ta. Înțelegĭ că nimenĭ nu poate bănui ce aĭ tu în cap.

Șarl intră, cu pălăria pe ceafă, ștergêndu-șĭ sudoarea de pe frunte și urmând a bombăni.

— De geabă, domnule, muerea e lucrul draculuĭ!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

A treia zi, Mimi aștepta pe profesor în odaia obicinuită. De la scena cu cumnată sa își croia în minte fel de fel de planuri: să spuie lui frate-său să-și deschiză ochii; să scrie lui Ștefănescu o scrisoare anonimă; să rîză de el. Câte odată dorea ceva care să-l facă să sufere atât pe el cât și pe Henrieta; altă dată se simția iertătoare față de dînsul și parcă chiar mândră că-l putea ierta de ceva. Ar fi voit să-i facă un bine secret, să-i dea ceva neașteptat și rar, care să-l umple de bucurie. Intra cu fantazia în fundul unor alcătuiri cu neputință de împlinit, în cari ea era bună, ideală, cu forme străvezii de zînă,—până ce fantasmagoria acea scotea la iveală chipul cumnatei sale. Atunci firea ei cea adevărată, revenea într'o clipă, și cu dînsa simțimêntul de a face rău Henrietei. Ar fi voit s'o vadă suferind, să nu-i fie milă de ea, să calce cu piciorul pe gâtul ei, ca pe o vespe rău făcătoare. Trebuința aceasta de a o munci fisicește, devenise așa de mare, în cât, la cea mai mică ironiă a cumnate-sei, îi venia să-i dea palme. Luase de mai multe ori hotărîrea de a spune lui frate-său bănuelile ei despre Henrieta, dar urmarea unei asemenea ho-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tărîrĭ ar fi fost depărtarea profesoruluĭ din casă. Se gândise de asemenea să vorbească verde luĭ Ștefănescu, nu despre dînsa ci despre cea-laltă,—dar când se întîlnea cu cumnată-sa și o vedea liniștită, căutând-o cu ochiĭ ca maĭ 'nainte, fără a avea nimic din ceea ce dînsa îșĭ simțea ascuns în suflet, îndoiala o coprindea din noŭ. Henrieța era, saŭ cel puțin părea tot «biata Henrieta.»

Profesorul veni în ziua aceea, după cum zisese, cu o jumătate de ceas maĭ tîrziŭ. Mimi, sub cuvînt de a se urca la ea, eșĭ de maĭ multe orĭ din odaia de lucru și îșĭ aruncă ochiĭ spre scara de la intrare, spre a se asigura că Henrieta nu aștepta, ca în rîndul trecut, la umbră. Sus, o femee îĭ spuse că cumnată-sa eșise. O nespusă bucurie o coprinse la știrea aceasta, și coborî treptele sărind. I se părea că o dată Henrieta plecată, nu maĭ rămânea nimenĭ acasă. Insă îĭ veni în minte că cumnată-sa eșise tocmaĭ atuncĭ, spre a întîlni pe profesor în cale și a-ĭ vorbi. Se gândi să-șĭ pue o pălărie și să iasă și ea, când, de pe geam, văzu pe profesor venind.

Repede, lipsită de obicinuita eĭ îndrăzneală, se întoarse la masă și ascunse numĕrul din Ilustrație sub alte cărțĭ. Simțise nevoe să provoace pe profesor a-ĭ spune că în disputa cu Henrieta, avuse dreptate ea, iar nu cumnată-sa, și ast fel adusese foaia jos. Dar acum, când îl vedea venind, i se părea că jurnalul acela o da de gol, istorisind cele întîmplate între ele.

Când Ștefănescu intră, Mimi era galbenă, cu respirarea scurtă, resfoind un caiet într'aiurĭ,—dar el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

intră ca în tot-d'auna, miop, grăbit, privind de aproape ivorul și închizênd ușa încet ca să nu facă sgomot.

— Am cam întârziat, zise el, scoțênd o batistă și ștergêndu-se pe obraz. Viŭ tocmaĭ de la sfântul Gheorghe..... în zece minute..... sunt cu zece minute în întârziere, nu-ĭ așa? Imĭ pare rĕŭ, aș fi voit să viŭ maĭ de vreme.

Ea zîmbea.

— Ia să vedem, cum stăm pe ziua de azĭ, zise el, apucând un caiet.

Mimi începu a rîde pe sub ascuns:

— Dumnezeŭ știe cum stăm.

— Multe visite? orĭ poate... puțină lene?

— Ba multă lene și puține visite. Am fost și cam bolnavă... maĭ mult de căldură și de silă. Noĭ eram obicinuite să petrecem verile la munte, și anul ăsta, din causa bacalaureatuluĭ meŭ, n'am putut să ne ducem nicăerĭ.

— Imĭ pare rĕŭ, zise Ștefănescu.

— Bravo, zise ea rîzênd. Ce fel de vorbă, îțĭ pare rĕŭ că n'am plecat?

— Imĭ pare rĕŭ... N'am vrut să zic asta. Imĭ pare că nu vĕ găsiți bine la oraș.

— Târziŭ, târziŭ... Gura pĕcătosuluĭ adevĕr grăește.

— Ba nicĭ decum, adăogă el domol.

— N'aĭ zis așa? Poțĭ să negĭ?

— Am zis că-mĭ pare rĕŭ că nu vĕ puteți duce nicăerĭ, după cum vĕ eraŭ dorințele și deprinderile.

— Ba nu, dacă în adevĕr aĭ vrea să mĕ vezĭ plecând din Bucureștĭ, ca să nu te chinuești în căldură...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da nu vreaŭ nimic, domnișoară.

— Atuncea spune-mi-o. E mult maĭ onest.... Eŭ înțeleg că nu-ĭ plăcut să petrecĭ vara în oraș.... pentru hatârul unuĭ singur clev.... care poate nu te interesează întru nimic...

— Domnișoară, cine a zis asemenea lucrurĭ?

— Te rog, domnule Ștefănescu, dacă vreĭ să plecĭ din Bucureștĭ, să te ducĭ unde-va la aer, nu te ocupa de mine... Eŭ nu voiŭ să suferĭ din cauza mea..

Glasul feteĭ tremura. Dînsul, stîngaciŭ, nu știa cum s'o facă să înțeleagă că nicĭ nu visase să plece din Bucureștĭ. Se sculase în picioare și se apropiase de ea.

— Zĕŭ nu-ĭ adevĕrat, domnișoară Mimi.

Și fără să-și dea seamă, luă mâna feteĭ într'ale luĭ, simțind nevoe de a o încredința de aproape că nu era vinovat, că nu se gândea să plece. Dînsa se prinsesc de mâna luĭ, și, vibrând de emoțiune, urmă pe acelaș ton:

— Te rog, te rog, să nu facĭ nimic pentru mine, să nu suferĭ pentru mine...

— Zĕŭ domnișoară, nu.

Fata își retrase mâna binișor dintr'ale luĭ și rĕmase în picioare, uitându-se în pămînt. El, nedumerit, rĕmase în fața eĭ.

— Uite frate, comedie, zise, nicĭ nu m'am gândit.

Ea îl împinse ușor spre scaunul luĭ, și ea însășĭ se așeză la loc.

— Parole d'honneur?

— Parole.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine, te cred. Acuma, dacă eștĭ cu minte, am să te întreb ceva.

Și începu a căuta printre texte numĕrul din Ilustrație. El o privea, aprins la față, muncind în gură o vorbă maĭ îndrăzneață, pe care nu o putea rosti cu nicĭ un preț. «Dacă eștĭ cu minte.» Ce vrea să zică asta? El se simțea foarte cuminte, dar se vede că nu trebuia să fie cuminte. Și ĭĭ veni pe buze vorba:

— Domnișoară...

Ea parcă simțea, parcă înțelegea ce gândește, și aștepta. La glasul luĭ, ea ridică ochiĭ spre el, roșie la față, privind pe sub gene cu o căutătură care parcă rîdea și chema la dînsa.

— Domnișoară....

— Bravo, bravo, am găsit. Vino încoace, la lumină.

Il duse la geam, părĕnd că vrea să-ĭ taie vorba. Dar în fața lumineĭ găsi că prea eraŭ în drum.

— Vino maĭ încoace, ĭĭ zise, luându-l de braț. Uite, și spune-mĭ drept ce gândeștĭ de ilustrațiile astea.

Și întinse mâna înnainte, depărtând jurnalul, pe când cu capul se lăsa pe spate, spre dînsul. El, scurt la vedere, se dete după jurnal; ea făcu un pas înnainte, el de asemenea; ea maĭ făcu unul.

— Eĭ, așa nu vĕd nimic, zise el rîzînd.

— Iacă, Iacă!..

Și ĭ vîrî jurnalul în obraz. El îl luă binișor și se uită la el de aproape.

— A, știŭ, sunt faimoasele caricaturĭ....

— Ce felĭ caricaturĭ? întrebă fata, mirată.

— Orĭ nu sunt așa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ești sigur? zise ea depărtându-se puțin și uitându-se la el cu ochiĭ pe jumătate închiși.

— Vreĭ să zicĭ că alaltăerĭ aveam altă părere..... Da, fiind-că nu-mĭ atrăsese nimenĭ luarea aminte. Eŭ nu prea vĕd bine și mi s'aŭ părut la început destul de reușite. Dar privindu-le maĭ de aproape, găsesc că sunt slabe.... niște adevĕrate caricaturĭ. Asta-ĭ oaste românească?

Ea urmă a se uita la dînsul, nedumerită: era pĕtruns de ceea ce spunea, orĭ începea să devie șiret? Când el se întoarse de odată spre ea rîzînd:

— Și trebue să te maĭ și supĕr câte odată.

Fata se aruncă pe scaunul eĭ și începu a scănci ca un copil nemulțumit:

— Lasă... te-aĭ făcut șiret, nesuferit; eștĭ nesuferit!

El se uita la ea, mirându-se de unde scotea, acea făptură greoae, grația copilărească cu care îl învĕrtea așa. Se apropiă de dînsa și o bătu pe spate încetinel.

— Domnișoară Mimi, am glumit. Aĭ dreptate: ilustrațiile sunt bine făcute, sunt chiar prea bine.

Ea întoarse ochiĭ spre el, lin, parcă ar fi voit să-ĭ arate că sunt așa cum sunt, limpezĭ, frumoșĭ, și era nedrept să i-ĭ umple de lacrămĭ, cum se părea că eraŭ.

— Eĭ, pĕcatele mele, da de ce plângĭ? întrebă el mișcat, mângâindu-ĭ pĕrul cu mâna.

Ea nu rĕspundea nimic, ci numaĭ se uita spre el. Când lacrămile umplură alveola genelor, își scoase o batistă, și, încet, duios, își șterse ochiĭ. Ne maĭ fiind stăpân pe sine, el se plecă spre ea, și, cu un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

simțimênt în care i se părea că era ceva părintesc, o sărută pe pĕr, ticnit, cuminte, zicêndu-i:

— Ia zĕŭ, să lucrăm ceva, lasă copilăriile astea.

— Da, răspunse fata încet.

El trecu la locul luĭ, și veniră așa față în față.

— Viĭ mâine seară la noĭ? întrebă ca de odată.

— Viŭ, zise el pe negândite. Da ce să fac?...

— Să mĕ vezĭ... și să te vĕd. Vine și un domn de la Iașĭ și alțĭ domnĭ; aŭ să rîză și să spună la prostiĭ.

— Da... întări el, cu glasul pe jumĕtate.

— Nu da... *Da!* cu toată inima.

— Cu toată inima, dar ar trebui poate să fiŭ chemat... într'un mod...

— Ce-țĭ pasă, veĭ fi chemat. Da viĭ?

— Viŭ, da.

— Foarte bine. Așa îmĭ eștĭ drag, nu eștĭ nesuferit și te ascult, haĭ să lucrăm.

Dînsul puse mâna pe cridă cu nespusă mulțumire, fiind-că cu chipul acesta se schimba vorba. Ea sta cu capul pe o mână, urmărindu-l serioasă și uitându-se țintă la el. Voia ceva, urma cu ochiĭ demonstrația de pe tablă, pe când cu mintea era în altă parte. El simțea că ea nu înțelege nimic, dar nu maĭ puțin își căuta de treabă, vorbind tare, adresându-se eĭ, fără s'o privească, — pênă, la un loc, se opri nedumerit și se depărtă puțin de tablă, reluând calculul. O rază din soarele ce apunea, cădea în lung pe șirele de cifre, albind crida. Mimi se sculă și lăsă perdeaoa de la fereastră; apoĭ se întoarse la loc. Profesorul se uita la calculul luĭ, fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a înțelege nimic. Șterse câte-va numere în tăcere și le înlocui cu altele, iar le șterse, iar le scrise.....

— Ce comedie e asta? își zise el încet, pe când se pregătea a reîncepe problema, care nu eșea cu nicĭ un preț.

Un hohot de rîs de la spate îl făcu să se întoarcă și să se roșească. Fata rîdea, uitându-se la el, roșie și dînsa ca un vinovat.

— Dumneata mĕ facĭ să-mĭ uit meseria, zise el, lăsând crida jos.

Ea sări, rîzînd, și se agăță de brațul luĭ:

— Viĭ, viĭ?.

— Viŭ.

— Bravo!

După aceea rĕmase locúluĭ, neștiind ce să facă cu persoana eĭ.

— Imĭ spuĭ pe cinste că viĭ?

— Eĭ!.. îmĭ pare rĕŭ... Când am zis că viŭ...

— Bine, bine, te cred.

El își luă pălăria să plece.

— Azĭ s'o scurtăm puțin, fiind-că nu merge.

— De ce așa curând? zise ea încet, aproape duios.

— Nu merge de loc. E și cam întuneric... Data viitoare voiŭ veni maĭ de vreme și vom face și lecția de azĭ. La revedere...

— Maĭ stăĭ puțin, numaĭ puțin. Am să te întreb ceva.

Și pe când îl ruga să maĭ stea, apucă cu mâna un nasture de la haina luĭ, preocupată, și se uită la el lung.

— Vreaŭ să te întreb.... ce crezĭ despre mine?

El începu să rîză și o bătu cu mâna pe spate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, nu, nu, nu vreaŭ rĕspuns ca la copiĭ. Dacă ar fi Henrieta în locul meŭ, n'aĭ lua acrele astea de profesor grav și... plicticos.

Ființa aceea greoae și bine legată se făcusc mititică, fină, și se agățase de nasturul hainei ca o pânză ușoară de păianjen. Ochiĭ păreaŭ înecațĭ în farmecul umed al dorințelor celor maĭ ascunse. Amêndouĕ mâinile, strîns unite una de alta, le ridicase pênă sub bărbie și parcă se lupta să le ție lipite de ea, ca să nu-ĭ deschidă prea repede brațele. El, bătênd-o pe spate, o apropiase cu desĕvêrșire de el. Intr'un avênt puternic, fata îșĭ întinse gura și el o sĕrută.

— Mâine, mâine... bagă de sémă! amenință ea cu degetul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII.

A doua zi, seara, pe când Bucureșteniĭ eșeaŭ să rĕsufle pe la grădinĭ și noaptea pacinică aducea lumina peritoarelor stele de August, cele douĕ cumnate se pregătcaŭ, fie-care în felul eĭ, să apară la serată.

Henrieta se îmbrăcase ușoară, cu o rochie albă de lână; își pusese niște fire subțiri de myosotis, ce păreaŭ a eși sfioase din sîn; încălzise puțin liniile corpuluĭ, aruncând peste rochia albă un borangic cu puncte aurii de mătase, — așa că părea o icoană fantastică și drăgălașă, cum aveaŭ obiceiŭ să zugrăvească pe cutiile de fildeș pictoriĭ decadenței italiene. Fiind-că se îmbrăcase cam de vreme, rĕmăsese în odaia eĭ, și luase de pe masă o cărticică, bisericos legată, pe care o deschisese mecanicește și citise:

O ciel, je vous revois, madame,—
De tous les amours de mon âme
Vous le plus tendre et le premier.
Vous souvient-il de notre histoire?
Moi, j'en-ai gardé la memoire: —
C'était, je crois, l'été dernier.

Mirată de versurile ăstea săltărețe și strengărești,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

întoarse volumul să vadă de cine sunt. Musset.... Ea îl știa în mare parte pe dinafară, dar bucata asta îi scăpase. O citi cu plăcere până la urmă:

Le temps emporte sur son aile
Et le printemps et l'hirondelle,
Et la vie et les jours perdus;
Tout s'en va comme la fumée,
L'espérance et la renommée,
Et moi qui vous ai tant aimée,
Et toi qui ne t'en souviens plus!

O clipeală lăsă mâna în jos și pe ochi îi trecu umbra unui nor de melancolie: *tout s'en va comme la fumée!*—Rămase privind țintă înnaintea ochilor, fără să vadă nimic. Repede însă ridică mâna din nou și iar citi numele poetului pe scoarță, zîmbind:

— Aștea sunt isprăvi de ale lui Musset. De câte ori s'a mai jurat că iubea pentru prima oară, — saŭ pentru ultima...

Și iar mai citi poezia, resfoind mai departe filele cu chenar înflorat.

Mimi, în vremea asta, se îmbrăcase și ea. Cu o lumînare în mână, ridicată până în dreptul capului, se uita în oglindă, trăgênd cu mâna stângă firele de pe frunte, spre a o lăsa goală, — întocmindu-și lângă urechi douc arcuri de madrilenă vicleană,— aninându-și la gât o salbă de filigrană cu raze, ce se lăsa la vale pênă în poteca sînului. Era îmbrăcată ca în tot-d'a-una, după propria sa modă, cu un fel de peplum strîns la brâŭ, adus pe un umĕr și prins cu o pafta tot de filigrană, care nu era lipsit de originalitate și îi ședea bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce se cercetă în oglindă cu mulțumire, lăsă lumînarea jos, se așeză pe un scaun și își privi mâinile. Aci treaba se îngloda. Cu câtă-va vreme înnainte, fusese prinsă de mania vivisecțiunii, și ucisese în vre-o câte-va săptămâni un numĕr incalculabil de pești și broaște. Asta fu destul ca mâinile, roase de corosive și acide de tot felul, să se slutească, și acum Mimi să sufere. Dar umbra de îndoială peri repede de pe acea frunte semeață. Își puse o pereche de mănuși, încet, uitându-se drept înnaintea ochilor și urmărind parcă o scenă ce se petrecea unde-va aievea.

Tot în vremea asta, profesorul, mișcat de vanitatea eleganței ce se aprinde mai cu seamă în oamenii simpli, când le rîde amorul în cale, se aruncase într'o birjă strașnică și alergă la șosea.

El primise un bilet de la fată, prin care era rugat s'o aștepte sub teiu pe la orele 10 și jumĕtate. Neștiind ce să creadă, dar gata să alerge acolo, așteptase cu nerăbdare seara și nu erau încă 9 ceasuri când se urcă în trăsură.

Fata spusese mamei ei că vrea să chieme pe profesor la serata ce se da în cinstea lui Șoltuț, și pentru aceea trebuia să-i scrie. Dar în mintea ei hotărîse lucrurile alt-fel.

După ce plecase Ștefănescu de la lecția de cu seară, Mimi prinsese un fel de aripi necunoscute, îi ardea o lumină rozalbă în fundul închipuirei, rîdea perdeaua orizontului înnaintea ochilor, și ori de câte ori, în mijlocul unei fraze rostite saŭ a unei idei, simția impresia sărutărei fugace de cu seară, inima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

i se oprea din regulata eĭ bătae. Toată noaptea se gândise. Planurile cele maĭ absurde, visurile cele maĭ straniĭ, viitorul cel maĭ cu neputință de împlinit se amestecaŭ în dorința eĭ de a sorbi dintr'o viață nouă. In setea ce o stăpânea, nicĭ o putere n'ar fi putut'o opri de a bea lung, lung... Obicĭnuită a umbla singură, hotărî cu îndrăzneală să se mișce înnainte, să-ĭ scrie să vie la dînsa; avea trebuință de el, absolută, iresistibilă,—și când noaptea se opri la ideea de a-l ruga s'o aștepte la șosea și a-ĭ împărtăși această hotărîre în locul biletuluĭ de poftire, simți nevoe de a aduce le îndeplinire planurile sale pe loc, fără cea maĭ mică întârziere, și se sculă din pat, luă condeiul și scrise.

Ast-fel se ducea profesorul la șosea, pe când Henrieta resfoia o carte, iar Mimi îșĭ punea mănușile.

La Stroeștiĭ se venea de vreme, fie-care cum se afla, aducênd obiceiurile și ticurile sale. Ast-fel, bunăoară, Iluzie, care nu lepăda nicĭ odată țigara din gură, intră cu un crâmpeiŭ plin de salivă lipit de buza de jos; Simboteanu veni în pantaloni de dril și-și pusese manșetele în salon, scoțêndu-le dintr'o groapă de buzunar, în care staŭ în bun prietesug cu sĕptĕmâna literară de la *Suferințele omuluĭ*; locotenentul Jughiniță, demisionat din armată din cauza poznelor ce le făcea Madame Jughiniță, purta âncă o rĕmășiță de uniformă, necînstită de împrejurărĭ într'un mod atât de barbar, în cât maĭ mult îl descoperea de cât îl acoperea; Iorgu Sucitor venea de la Enache, unde nu isbutise, vreme de vre-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

treĭ ceasurĭ, să brodească borvisul pe mĕsura vinuluĭ saŭ vice-versa, etc. etc.

Ceĭ d'întâiŭ carĭ sosiră fură: Șoltuț de la Iașĭ, Moise Botez, poetul,—Iliescu, faimosul critic de al *Convremelnicul* și Teodor Bercu, o nouă stea literară. Eĭ intrară câte-și patru, ca la eĭ acasă, și, cu toate că nu era nimenĭ în salon, traseră deadreptul la tava cu dulceață ce-ĭ aștepta și la borcanul cu tutun.

Bercu vorbise tot drumul și urma încă și aicĭ. Nalt, uscat la față, fără vîrstă aparentă, de și în realitate foarte tînĕr, se vîra în sufletul luĭ Iliescu, urmându-și instinctul calculator de a intra la inimă ticnituluĭ critic, care, senin, cu barba rusească atârnându-ĭ pe piept, se uita la Bercu cu răbdarea cu care un dulăŭ bĕtrân îngăduie unuĭ coteiŭ să-l mărie. In fond, el era plictisit și simțea o secretă nemulțumire de a constata că Bercu citise mult și era îndrăsneț. Botez, cu pĕrul pe frunte, scurt, slab, nervos, cu ochiĭ scânteietorĭ de inteligență, asculta pe Șoltuț, craiul Iașilor, care istorisea cum prinsese la o ibovnică a luĭ pe Conu Nicu moralistul.

Puțin după el, intră Șarl, cu o scobitoare între dinți, și maĭ în acelaș timp Iorgu Sucitor, căruia îĭ maĭ zicea și Iorgu Leventu, din causa jiletcelor sale albe: o așa podoabă ridica pe proprietarul eĭ, în stima luĭ Simboteanu, imediat la rangul de baron. Apoĭ L-t. Jughiniță, Iluzie, Stroescu tatăl și Henrieta, Perețeanu (evreŭ, fost Purĕtz), alt evreŭ Master și în fine Dumitrache Lemi, capul partiduluĭ socialist,—căruia îĭ maĭ zicea și Tukidide.

La intrarea acestuia, un enorm sgomot isbucni:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Porcus, porcus!.. bravo!..

— Bravo, ticălosule!

— Vivat Tukidide!

— Ura!..

Dumitrache Lemi, deputat ca și Stroescu, rostise o cuvîntare într'o întrunire a lor, plină de talent, după unii, plină de prostii, după alții, în sprijinul țăranilor. Acum sta în ușă, cu o mână în jiletcă, de o seriositate comică, așteptând să se sfîrșească sgomotul. Un jeț fu tras repede în mijlocul camerei, iar Șarl și cu Șoltuț îl apucară de subțiori și-l instalară în tron. Toți cei de față trecură pe dinnaintea lui hiritisindu-l.

— Ia stați bre, că mi s'a uscat gâtul de sete.

Trei de odată alergară și-i aduseră chiseaoa de dulceață la nas.

— Aș tragę un fum... și destul cu prostiile!

— Ce dracu să i facem? se întrebă Șarl.

— Să-i frângem o turtă în cap, zise Iluzie.

— Bravo, aduceți o jimblă.

Șarl se repezi pe scări și se întoarse cu o pâine sub braț, care fu cu solemnitate ridicată deasupra capului lui Lemi.

— Bine bre, Tukidide, da mare pehlivan ai mai eșit tu, zise Stroescul bătrânul.

— Stăi, onorabile, să-ți frângem turta, că ai împlinit anul.

Eroul sărbătorit trebui să stea pe scaun și să-și scuture fărămăturile din păr, pe când cei-lalți îi vîrau linguriță, cutii cu chibrituri și alte mărunțișuri prin buzunare. In cele din urmă veni și coana Sofița,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și apoĭ și Mimi, și așa urletele maĭ scăzură, iar oratorul putu să se scoale din jeț și să-șĭ descarce buzunarele de marfă.

Moise Botez ceru luĭ Șarl să-l prezinte mameĭ și suroreĭ luĭ, fiind-că era singurul nou în societate.

— Mamă, zise Șarl, uite prietenul Botez. Mimi, Mimi, strigă el pe soră-sa, vino 'ncoa: iată un prieten, Moise Botez. Și el fugi.

Coana Sofița și Mimi îl scuturară de mână cu voioșie.

— Eŭ doream de mult să vĕ cunosc. Vĕ citesc și vĕ admir mult... Doream chiar să vĕ spuĭ opinia mea și să vĕ rog, spre binele dumneavoastră, să lăsați influența luĭ Dionisie... Puteți deveni un adevĕrat poet original, dacă nu vĕ veți maĭ inspira de la el.

Începutul de zîmbire, ce tremura în obrazul negricios al luĭ Botez, deveni o strîmbătură oribilă. Coana Sofița, care ar fi putut rĕmânea pentru Botez o femeie superioară, dacă s'ar fi oprit la «vĕ citesc și vĕ admir mult», deveni pentru tot-d'a-una o adevĕrată caricatură. Cu capul plecat pe o latură, cu privirea furișă pe sub gene, cu pĕrul pe ochĭ, el se dete la o parte, își scoase din buzunar un jurnal făcut ghem și dintre foile luĭ apucă cu vîrful degetelor tremurând, o țigărușcă anemică și o aprinse. Henrieta, care-l cunoștea, veni din întîmplare lângă el și-l întrebă încet, luându-l binișor de mână: «ce maĭ facĭ, domnule Botez?»

Se pregătea o citanie. Teodor Bercu, țanțoș, îndrăzneț, cu un nas ca o șușanea, ședea pe o mar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gine a jeļtuluĭ din mijlocul odăiĭ, cu câte-va foĭ în mână. De și era pentru întâia dată pe *scleță*, cum sa zicea, omul părea la locul luĭ. Numaĭ din când în când schimba picior peste picior și pufnea ușor pe nărĭ, încercând să impună tăcere unuĭ grup, în care Tukidide îșĭ istorisea isbânda de la adunare, rîzênd de întrerupătorĭ:

— Niște mazete, bre...

— Lasă, Tukidide, că te cam urluiseșĭ...

— Ce mĕ urluisem, bre... N'aĭ vĕzut pe răzeșul cela de Dubăŭ?.. Eŭ nu șuguesc...

— Psîiît!.. Tukidide, zise serios coana Sofița, ia să ascultăm!

— Sărut mănușițele, coană Sofițo, mata știĭ că la noĭ tăcerea se impune.

— Bine, bine, de astă dată iacă o impun eŭ.

Dumitrache Lemi se retrase pe un scaun, uitându-se lung la Bercu, care îl împedeca de a vorbi despre sine.

— Da cine-ĭ slutu ista, bre?.. întrebă el încet pe vecinĭ.

— Siîît!.. se auzi din maĭ multe părțĭ.

Bercu scoase prima foae de asupra și începù:

«Imĭ propuiŭ, într'o serie de studiĭ, a urma în țară la noĭ cercetarea tuturor lucrărilor literare de oare-care valoare, conform regulelor criticeĭ științifice. Nu mĕ voiŭ ocupa nicĭ de persoana autoruluĭ, nicĭ de școala luĭ, nicĭ de foaia în care scrie, după cum nu mĕ voiŭ ocupa de detaliurĭ, de *chițibușurĭ* cum se zice, nicĭ de realitatea persoanelor sale, nicĭ de problemă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar atunci de ce te vei ocupa? întrerupse Tukidide.

— Ce-ți pasă ție? răspunse Iluzie.

— Sîîît!..

Bercu se uită lung la Tukidide și urmă:

«....Nici de problema psichologică ce-și pune înnainte. După cum amicul meu, domnul Iliescu, singurul critic pe care îl recunosc...

— Cer cuvîntul, zise Iliescu.

— O ho!.. cere cuvîntul... boule!.. ziseră mai multe glasuri, n'ai învățat încă că la noi se *ia* cuvîntul, nu se cere..

— Prea bine, răspunse el zîmbind, *iau* cuvîntul. Domnule... Teodor Bercu, eu mă simt foarte onorat de prietenia domniei-voastre, dar nu vă e teamă de poliție să fiți prieteni cu mine?

Iluzie, văzând că Bercu își cam pierde din siguranță, sări de la loc cu un aer serios.

— Aista a ucis oamen bre...

— Nu c'am ucis oameni, zise criticul cu blândețea lui șireată, dar îmi merge vestea că sunt un spânzurat și jumătate, nihilist, petrolist și mai știu eu ce...

— Mă rog, da despre ce vorbește tînărul? întrebă Stroescu bătrânul.

— Așa este, strigară mai mulți, titlul!

Bercu înțelese că trebuia să înghiță tot și să pară încântat.

— Titlul! S'auzim titlul!

— «Zaharia Mumulescu,—Teatru,—Incercare de critică științifică», rosti cu glas solemn Bercu.

— Prost, prost și lung; nu merge.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Umflat, umflat!

— Merge, merge, ziseră alții. Dă înnainte!

— Protestez, protestăm! Mai întâiŭ nu merită să se ocupe cine-va de Zaharia Mumulescu.

— Teatru scris nu există.

— Ba să mĕ ertați.

— Nu există!

— Există.

— Nu le căuta lor,—citește, d-le Bercu.

— Nu va citi, Iiii!.. Urrr!.. Siii!..

O larmă pênă în slava ceruluĭ împedecă pe Bercu de a merge maĭ 'nainte. Berciștiĭ își sufiecară mânicele și se făcură a se repezi spre antiberciștĭ, carĭ, la rîndul lor, părură a se apăra. Când se apropiară uniĭ de alții, în gluma lor de bătae, dușmaniĭ luĭ Bercu ziseră încet:

— Da prost e, nenișorule.

Iar amiciĭ adăogară:

— Cu avan.

Poetul Botez înlemnise pe scaun, cu mâna dusă la gură, cu capul a bleandă pe un umĕr, încercând să zîmbească...

— Ce hazliĭ sunt! zise Henricta.

— Da... mîrîi Botez.

Șarl veni repede la el și-ĭ zise încet:

— Ia ascultă, ți-am făcut limpeziș, scoate-o!

— Da n'am nimic...

— Nu fiĭ al draculuĭ, Moise.

— Zĕŭ, dragă Șarl...

— Nu-mĭ umbla mie cu mofturĭ, onorabile.

Pe când Botez se jura că n'are nimic, vîrful unuĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sfert de hârtie i se ivise dintr'un buzunar, iar Șarl îl zmunci încântat....

— Siiît!.. tăcere... Versurĭ! strigă el.

— Poczele, bravo ticălosule!..

— Zi pe slovă!

Aci, Mimi dispăru, zîmbind:

— Versurĭ de frate-mŭ!... Imĭ închipuesc.... zise ca luĭ Iluzie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX.

Eraŭ ceasurile zece. De-alungul trotuarelor, gazul, slab, tremura în mijlocul uneĭ roate gălbene. Trăsurĭ întârziate alergaŭ pe caldarîm spre șosea, făcênd un sgomot asurzitor, pe când în prelungirea vuetuluĭ lor se auzea din mahalalele vecine glasul olenilor precupețĭ, ce intraŭ târziŭ acasă. Pe la câte un colț de stradă, cârciume deschise lăsaŭ să se vadă băeții de dugheană, care, întinșĭ pe teșghele, adunaŭ semnele de cridă scrise de cu ziuă, saŭ ungureniĭ rândașĭ, pe jumătate beți, bot în bot cu fetele din casă.

Singură, grăbită, Mimi se ducea spre șosea. Eșise din mijlocul adunăreĭ de acasă, nevĕzută de nimenĭ, fără să-și ia nimic pe umerĭ. O ușoară tremurare îĭ coprinsese tot corpul, iar prin minte îĭ treceaŭ adierĭ calde, carĭ parcă îĭ lăsaŭ în gură un gust parfumat. Mergea pe trotuar, vedea casele și luminile aievea, dar capul îĭ era atât de plin de imaginĭ, în cât, pe aceleașĭ case și pe aceleașĭ pietre, le vedea maĭ bine în minte, iar în lungul drumuluĭ se zărea pe sine însăși mergênd chochetă și drăgălașă, așa cum ar fi voit să fie.

Ajunse la șosea. Pe sub teĭ, întunericul era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

compact. In jurul bufetului câte-va, fanare prăfuite spărgeau pâcla nopței, împrăștiind pe nisip raze fumurii. Trei țigani gongăneau somnoroși cântece de amor, pe când câte un cap anonim se ivea de sub coșul trăsurilor cerênd apă și dulceață.

Mimi se strecură pe sob pomi și ajunse până la prima barieră de lețuri, fără să recunoască pe nimeni. Inima parcă i se urcase în piept mai sus, respirarea i se scurtase. Trecu șoseaua de-a curmezișul, spre a se întoarce pe cea-laltă parte, dar pe cea d'întâiu bancă dete de Ștefănescu.

— Ah, în fine!.. zise acesta, luând'o de mână.

— Bonsoir, rĕspunse fata încĕtinel. Am întârziat?

— Nu, dar eŭ nu știŭ să aștept. E grozav de greŭ să aștepți.

— Nu-i așa?.. Mie mi se părea că ceasornicul nu se mai mișcă. Ce noapte!

— Foarte întunecoasă.

— Intunecoasă și caldă.

— Ce-ai făcut până acum?

— Ce să fac? am asistat la glume și la prostii. Acum în urmă începuseră să și citească... vorbă multă... sgomot. Eŭ am șters'o frumușel, și iată-mĕ's. Vezi?...

Și vorbind ast-fel se apropiă de el, și din fugă îl sărută pe umĕr, peste haină.

Dînsul, rîzênd, o apucă de mână.

— Ce bună eștĭ că ai venit. Eŭ credeam că n'o să vii.

— Da de ce să nu viŭ? Nu sunt stăpână pe mine și pe faptele mele? Am venit fiind-că îmĭ plăcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să viu, fiind-că nu puteam să nu viu. Când îmĭ e cine-va drag mi-e drag și s'a isprăvit. Vezĭ? Eŭ îțĭ spun că-mĭ eștĭ drag, fiind-că e așa.

— Domnișoară Mimi!

— De geaba, de geaba.

— Lasă-mĕ să-țĭ spun ..

— Siiit! de geaba, zise ca pentru a treia oară, vrênd să-ĭ astupe gura cu mâna; dacă în locul meŭ ar fi alt cine-va, poate...

El se prinse de mâna eĭ și n'o maĭ lăsă.

— Nu vreĭ să mĕ asculțĭ; foarte bine. Eŭ mĕ mulțumesc și cu atât. — Și-ĭ ținu âncă mâna.

— Orĭ nu-ĭ așa?

— Eĭ, domnișoară Mimi, zise el, oftând. E pentru mine o mare mângâere că aĭ venit. Dar trebue să m'ajuțĭ să fiŭ om cuminte. Eŭ am o rĕspundere enormă de faptul de astă seară.

— De ce?

— Lasă-mĕ să-țĭ spun. Din nenorocire nu sunt un om cu o voință mare; de cât-va timp n'o maĭ am nicĭ pe cea mică de până acum,—și cu toate astea trebue să o am, ca să pot lupta cu propria mea nebunie.

El se opri, mângâindu-ĭ mâna într'ale luĭ.

— Scoate-țĭ mănușa asta.

Dînsa desfăcu repede mănușa și'ĭ dete mâna goală.

— Nu-ĭ așa? urmă el.

— Nu înțeleg.

— Inchipuește-țĭ că ne-ar vedea cine-va. Ce te facĭ d-ta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ea păru un moment sdruncinată în siguranța ei, dar repede adăogă:

— Ei și? am să dau socoteală cui-va?

— Poate că da, — în toate cazurile eŭ de sigur.

Și fiind-că ea tăcea, el urmă:

— Eŭ aș avea să dau socoteală tatăluĭ dumitale, și cine știe dacă nu chiar dumitale. Cât suntem de departe unul de altul, o știĭ.

Mimi păru a se gândi: Incet, își retrase mâna dintr'ale luĭ și se sculă.

— Suntem în adevĕr departe unul de altul; bonsoir.

Nesigură, turburată, neștiiutoare de secretele acestuĭ fel de convorbire, ea ardea de nerăbdare, ascultându-l. Ca un copil, se supĕră și voi să plece, sperând că o s'o roage să stea. El însă rĕmăsese cu brațele pe genunchĭ, nehotărît, vinovat, gândind cu rușine la scandalul ce ar fi putut să urmeze. El, un seducător! Și de unde o așteptase cu căldura de inimă a unuĭ inamorat, — acum, când o avea alăturĭ, era aproape fericit că voia să plece.

Dar de abia se depărtase fata cu câțĭ-va pașĭ, și el încercă s'o strige. O chemă pe nume de maĭ multe orĭ, însă nu-ĭ rĕspunse nimenĭ. Atuncĭ se sculă repede și alergă după dînsa. Intunericul însă era așa de mare, în cât nu se vedea nimic. Merse cât-va timp, se opri să asculte, porni iar,—dar nimic. Atuncĭ o nespusă părere de rĕŭ îĭ umplu sufletul. Ceea ce făcuse era ridicul. Maĭ strigă încă odată, sperând că Mimi îl va auzi și-l va ierta. — Nimenĭ!

Fata auzise tot, și de s'ar fi lăsat pornirii celeĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dîntâiŭ a inimeĭ, s'ar fi întors. Dar, rănită în simțimîntul eĭ cel maĭ puternic, iĭ plăcea să-șĭ rĕsbune. Cu speranța ascunsă, la fie-care chemare, că o s'o maĭ cheme odată, ea se dase la o parte din cărare și-l lăsase să treacă înnainte.

El, neauzit, neînțeles, trecu drumul și se duse să stea pe o bancă din preajma bufetuluĭ, unde îșĭ lăsase trăsura. Ea, crezându-se de asemenea neînțeleasă, plecă încet spre casă.

Când Ștefănescu intră în strada Cometuluĭ, toțĭ aĭ sĕĭ dormeaŭ. Numaĭ de la odaia luĭ Tache se vedea o dîră de lumină ce străbătea prin geamurĭ cu putere și se frângea pe zaplazul din față. Mitică intră prin șopronul în care dà camera băiatuluĭ și deschise binișor ușa. Tache, fiind cu capul sub lampă, nu vedea pe noul venit.

— Cine-ĭ acolo? întrebă el răstit.

— Eŭ sunt, rĕspunse frate-sĕŭ.

— Aĭ matale eștĭ, nene?

— Da; ce facĭ?

— Uite.... lucram... puțină trigonometrie.

Și zicênd ast-fel, ridică un caet de pe masă și acoperi cu el maĭ multe foĭ de hârtie, scrise pe toate laturile, precum și un capĕt de țigară. Surprins, băiatul voi să aibă aerul ocupat și deschise textul pe apucate.

— Tocmaĭ vream să te întreb, nene, de problema asta.

— Aĭ ajuns pênă aicĭ?

— Da.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Foarte bine. Dă-mĭ un creion și o bucățică de hârtie. E foarte ușoară.

Și cu pripeală, cu nerăbdare, se agață de bacalaureatul fratelui sĕŭ, ca de un lucru care l'ar fi ajutat să uite de unde venea.

Tache dete în sus, dete în jos, și găsi un vîrf de plumb; dar hârtie, pace...

— Ce dracu, n'aĭ un petec de hârtie? Parcă te-am văzut scriind!

Băiatul fu silit să ridice textul și să-și dea pe față foile de corespondență. Frate-sĕŭ apucă una, pe jumĕtate scrisă, și-ĭ arătă calculul pe cea-laltă pagină. După aceea o strînse și o puse în buzunar.

Lasă-mi-o astă-seară să-mĭ arunc ochiĭ pe dînsa,

Mintea luĭ, preocupată vecĭnic de calcule, descoperea, ca la maĭ toțĭ semeniĭ sĕĭ, un farmec noŭ în orĭ-ce regulă veche, care se lega cu cine știe ce colț creator, ascuns în imaginare.

Băiatul nu zise nimic. Se foi cât-va timp, fără astâmpĕr, în jurul fratelui sĕŭ, apoĭ îndrăzni să-ĭ ceară foaia înnapoĭ.

— Poate c'ar fi bine să-mĭ laș sfertul acela de hârtie, ca să vĕd formulele...

Frate-sĕŭ scoase foaia din buzunar.

— Vreĭ să ți-o maĭ explic odată? întrebă el, desfăcênd hârtia.

Și fără să se gândească, îșĭ aruncă ochiĭ pe partea scrisă și citi:

«...așa cum eraĭ, bălaie și mititică, ca o glumă a natureĭ. Cine poate știi ce ascunzĭ tu în farmecul ochilor tĕĭ atât de-limpezĭ și în surîsul fugar al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gureĭ. Când alergĭ pe nisip, mlădiindu-te ca o ciocârlie în vînt, parĭ că te-aĭ lăsat de pe o ramură de migdal, atuncĭ, chiar atuncĭ, ca o pasĕre primăvăratică. Pe mine m'aĭ uitat, și eŭ am rĕmas singur. Și mi-e atât de urît singur! Ce pot să fac eŭ în lumea asta, lungă și deșartă, de cât să te aștept...»

Manuscrisul fusese întrerupt. Mitică se uită la băiat, pe jumĕtate supĕrat și pe jumĕtate trist. Asta era cauza că nu lucra nimic: un amor prostesc de școlar, aprins din pae, care adesea are înrîuirĭ asupra restuluĭ învĕțăturei și al vieței. Tache sta în picioare înaintea luĭ, ca de piatră. Frate-sĕŭ îĭ întoarse hârtia.

— Am citit fără să mĕ gândesc ce fac; vĕd că este o scrisoare... dulce, adaose zîmbind de milă.

— Nu, nene, zise băiatul; e o prostie, nu-ĭ scrisoare.

Frate-sĕŭ înnălță din umerĭ și eși. Tache se luă după el până în șopron.

— Zĕŭ, nene, nu-ĭ scrisoare, zĕŭ așa!

— Bine... cu atât maĭ bine, fiind-că ar fi trist să te țiĭ de fleacurĭ de astea.

— Nu mĕ țiŭ.

Fratele maĭ mare se duse să se culce, gândindu-se cu îndoiosare la frazele acelea, întocmite cu pompa naivă a școlarilor melancolicĭ amorezațĭ. Dar iar bine că nu erau triviale. Ba chiar aveaŭ ceva din notele cele lungĭ ale vioareĭ, ce-ĭ plăceaŭ atât de mult. Temperamentul revenea cu putere în toate manifestările sufletescĭ ale băiatuluĭ. Așa era tată-sĕŭ. Și la această simplă idee, un șir de imaginĭ din trecut îĭ umplu mintea; apoĭ Mimi resări de odată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în punctul luminos al conștiinței, întunecând tot, precum răsare în ochiŭ, cercul unuĭ soare privit îndelung; apoĭ se ivi încet, ca un portret descolorat, suava figură a Henrietei; apoĭ frazе rupte în bucățĭ: «ce pot să fac eŭ, în lumea asta lungă și deșeartă, de cât să te aștept»... Ce-o maĭ fi și asta?...

A doua zi dimineața chiemă pe mămă-sa să-ĭ destăinuiască descoperirea ce făcuse. Bătrâna, spăimântată, luă pe Anicuța pe departe, s'o descoase, sperând că poate fata știa ceva. In adevĕr, ea știa, și la întrebarea mame-seĭ răspunse rîzând:

— Sunt comediĭ de ale luĭ Tache: scrie un roman.

Bătrâna își făcu cruce.

— Doamne ferește!.. cu asta își perde el vremea, mamă?

— De!..

— Tu nu i-aĭ zis nimic?

— Ce să-ĭ zic?...

— Să-ĭ ziceĭ că s'apropie examenul, și-ĭ trebuesc haine, și eŭ n'am de unde să i le fac. Dacă nu vrea să învețe, o să-l las cu coatele goale... Băiatașul ăsta o să mĕ vîre în pămînt.

Anicuța era menită să asculte în tot-d'auna cum își vĕrsa focul bătrâna pe Tache, orĭ pe lume, în momentele sale de nemulțumire. Dar o cunoștea pe din afară, ca pe o carte de rugăciunĭ, și o lăsa de se potolea singură.

Când Mitică află noutatea, se puse pe rîs.

— Bine, mamă, tu rîzi? zise bătrêna.

— E nostim om Tache al nostru. Ia chiamă pe Anicuța!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fata intră zîmbind.

— Eĭ fată, ce maĭ zicĭ tu acum? Știĭ că suntem pe drumul nemuririĭ.

— Da, răspunse Anicuța rîzênd.

— Tu știĭ ceva de romanul ăsta?

— Da, da, mi l'a cetit tot, adică cât e scris, — dar să nu mĕ spuĭ, nene, fiind-că m'a jurat să nu crâcnesc o vorbă către nimenĭ...

— Eĭ?

— E o istorie de la Călimănești... și zĕŭ, că nu-ĭ maĭ proastă de cât cele ce se publică, numaĭ te lăncezește la inimă, cu nesărăturĭ de amor...

— Bată-te, Tache!..

Fratele maĭ mare se liniști. Cu toate că el însuși era pe malul rîpeĭ, gata să cadă, se simți fericit că băiatul făcea din amor, literatură, iar fata vorbea de acest șimțimînt cu dispreț. Poate că în realitate câte și treĭ se înșelaŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

X.

Când veni ceasul să mearga la Stroești, profesorul se simți stângaciŭ și nesigur. Eși de acasă ceva maĭ de vreme, și când să dea din Lipscanĭ în calea Victorieĭ, se întâlni față în față cu Henrieta, care-l opri.

— Tocmaĭ mergeam la d-voastră, zise el.

— E cam de vreme. Sunteți grăbit? întrebă ea, ridicând ochiĭ spre el cu multă înțelegere.

— Grăbit, nu... Voiam să ajung la ora lecțieĭ. Cu toate astea am âncă destul timp, adăogă el, uitându-se la ceasornic.

— A propos, ce s'a întîmplat între dumneavoastră? îl întrebă ea de odată.

— Intre cine?

— Intre d-ta și Mimi.

El mișcă din cap cu nedumerire, ca un om care nu înțelege despre ce e vorba; dar se roși până în firele pĕruluĭ.

— Eŭ îmĭ permit să întreb, fiind-că am auzit că cumnată-mea nu vrea să maĭ ia lecțiĭ. Se pare că tata a găsit o carte care dovedește în mod absolut inutilitatea examenelor, și a tradus părțĭ dintr'însa pentru Mimi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce carte o fi asta? zise el, legându-se de noul subiect de vorbă.

— Imĭ pare că e ceva rusesc, de Tolstoĭ.

— O fi *Yasnaïa Poliana?*

— Imĭ pare... E istorisirea uneĭ școale.

— Da da. Eĭ, dar asta nu dovedește încă că examenele trebuesc suprimate... Negreșit, adăogă repede, că d-ra Stroescu e liberă, dacă dorește.

— Dacă îmĭ dațĭ voe, eŭ nu cred în cartea luĭ Tolstoĭ.

— Ba eŭ cred, fiind-că e o lucrare minunată.

— Nu în sensul ăsta.

El tăcu.

— Vream să zic că nu cartea luĭ Tolstoĭ e cauza... cauza hotărîreĭ luată de Mimi. Poate să fie altceva, nu?

Și se uită la el, printre gene, lung, cu o nespusă ironie în privire.

— Alt-ceva... de, știŭ eŭ, poate s'o fi supĕrat fără să vreaŭ; poate să nu fie mulțumită de modul meŭ de a preda.

Se făcuse din noŭ roșu. Ea mergea parcă fără scop, tot înnainte, tot înnainte, lovindu-se de oameniĭ cu care se întâlnea, fără să-ĭ vadă.

— Eŭ caut *globul de aur*, zise de odată; și amândoĭ ridicară ochiĭ în sus, fericiți că în lumea asta eraŭ și globurĭ de aur, spre a eși din fundul gândurilor ce voiaŭ să-și ascundă.

— Imĭ pare că l'am trecut.

Ea se opri la geamul unuĭ magazin de mode.

— Caut un lucru pe care nu-l știŭ nicĭ eŭ. E

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vorba de un dar. Botezăm copilul omuluĭ din curte și vreaŭ să-ĭ cumpĕr ceva.

Și cu scopul acesta merseră până la Sfântul Gheorghe, fără a găsi nimic, și se întoarseră înnapoĭ tot asemenea. Odată vorba despre Mimi lăsată la oparte, rĕmaseră într'o intimitate caldă, sinceră, fără sub-înțelesurĭ, ce-ĭ fermeca parcă pe amândoĭ. De la geam la geam, din glumă în glumă, ajunseră din noŭ în calea Victorieĭ.

— Bine, unde mergem noĭ ast-fel? zise ea rîzênd. Să caut *Globul de aur*.

El se uita la dînsa, fără să găsească nicĭ un rĕspuns. I se părea atât de neasemĕnătă cu tot ce vĕzuse până atuncĭ, că o privea oare-cum în el, în lăuntrul luĭ, și nu știa ce să zică, ca să nu turbure icoana aceea.

— Eŭ atuncĭ mĕ duc.

— Da, rĕspunse ea încet, întinzêndu-ĭ mâna. La revedere, nu-ĭ așa?

— La revedere.

Când ajunse la Stroeștĭ, îĭ găsi pe toțĭ aĭ caseĭ în grădină, luând cafea: tatăl, mama și fiul. Mimĭ nu era acolo. Stroescu tatăl veni la el, mângâind în brațe un volum.

— S'aŭ dus examenele!.. Bonjour d-le Ștefănescu. Vreĭ să ieĭ o cafea cu noĭ? Uite am aicĭ sentința cea maĭ groaznică cu care se poate condemna pravila învățămîntuluĭ nostru de astă-zĭ. Ia ședĭ!

Stroescu era fericit orĭ de câte orĭ descoperea câte ceva rar saŭ extraordinar, în cărțĭ pe carĭ cei lalțĭ nu le cunoșteaŭ saŭ nu le puteaŭ citi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ia te rog, șezi. Iată am aicĭ o carte rusească, pe care așĭ da nu știŭ ce să ți-o fac cunoscută. E ceva de Tolstoï.

— A!.. da?

— Da... titlul e...

Și prinse a căuta șiretul ochelarilor.

— Am ajuns ca Voinescu.

După ce-șĭ priponi ochelariĭ pe nas, întoarse cartea pe o parte și pe alta.

— Titlul e... cum aș traduce eŭ maĭ bine? *Scoala de la Yasnaïa Poliana*, saŭ... *de pe proprietatea Yasnaïa Poliana*.

— Da, foarte interesantă.

— Da de unde știĭ?

— Cred cel puțin.

— Nu se poate. E o descoperire a luĭ Iliescu, criticul... o lucrare fără preț, pe care ar trebui s'o traducă și s'o învețe pe din afară toți dascălii noștri ignoranți și stupizi.

— Ce fel toți? zise coana Sofița.

— Da, fără excepție.

Ștefănescu și Șarl începură a rîde. El nu băgă de seamă nimic, ocupat a găsi paragraful ce-l interesa.

— Fără excepție... proștĭ.... Uite paragraful al VI, în care se povestește un furt în școală; pedeapsa votată de școlarĭ, opinia autoruluĭ... des merveilles.

— Da, e admirabilă. Eŭ am rămas adânc impresionat de psichologia copilărieĭ la autoriĭ rușĭ.

— Da cunoștĭ cartea asta?

— O cunosc, d-le Stroescu, zise prefesorul, alt-fel cum așĭ vorbi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Efectul și superioritatea ce orĭ-ce om pare a avea asupra celor-lalțĭ când reproducè meritele unuĭ scriitor necunoscut, scăzură în ochiĭ coancĭ Sofițe și a luĭ Șarl, și valoarea cărțeĭ chiar se micșoră.

— Mĕ mir, zise Stroescu, indispus; nu voiŭ să puiŭ nimic la îndoială, dar e ceva noŭ pentru mine.

— Cu toate astea e așa. Nu-mĭ aduc aminte anume unde și cum am citit'o, dar știŭ că mi-a rĕmas o puternică întipărire. E vorba la un loc de o primblare ce o face autorul cu câțĭ-va copiĭ de la școală; pe o noapte de iarnă, în pădure: de întrebările neașteptate ce fac băieții despre muzică, la ce e bună; la ce e bun frumosul... După cum am iarășĭ o impresie neștearsă de la *Precocii* luĭ Dostojewschy.

— Da, aceea e tradusă.

— Vĕ asigur că și cea-laltă e tradusă.

— In fine, eŭ m'am convins că școalele noastre, cum sunt astă-zĭ, nu pot să maĭ meargă. Examenele sunt o plagă, — o adevĕrată tortură inquisitorială pentru copiĭ; sistemul de a-ĭ deprinde cu note, de a-ĭ pedepsi când nu lucrează, de a-ĭ îndopa cu elemente de aritmetică, de a le da să citească cărțĭ stupide, e o nenorocire....

— Eĭ, da... zise Ștefănescu zîmbind, dar ce punețĭ în locul acestor deprinderĭ?

— Cum ce pun? Ce pune Tolstoĭ?..

— El se pune pe sine: un om de geniŭ, care caută să intre în mistercle formațiunĭ unuĭ suflet; care cheltuește o grămadă de banĭ, cumpĕrând toate cărțile de povestĭ, spre a proba pe cea maĭ bună; care dă totul gratis la școala luĭ; care e dascăl el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

însuși. Câți profesori asemeni găsiți d-voastră în lume?

Stroescu se uita la el pieziș.

— Bine, bine, dascăle, zise, bătându-l pe umeri. Rutina e lucru mare. Imi pare rău că ești un tânăr de talent... Dar, în fine, fie-care cu părerile sale.

Profesorul se scula să meargă la lecție.

— Știi că eu am hotărît să las pe Mimi în pace cu examenele... Pardon, fie-care cu ideile sale.

Și cum Ștefănescu încerca să protesteze, el adăogă repede:

— Dumneata însă îți poți isprăvi cursul celor șapte clase complect.

Profesărul se uită la el, placid, negăsind nimic să răspunză, ca un om căruia i se dă drumul din curte, ci numai învârtind pălăria în mână.

Se urcă sus și se duse în odaia în care se făceau lecțiile. Mimi nu era acolo. Pe când o aștepta, toate vorbele lui Stroescu îi reveniră în minte, și urmă a discuta chestiunea asupra lui Tolstoi, prezentând în gândul său o mulțime de dovezi în sprijinul părerei ce avea, mirându-se cum de nu le spusese acolo, în discuție. Apoi își aminti de cuvintele din urmă «dumneata îți poți isprăvi cursul...» *Îți poți*. Asta însemna curat că nu mai era nevoie de el. Și rămase încremenit la ideea că nu răspunsese nimic la această lipsă de politeță. Avu pornirea de a-și lua pălăria și a pleca; dar o nehotărîtă dorință de a da ochi cu Mimi îl opri. In fine se auzi o tuse seacă la ușe, și după o secundă fata intră repede, ca și cum o afacere serioasă ar fi împedicat'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de a veni la timp. El se uită la ea, cu stăruința supĕrătoare a ochilor miopi carĭ vor să pĕtrundă ceva.

— Am întârziat, vĕ rog să mĕ iertați.

— Nu-ĭ nimic... și eŭ am cam întârziat, ba chiar mult, zise el, uitându-se la ceasornic. Cu toate astea trebue să vĕ spun că sunt aicĭ maĭ de mult, cu d-nul Stroescu.

— Atuncĭ tata v'a comunicat că eŭ nu mĕ maĭ prezint la bacalaureat.

— Da, și vĕ așteptam numaĭ ca să-mĭ iaŭ adio.

— Da?..

— Da; după cât am înțeles d-nul Stroescu dorește să încceteze cu lecțiile.

— Eŭ nu cred... Tata nu dorește de cât ceea ce doresc eŭ. Și cŭ vreaŭ să urmez maĭ departe.

— Și cŭ vreaŭ... vĕ spun drept; dar cu chipul cu care mi-a vorbit, nu se maĭ poate.

— Cu ce chip?

— Vedeți, e greŭ să vĕ repet vorbă cu vorbă, fiind-că din ele se înțelege puțin; dar felul de a le spune, era așa. D-nul Stroescu îmĭ lasă mie alegerea: dacă țiŭ să fac cursul complect, să-l fac. Asta însemnează: iar dacă nu, cu atât maĭ bine. In asemenea condițiunĭ nu maĭ pot veni.

Fata se uită la el lung. Ea își pregătise cuvintele cu care avea să-l întîmpine, și acum scena se prezentà cu totul alt-fel.

— Àsta este gândul d-voastre cel din urmă? întrebă ea cu hotărîre.

— Ăsta, zise el pe acelaș ton.

Ea se ridică de pe scaun și veni lângă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De ce ești așa?.. Ce ți-am făcut eŭ? Te porți cu mine, parcă aș fi vinovată de cine știe ce. Aĭ ceva în contra mea? Te rog, spune-mĭ...

— N'am nimic, dimpotrivă...

— M'aĭ lăsat aseară să plec, fără să-mĭ zicĭ o vorbă...

— Cât te-am căutat pe urmă!..

— Am auzit...

— Cum aĭ auzit?

— Da, am auzit, dar îmĭ era ciudă, și speram că o să mĕ maĭ chemĭ...

— Vezĭ cum ești!

— Imĭ era ciudă pe d-ta; ești așa de neînțeles. Viĭ să mĕ întâlnești ca să-mĭ facĭ morală...

— Domnișoară Mimi, eŭ, morală? Dacă am îndrăznit să zic ceva, a fost spre binele dumitale. Te rog, fiĭ cu minte, ascultă-mĕ un moment.

Ea dete din cap cu îndoială.

— Dacă nu, mĕ duc.

Ea îl apucă de mână și-l opri.

— Ascult.

— Vezĭ, domnișoară Mimi, mĕ sileștĭ să-țĭ spun lucrurĭ... grele de spus. Eŭ nu maĭ sunt un copil căruia i se iartă greșelele pentru tinerețea sa. Dumneata ești încă în starea aceea, și dumitale ți se iartă...

— Eŭ nu sunt copil, zise fata repede.

— Nu ești copil, dar dumitale ți se va ierta. Eŭ viŭ în casa asta să daŭ lecțiĭ, și în loc de lecțiĭ îmĭ pierd mintea, alerg după întâlnirĭ. Eleva mea e bună,—căcĭ, în definitiv, dumneata ești eleva și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eŭ profesorul, — e bună, crede cele ce spun eŭ și se ia după mine...

— Nu-ĭ adevĕrat.

— Pardon, e adevĕrat. Eŭ nu trebuia să mĕ duc la șosea. Dar m'am dus, prin urmare rĕspunderea este a mea.—Acea elevă este fiica unuĭ om cu avere; eŭ sunt un om sĕrac și de jos. Înțelegĭ?

El aștepta. Ea tăcea și se uita pe masă, mișcând încet degetele. Apoĭ îșĭ ridică ochiĭ spre el.

— Da, înțeleg, și parĭ a avea dreptate.

— Par?

— Da, fiind-că judecĭ ca un om cu multă mândrie, ceea ce, de altminterĭ, eŭ aprob; dar dacă aĭ avea pentru mine... ceea ce eŭ credeam că aĭ, nu te-aĭ maĭ gândi la lucrurile astea, după cum nu mĕ gândesc eŭ.

El se sculă de pe scaun, nerăbdător.

— Ce contrazicere! Domnișoară Mimi, adăogă el cu putere, știe lumea deja că aĭ fost aseară cu mine la șosea.

— Eĭ și ce-mĭ pasă mie?

El o privi lung.

— Ce lume!.. de unde știĭ? adăogă ea.

— Știe cumnata dumitale.

— Aĭ întâlnit'o!

— Da.

— A!... Complimentele mele. E iar istoria cu Ilustrația.

El se uita la dînsa fără să înțeleagă.

— Din întîmplare, nu-ĭ așa? urmă fata.

— Se înțelege, rĕspunse el foarte serios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Și ce-ați vorbit?

— Lucruri indiferente. Dar între altele m'a întrebat dacă s'a întîmplat ceva între noi. La care am răspuns, făcêndu-mĕ că nu înțeleg, spunênd neadevĕruri, minținд. E teribil să spui minciuni!

— Unde ai întâlnit'o?

— In Lipscani. Dumneata ai declarat că nu vrei să mai ieĭ lecții.

— Eŭ? E o infamie! Am zis numaĭ că nu vreaŭ să mai trec examene.

— In fine eŭ nu știŭ; faptul e așa.

Ea sta locului nemișcată, fără a mai răspunde nimic. El apucă buretele să șteargă tabla.

— Domnișoară, ce dorești să facem astăzi, în ultima noastră lecție?

— Ce vreĭ!

Tăcerea amândorora da un caracter de liniște stăreĭ lor sufletescĭ. Când isprăvi de șters tabla și se întoarse spre dînsa, ea privea masa, trăgênd cu vîrful degetuluĭ liniĭ închipuite. Părea coprinsă de descurajare.

El se apropiè de masă și se plecă spre ea.

— Domnișoară Mimi, când ne mai vedem?

— Când vreĭ... De ce mĕ mai întrebĭ?

— Eŭ nu pot să mai viŭ.

— Nu stă în puterile mele să schimb nimic. Nu vreĭ?... Afecțiune cu sila nu se poate.

— De ce vorbești așa? zise el. Vreĭ să urmez a veni în contra dorinței tatăluĭ dumitale? a familieĭ dumitale?

— Da, răspunse fata. In contra familieĭ mele?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Așĭ da mult să știŭ cine este această familie. Lasă că o regulăm noĭ pe această familie!

El se trăsese puțin înnapoĭ; ea se sculase în picioare, mânioasă.

— Acuma te superĭ, zise el.

— Afară dacă nu ating vre-o simțire ascunsă.

— Simțire ascunsă?.. Ia se poate.

Ea se uită la el piezișĭ, amărîtă:

— Imĭ facĭ rĕŭ.

— Asta nu doresc, zise el, luându-șĭ repede pălăria și făcênd un pas să iasă.

Insă maĭ repede de cât el, Mimi se pusesc în dreptul ușcĭ, cu brațele restignite.

— Nu, nu, nu, nu se poate! Nu ne vom despărți de cât prietenĭ.

Apoĭ își plecă pe un umĕr capul, își îmblânzi privirea ochilor albaștri și făcu un pas spre el cu mâinile întinse:

— Nu-ĭ așa?

— Da, zise el biruit.

— Și nu ne vom dĕspărți. Tata îți va scrie. Veĭ vedea.

— Foarte bine.

Și așa își luară rămas bun iarăși prietenĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XI.

Noaptea trecu în nesomn pentru amândouĕ cumnatele: Mimi făcênd planurĭ, combinând lucrurile pentru a ajunge la împlinirea dorinţelor sale; Henrieta visând cu ochiĭ deschişĭ, bucurându-se de viaţa reală întru atât întru cât firea eĭ da vieţeĭ o valoare de idealitate.

Se întorsese seara acasă, după ce întâlni pe profesor cu o uşoară neliniște în suflet, ca un om care a făcut o fapta rea şi băgase de seamă că Mimi nicĭ nu se uita la ea. Ca toate naturile delicate, Henrieta nu se putea deprinde cu ideea că e cineva care îĭ vrea rĕŭ, şi a doua zi, îndată ce se sculă, se duse la cumnată-sa, luând cu sine o cutiuţă de cerceĭ, ce o cumpĕrase pentru copilul vătafuluĭ.

— Uite Mimi, ce zicĭ tu de cercelușiĭ ăştia? începu ea.

— Frumoşĭ, rĕspunse cea-laltă, fără de nicĭ un interes. Pentru cine sunt?

— Eŭ ştiŭ că te-a rugat pe tine să-ĭ botezĭ, dar cred că n'o să te superĭ dacă îĭ voiŭ da şi eŭ ceva.

— Să mĕ supĕr? dar pentru ce? Ce am eŭ de împărţit cu o slugă?

— Cu atât maĭ bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Și dacă vreĭ să-ĭ botezĭ dumneata, n'aĭ de cât s'o facĭ. Tot îțĭ place să ții copiĭ în brațe.

— Da, îmĭ place.

— Atuncĭ de ce n'aĭ spus că vreĭ să-ĭ botezĭ?

— Cum o să-ĭ spuĭ? El vrea să-ĭ botezațĭ voĭ, și e natural: voĭ suntețĭ stăpâniĭ luĭ.

— Vorbă să fie. Așa e firea ta Henrieto. Imĭ pare rĕŭ că sunt silită să ți-o spun, dar ce vreĭ? nicĭ odată nu vorbeștĭ pe față, nicĭ odată nu aĭ sinceritatea uneĭ dorințe.

Cea-laltă se uită lung la dînsa, așteptând.

— Orĭ nu-ĭ așa? adăogă fata, încercând să vorbească cu moderațiune.

— Ia ascultă, dragă Mimi, vĕd că a venit vremea să-țĭ daŭ dreptate. Ia să vorbim odată pe față: ce tot aĭ cu mine de cât-va timp? Incotro daŭ, tot rĕŭ fac; orĭ cum mĕ port cu dumneata, tot supĕrată eștĭ.

Ce aĭ cu mine? Ce ți-am făcut eŭ?

— Bine că nu ți-e și silă să maĭ vorbeștĭ, rĕspunse fata, ridicând ochiĭ cu dispreț către cumnată-sa.

— Să-mĭ fie silă? da pentru ce?

— Ce tupeŭ aĭ! zise cea-laltă cu un rîs strident.

Henrieta rĕmase oare-cum sub înrîurirea siguranțeĭ cu care cumnată-sa o apostrofa.

— Dar în sfîrșit ce aĭ cu mine! zise ea înnecată de lacrămĭ.

— Ce am cu dumneata? In adevĕr, ți-ĭ să-țĭ spun?

— Te rog...

Mimi se uita fix la cumnată-sa, cu o privire care parcă purta în ea maĭ multe intențiĭ, maĭ multe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

contrazicerĭ. Apoĭ se sculă repede de pe scaun, ca cine-va care ia o hotărîre grabnică.

— Ce să maĭ vorbim de geaba. N'am nimic în contra dumitale, dar să-ţĭ daŭ o povaţă: lasă-te de intrigĭ.

Henrieta se uita la ea încremenită.

— Eŭ, intrigĭ!

— Da, dumneata. N'aĭ nicĭ o idee, ha? E iarăşĭ povestea cu Ilustraţia: din întîmplare, nu-ĭ aşa?

— Bine dragă, n'aĭ zis tu că nu vreĭ să maĭ trecĭ examene?

— A!.. va să zică ne înţelegem... Atuncĭ de ce maĭ facĭ pe sfînta?

— Imĭ închipuesc. Te văd că mĕ ocoleştĭ, că te-aĭ schimbat cu mine, se înţelege că mĕ întreb şi eŭ care să fie cauza? Eştĭ nedreaptă, Mimi. Tu crezĭ că eŭ nu văd nimic din ceea ce se petrece?

— Ce vezĭ, mĕ rog?

— Ia dă-mĭ voe: mĕ învinovăţeştĭ pe mine de lipsă de sinceritate. Apoĭ tu găseştĭ că eştĭ aşa de curată la inimă precum îmĭ cerĭ mie să fiŭ? Toată chestiunea asta între noĭ e din cauza unuĭ om străin; să vorbim cum e. Pomenitu-mi-aĭ vre-o dată despre el? Ce, tu crezĭ că eŭ, fiind-că tac, nu înţeleg nimic.

— Poţĭ să înţelegĭ ce-ţĭ place. Dar aşĭ putea să-ţĭ răspund absolut cu aceleaşĭ cuvinte: şi eŭ înţeleg foarte multe lucrurĭ şi cu toate astea tac.

— Înţelegĭ multe lucrurĭ... despre mine?..

— Şi poate că e cine-va care are maĭ mult drept să te controleze, de cât mĕ controlezĭ dumneata pe mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prima undă a convorbireĭ trecea. Henrieta redevenea încetul cu încetul stăpână pe sine; acum se uita la cumnată-sa cu seninul conștiinței sale curate, aproape zîmbind. Intre ea și profesor nu se urmase nimic, — nicĭ un fapt.

— Să mĕ controleze?.. Ar fi foarte natural dacă ar avea pentru ce. Dar ce am făcut eŭ? Te rog să spuĭ.

— E maĭ bine s'o lăsăm încurcată.

— Ba nicĭ de cum. Te rog să vorbeștĭ, insist.

— Cum? îndrăznești să afirmĭ, când te-am vĕzut eŭ cu ochiĭ meĭ, bot în bot cu el, avênd aerul că citiți? când dumneata eșĭ la plimbare, tocmaĭ când Ștefănescu trebue să vie la lecție, și faceți tîrguelĭ împreună, ca doĭ logodiți?.. Imĭ place curajul cu care știĭ... întoarce adevĕrul.

— Vorbește maĭ încet, că te aude de alăturĭ.

— Lasă să m'audă. N'am de ascuns nimic.

— Ce copilă eștĭ! Eŭ îți jur, dragă Mimi, că tot ce spui tu, sunt aiurărĭ. In viața mea n'am schimbat o singură vorbă cu omul ăsta, care să nu fie permisă. Tu poți să zicĭ acelaș lucru?

— N'am să-ți daŭ nicĭ o socoteală dumitale.

— Ba da, fiind-că mĕ acuzĭ. Eŭ nu te învinovățesc de nimic, dar aș vrea să aĭ în mine maĭ multă încredere. Bag de seamă că de câtă-va vreme se petrece în tine ceva, ce-mĭ ascunzĭ cu multă îngrijire.

— Nu e adevĕrat.

— Ba e adevĕrat. Maĭ alaltă-seară aĭ plecat din mijlocul lumeĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eĭ și! întrerupse fata. Am să daŭ socoteala cuĭ-va?

— Și m'așĭ prinde că te-aĭ dus să te întâlnești cu el.

— Nu e adevĕrat! zise fata cu putere.

— Ba eŭ cred că da, insistă Henrieta, devenind roșie, fiind-că aĭ dispărut fără să spuĭ nimănuĭ nimic; fiind-că dînsul trebuia să vie la noĭ, după propria ta insistență și n'a venit; fiind că.... în seara aceea te făcuseșĭ maĭ frumoasă de cât după obiceĭ...

— Mulțumesc de bunătate.

— Ar fi maĭ bine să lașĭ ironia la oparte și să-mĭ vorbeștĭ ca la o soră. Știĭ, Mimi, *il n'y a rien de plus brutal qu'un fait:* dacă aĭ fost la el, dacă te-aĭ întâlnit cu el, nimenĭ pe lume nu va putea să împedice faptul de a se fi petrcut, chiar dacă am presupune că lumea nu știe nimic, ceea ce e foarte greŭ de presupus.

Dînsa se încălzise în vorbă. Dorința secretă de a afla adevĕrul; îndoiala ce începea să se simță în sufletul feteĭ; excitarea proprieĭ sale închipuirĭ, dădeaŭ chipuluĭ Henrieteĭ o lumină de bunătate suferitoare. Ea dorea să afle.

Mimi, tăcută, se uita lung la o tivitură de la mâneca rochieĭ. Ridică în cele din urmă ochiĭ către cumnată-sa și-ĭ zise liniștit:

— Nu e adevĕrat.

— Foarte bine, rĕspunse cea-laltă, sculându-se. Dar ne-am lămurit: n'aĭ nimic în contra mea?

Mimi ridică mâna, ca semn că «nu» și Henrieta eși.

In urma eĭ, fata rĕmase unde se afla, nemișcată. Cu toată îndrăzneala ce avea, i se păru că secre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tul eĭ e acum cunoscut de toată lumea. Cu puterea cu care lucrează fantazia noastră, când suntem amenințați în propriul bine, Mimi își închipui o nesfîrșită variațiune de scene, de întrebărĭ și răspunsurĭ cu tată-sĕu, cu frate-sĕu, cu profesorul și maĭ presus de toate cu cumnată-sa. Convorbirea urmă maĭ departe în mintea eĭ, cu o notă particulară către îndreptatea rĕuluĭ. Fără să-șĭ da seamă, vorba cumnată-seĭ «maĭ frumoasă ca de obiceiŭ», îĭ făcuse bine, o încălzise. Henrieta, în cele din urmă, putea fi sinceră. In reprezentațiunea ce o avea despre dînsa, nicĭ că se bănuia că «biata Henrieta» ar fi fost în stare să-ĭ aducă vre-o pagubă cu persoana eĭ, — dar de când o vĕzuse alăturĭ de profesor, parcă o a doua Henrietă se născuse în închipuirea feteĭ, vicleană, chochetă, și, ce e maĭ trist, frumușică.

După cât-va timp de gândire, Mimi se coborî de la dînsa și se duse jos la cumnată-sa. Deschise binișor ușa salonașuluĭ, dar, negăsind pe nimenĭ, trecu în camera de culcare și intră fără să bată la ușă.

Henrieta își lăsase haina de dimineață și se îmbrăca înnaintea uneĭ oglinzĭ marĭ, cu umerĭ goĭ, fără să se preocupe de cine intră, sigură că era femeea sa din casă. Când însă vĕzu în oglindă figura cumnată-seĭ, își acoperi repede umerĭĭ.

— Vezĭ cum eștĭĭ.. zise fata, venind drept la dînsa pe la spate. De ce te ascunzĭ? Orĭ parcă nu-s frumoșĭ?...

Henrieta dete din cap rîzênd:

— Frumoșĭ n'aŭ fost nicĭ odată, iar acum sunt maĭ puțin de când orĭ când. Nu vezĭ cum am slăbit?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eŭ nu găsesc, zise ea; poate că sunt cam mititeĭ, dar ce face cu asta?

In sine îĭ găsea slabĭ și urîțĭ, și se gândea la aĭ sĕĭ, albĭ și plinĭ, cu mare mulțumire.

— Nu te mirĭ că mĕ vezĭ la tine?

— De ce să mĕ mir. Eŭ nu viŭ de la tine?

— Așa e. Eŭ aș dori să vorbim un moment serios amîndouĕ, — vreĭ?

— Te rog.

— Ascultă, dragă Henrieto: ca să nu mĕ socoteștĭ nedreaptă, trebue să recunosc că tu, în unele lucrurĭ, eștĭ cu mult maĭ fină de cât mine; dar înțeleg și eŭ pe icĭ pe colo câte ceva.

— Mĕ tem că chiar maĭ mult de cât este.

— Te rog... Înțeleg, spre exemplu, că scopul adevĕrat al venireĭ tale la mine, era de a afla unde am fost alaltă-seară. Lasă-mĕ să urmez... și am venit să-țĭ spuĭ unde am fost.

— Trebue să te opresc...

— Nu, nu, lasă-mĕ...

— Te opresc. Dacă am făcut ore-carĭ supozițiunĭ, am fost silită de Șarl. Chiar în seara aceea, el mi-a zis să cercetez unde aĭ fost, fiind-că i s'a părut ciudat că Ștefănescu, pentru care aĭ intervenit tu ca să fie chemat, n'a venit, iar tu aĭ dispărut din mijlocul lumeĭ ca... Sâmboteanu.

Mimi se uita la cumnată-sa nedumerită.

— Parole d'honneur?

— Parole. Mie mi s'a părut maĭ... maĭ natural, maĭ leal să te întreb pe tine.

— Asta schimbă lucrurile, zise fata gândindu-se-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ascultă Henrieto: iartă-mĕ că insist, îmĭ eștĭ cu adevĕrat amică?

— Ce copilă eștĭ! zise cea-laltă aproape înduioșată.

— Te jurĭ tu că te-a însărcinat Șarl să mĕ urmărești?

— Nu să te urmăresc...

— Binc, bine, ne înțelegem.

— Mĕ jur...

— Âncă un lucru, dar te rog să te gândeștĭ serios înnainte de a-mĭ rĕspunde.

— Spune.

— Bagă de seamă, zise fata, uitându-se țintă în ochiĭ cumnată-seĭ: îmĭ jurĭ că între tine și Ștefănescu nu e nimic?

Cea-laltă se făcuse roșie.

— Bine, ce fel mĕ crezĭ tu, de îmĭ facĭ ast-feĭ de întrebărĭ?

— Ah, nu poțĭ odată să laș̆ĭ la oparte banalitatea și nimicurile! zise fata, sculându-se. Rĕspunde la ce te întreb, adăogă ea cu aprindere.

Henrieta se rezemă încet de spatele fotoliuluĭ.

— Pe tonul ăsta nu rĕspund nimic.

— Ah, doamne, ce greŭ e de trăit în lumea asta cu sinceritate, fără mișelĭĭ și fără fățărnicĭĭ, zise ea cu lacrămĭ în ochĭ și întorcându-se să iasă.

Henrieta se sculă repede și o apucă de braț.

— Mimi, fată dragă, mĕ jur... ce copilărĭĭ facĭ! Intreabă-mĕ orĭ-ce vreĭ...

Fata se întoarse încet și se duse la geam, unde urmă a se uita cât-va timp la scăcĭĭ uscațĭ din curte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fără a zice nimic. După aceea se rezemă de colțul patului, privind în pământ.

— Mi-e silă de viață.

— Da de ce, fată dragă?

— Uite așa; n'are nici o noimă.

— Ce-i drept, câte odată nu e treabă mare de ea, zise Henrieta blajin; dar cu puțină răbdare, se precumpănește. Ia spune-mi ce ai? spunemi dragă Mimi.

— Iți spui,—însă bagă de seamă, repetă ea bănuitoare din nou, te-ai jurat că n'ai nimic cu Ștefănescu, și aceasta nu fiind-că vorbești cu sora lui Șarl.

— Va să zică asta e tot rĕul! Se îndreptează Mimi, fii liniștită.

— Ușor de zis.

— Și de făcut, adăogă cca-laltă cu o repede privire

— Cum?

— Da... mai înnainte de toate... el te iubește?

— Eŭ cred că da. E un om așa de neînțeles...

— Imi dai voe să mĕ ocup eŭ de tine?

— Te rog! din toată inima, cu toată încrederea zise fata, strângênd-o în brațe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII.

De unde amîndouĕ începuseră această îndoită convorbire cu scopul de a-şĭ afla secretele una alteia, firea lor deosebită rezolvi problema după legile sale: Mimi absorbind, ca o plantă puternică, în natura sa crudă, voința celeĭ-lalte; Henrieta lăsându-se pornirilor sale generoase şi îmbrățişând ideea jertfireĭ de sine cu o voluptate rară.

După ce fata eşi de la dînsa, se isprăvi de îmbrăcat, urmând a se uita în oglindă ca maĭ înnainte, fără însă a se vedea. O mulțime de lucrurĭ noĭ îşĭ tăiaŭ forme concrete în închipuirea eĭ; Mimi se împodobea de mireasă, zîmbitoare, fericită, în mijlocul lumeĭ de la biserică, alăturĭ de el, acel *el*, despre care fata zisese că e atât de neînțeles; apoĭ ea, Henrieta, îmbrăcată cu o rochie fină, elegantă, ținênd în mână o făclie enormă. Maĭ departe, deşarta iluzie a fericireĭ sale personale, care se rătăcea în întinderea viitoruluĭ, la capĕtul căreia vedea, ca în perspectiva uneĭ alee plină de umbră, o Henrietă din trecut, albă, ideală, rezemându-se de umĕrul unuĭ om nenorocit, căruia îĭ spunea vorbe bune ca să-l mângâe.

Când fu gata, se duse de-adreptul la socră-su,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căruia, cu o rară îndrăzneală, îĭ spuse scopul venireĭ sale.

— Eĭ bravo, Henrieto, zise Stroescu, lăsându-șĭ socotelile și uitându-se la ea cu mirare,—te-aĭ apucat de împețit lumea?

— Dumneta glumeștĭ, tată, dar eŭ nu glumesc.

— Zĕŭ?...

— Chiar așa. Ce, vreĭ să îmbătrâncască fată?

— E he!.. mergĭ cam repede: maĭ are până să îmbătrânească.

— Se înțelege, dacă vreĭ s'o măriți la 30 de anĭ.

Stroescu se suci pe scaun, întorcându-se din noŭ spre noră-sa.

— Ia ascultă, vorbeștĭ serios?

— Foarte serios.

— Mimi știe ceva de proiectele tale!

— N'am nicĭ o idee. Poate că da, poate că nu, zise ea uitându-se în jos.

— Apoĭ atunci să așteptăm până s'o hotărî ea,— fiind-că eŭ nu cred să aibă ast-fel de gândurĭ, afară dacă n'o fi o proastă...

— Mulțumesc de compliment...

— Pardon... încurcă el. Toate lucrurile în lumea asta sunt relative.

— Ceea ce vrea să zică?..

— Ceea ce vrea să zică, draga mea, că ceea ce se potrivește și e bun pentru tine, nu se potrivește pentru alta. Afară de aceasta, dacă vreĭ să vorbim serios, nu e momentul nemerit. Eŭ sunt încurcat în afacerile mele... am o grămadă de sarcinĭ... chestiunea socială o știĭ cum stă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Henrieta se uita la el, zîmbind. De când era în casa lor, *chestiunea socială* urma a fi acecași gogoriță, ce ieșea la iveală orĭ de câte orĭ era vorba de cheltuelĭ maĭ însemnate în familie. Era adevĕrat că făcuse un fel de învoială cu țĕraniĭ, de a le lăsa pămîntul lor cu dijmă, dar, după cât își da cu socoteala dînsa și după cât simțea lucrurile, învoiala aceea trebuia să fi fost o negustorie jidovească, fiind-că țăraniĭ cereaŭ mereŭ stricarea contractelor.

După câte-va momente de tăcere, el întrebă:

— Și cine e onorabilul?

— *Onorabilul* o să-l găsim, rĕspunse ea iritată, dar neavênd curajul de a spune cine era.

— Eĭ, atunci stăm bine: «dragĭ ți-s fetele Stane?— dragĭ. — Dar tu lor? — și ele mie»; tocmaĭ așa.

Ea se sculă desgustată.

— Bine, dumneta parĭ a iubi pe Mimi?

— Tocmaĭ de aceea doresc să nu fie proastă. Căsătoria e o stare nefirească.

— Ce fel de vorbă?

— Așa cum e în societatea noastră și când nu e întemeiată pe amor.

Henrieta rĕmase o clipeală loculuĭ, gândindu-se, firește, la căsătoria eĭ cu Șarl, în care amorul era un oaspete necunoscut, — și socru-sĕŭ, cu capul luĭ stufos, îĭ păru un satir bĕtrân și hidos.

— De... ce să zic? Dumneata, ca tată, veĭ fi știind maĭ multe de cât mine, — dar ține seamă și de vorba mea...

— Bine, bine, fiĭ liniștită.

Stroescu o bătu pe spate prietenește, cu zîmbetul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unuĭ bancher care-șĭ cunoaște oamenii și o însoți până la ușe. După ce rămase singur, își căută de interese mai departe.

Henrieta se coborî la ea nemulțumită: fusese slabă, fricoasă, nu-și ținuse cuvîntul de a apăra interesele feteĭ cu putere. Își aduse aminte cu bucurie că mai e bărbată-sĕu, și își făgădui să vorbească cu el, să-ĭ spuie luĭ tot, ca ast-fel să nu-ĭ rĕmâe nimic pe conștiință. Așa și făcu.

Șarl începu prin a se supăra, prin a blestema pe cine a zămislit femeea, răstindu-se la nevastă-sa, ca și cum ar fi fost ea vinovată. După ce-ĭ trecu furia, rîse de profesor, de soră-sa, de neamul dascăluluĭ, descriind pe Mimi umĕr în umĕr cu soacră-sa de la mahala, parodiindu-le vorbele cu «*Madame Smaranda, ma chère Tarsița, să mĕ îngropĭ leică*» etc. Când își vĕrsă bine veninul pe toți, păru a se hotărî să se poarte omenește și se duse să dea ochĭ cu soră-sa. Dar nu trecuseră cincĭ minute și Henrieta îl auzi coborîndu-se pe scărĭ bombănind, ocărând, trântind ușile pe unde trecea, — așa că nu maĭ avu curaj să-l întrebe nimic.

Vorba însă era începută: Șarl o purtă până la tată-sĕu; acesta o împărtăși neveste-seĭ. Mimi fu cercetată, spovedită, amenințată, — dar toate fură în zadar. Ea le rĕspunse că vrea să-l iea, și-l va lua.

Față cu hotărîrea feteĭ, bĕtrânul Stroescu prinse a gândi lung și cu temeiŭ la noua chestiune. Ginerele nu-ĭ plăcea, fiind-că era un simplu individ care învĕțase puțină carte și ajunsese un biet profesoraș de liceŭ, trăind de azĭ până mâine. Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fiică-sa voia să-l ia: atât mai rĕŭ pentru dînsa! Ce avea el de făcut? Saŭ se opunea la căsătorie și atunci fata putea face prostiĭ, ceea ce l'ar fi silit în cele din urmă să consimță și să ierte, saŭ își da consimțimêntul, și așa lua un ginere de nimic, dar el rĕmânea un tată bun, liberal, și-ĭ da zestre cât vrea el.

Așa că mirarea tuturor fu mare, când, după câte-va zile de așteptare, Stroescu le spuse ce a hotărît.

Numaĭ de cât Mimi alergă la Henrieta. Fericirea eĭ spuma ca o cupă de șampanie. Iĭ sări de gât, o dezmerdă, o sărută, încălzi piroteala ce coprinsese pe cumnată-sa în prisosul eĭ de viață, până ce o făcu să vibreze și dînsa de rĕsunetul mulțumireĭ eĭ.

Ștefănescu intră în joc, fără să-și dea bine seamă cum. Deși avea o instinctivă pornire de a rĕmânea în marginele modesteĭ luĭ vieți, secreta dorință ce există în sufletele tuturor oamenilor, chiar a celor maĭ înțelepți, de a intra în legăturĭ cu o societate maĭ sus pusă de cât a luĭ, îl făcu să treacă peste multe și să se simtă cinstit de a deveni ginerele luĭ Stroescu. Imbătat de propria luĭ închipuire, nu maĭ vĕzu în Mimi de cât pe viitoarea sa femee, cu alte cuvinte o ființă împodobită cu toate darurile sufletescĭ ce le visa pentru ea. Aduse pe măsa la Stroeștĭ și se făcu că nu bagă de seamă felul de umilitoare protecțiune cu care era întîmpinată bĕtrâna; intră în vorbă cu socru-sĕŭ despre interese, ca și cum el însuși ar fi fost foarte bogat. Stroescu îĭ spuse că dă feteĭ *de o cam dată*, o moșie mică ce o avea în județul Buzĕŭ, care producea șapte miĭ de francĭ; îĭ lăsă libertatea, după rugămintea pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fesoruluĭ, de a sta la un loc cu măsa și soră-sa, și cât despre detaliĭ, rĕmânea să-ĭ trimiță un advocat al luĭ, cu copia contractuluĭ.

Astfel toate mergeaŭ bine. Dacă pe icĭ pe colo se ivcaŭ neajunsurĭ, vina era a momentuluĭ: așa se întîmplă cu toate căsătoriele. Ce e drept, contractul așternut de advocat, îl cam puse pe gânduri. Stroescu da zestre fetei, moșia sa, zisă Hanul de la Cruce, care în adevĕr, producea șapte miĭ de francĭ. Dar din acești șapte miĭ, douĕ trebuiaŭ plătite la Credit, unde era ipotecată; apoĭ iĭ punea o clauză prin care moșia rĕmânea arendată către el, Stroescu, pe termen de zece anĭ, cu prețul maĭ sus arătat, lăsând dările către Stat și Comună în sarcina luĭ ginere-sĕŭ. Așa că, făcêndu-și socoteală bine, iĭ rĕmâneaŭ cam vre-o 3—4 miĭ de francĭ. Restul contractuluĭ era plin de obligațiunĭ pentru el; toate nimicurile de îmbrăcăminte, eraŭ descrise cu pompă; la fie-care obiect se repeta vorba «cu cifra sa»; fie-care articol începea cu «d-nul Stroescu, voind să maĭ dea dovadă de bună-voința sa către noul *menaj*, maĭ acordă încă fiicei sale...» etc. Orĭ de câte orĭ își ridica privirile către advocatul care tichise actul, întâlnea o pereche de ochĭ șireți, carĭ umblaŭ în orbite de colo până colo, fără a se fixa pe nimic.

— Dar asta ce maĭ e, domnule Petrescu?

— Mon cher, nimicurĭ... Știĭ cum e meseria noastră: formalități și iar formalități. Dacă nu vreĭ s'o primeștĭ, șterge-o.

— Ce să șterg niște mizeriĭ!

Dete de un articol în care lucrurile de îmbră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căminte erau socotite în bani ca prețuind 18.000 fr., de care sumă ginerele rămânea răspunzător. Asta i se păru prea din cale afară.

— Prea e prea, domnule advocat.

— E o simplă formalitate.

— O fi formalitate, dar e jidovească.

— Dă-mi voe... Ce te importă pe dumneata? O să te desparți?

— Nu-i vorba de despărțenie.

— Ei, atunci?.. lasă-l să pue ce-o vrea...

Și așa merse până la sfirșit, protestând din când în când, dar fără să șteargă o iotă.

In cele din urmă toate fură gata. Profesorul se împrumută de suma de care avea trebuință, iscălind obligațiunea cu ușurința unuĭ om fericit. Nu avusese nicĭ odată datoriĭ și nu da nicĭ o însemnătate faptuluĭ de a le avea.

Așa se isprăvi această însemnată întîmplare din viața luĭ.

Mimi veni să trăiască cu el, exaltându-se în planurĭ de viață pacĭnică, de economiĭ, de dragoste casnică, alăturĭ de noua cumnată Anicuța, de soacră-sa și de băiat.

Henrieta rămase singură cu Stroeștiĭ.

Veniamin Stroescu își frecă mâinile, mulțumit gândind despre ginere-sĕŭ că e un băiat bun, dar cam prost.

Șarl urmă a fi amicul luĭ Tukidide, iar Coana Sofița colaboratoare la *Convremelnicul*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

PARTEA A DOUA

I.

Pe o zi de ploaie, tristă și întunecoasă, profesorul mergea grăbit spre casă, ascunzându-se sub marginile unei umbrele vechi.

Întârziase la o lecție, și acum măsura trotuarul cu pas mare, purtat de foame, de grija de a nu face pe ai săi să-l aștepte, și, mai mult de cât toate, de dorința de a-și revedea copilul.

Eșise de la 7 jumătate dimineața, și alergase, fără întrerupere, de la gimnaziu, la școala comercială; de acolo înnapoi la gimnaziu, pentru o comisiune; de aci la o lecție particulară; sărind în tramways, când îl prindea; în birje, când se găsea prea departe; storcênd ast-fel din timp, tot ce putea să-i producă. Îi era ziua atât de plină, în cât numai pe drum se mai putea gândi la ale sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trecuseră doĭ anĭ de când se însurase. Câte lucrurĭ se întîmplaseră de atuncĭ! și cât de bine le îmbuca vremea unele într'altele! Viața luĭ zilnică, lipită, în tot ce avea maĭ intim, de viața uneĭ ființe cu care nu avea nimic comun, nu crescuse sub un acoperămînt, nu-ĭ era rudă, nicĭ prieten; neînțelegerea ce se iscase între măsa și soră-sa, pe de oparte, și nevastă-sa, pe de alta; nașterea copiluluĭ; caracterul femeieĭ sale, rĕsvrătită în contra soarteĭ, fiind-că o menise să poarte pruncul în sîn și să facă în durerĭ; greutățile caseĭ; datoriile de la nuntă, carĭ, în loc să scadă, creșteaŭ;—apoĭ, pe de altă parte, simțirea nouă și puternică ce o adusese fetița cu venirea eĭ în lume; prietenia cea mare, maĭ mult chiar: simpatia ce o avea pentru cumnată-sa Henrieta; urmările luĭ Tache, care âncă nu trecuse bacalaureatul, pe aceleașĭ drumurĭ; soră-sa Anicuța, âncă nemăritată...

Toate se țineaŭ una de alta, cu cruda înlănțuire a realităței, fără ca să aibă putere de a le desgărdina și a le îndrepta una câte una, pe rînd.

Când ajunse acasă, eraŭ 12 și jumĕtate. Iși întinse umbrela în sală, îșĭ scoase paltonul și trecŭ să-șĭ vadă copilul. Apoĭ se duse în sofragerie. Toțĭ eraŭ la masă. Mimi avea la dreapta pe Iluzie, devenit intim prieten; la stânga era locul luĭ, neocupat; maĭ departe Tache, Anicuța și bĕtrâna. El se așeză repede la masă, cerêndu-șĭ ertare.

— Azĭ, un consiliŭ la școală m'a făcut să întârziez peste tot. Da voĭ nu mâncațĭ? zise el, vĕzênd că soră-sa și Tache nu începuseră âncă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba da...

— Unde s'a dus mama?

Mimi, care se uitase în taler, fără a rosti un cuvînt, ridică ochiĭ.

— Dumneacĭ s'a dus să-ți îngrijească dejunul, fiind-că cŭ nu sunt în stare să fac nimic. Suntem la masă de o jumĕtate de ceas, și d-lor îmĭ daŭ lecțiĭ, refuzând de a mânca. Nu mi-aĭ zis că dacă trece de 12 și nu viĭ, putem să nu te așteptăm?

— Da, da...

— Aŭ să se sfîrșească ele odată toate fleacurile astea, adăogă ea, furioasă.

Tocmaĭ atunci intră măsa.

— Ia șezĭ mamă de mănâncă, zise el. Eŭ am întârziat... trebuia să nu m'așteptațĭ.

In inima luĭ însă, simți o mare mulțumire de a se vedea în ochiĭ măseĭ, ca și înnainte, stîlpul familieĭ, fără de care nu se începea nimic.

Vorba luĭ, cam rĕstită, fu rĕŭ înțeleasă de Anicuța. Ea își plecă fruntea în jos, și începu a plânge, tăcut, pe ascunsele. Mimi clocotea de mânie. Își aruncă privirile de câte-va orĭ spre fată, și, ne maĭ putênd răbda, trânti furculița pe masă, se sculă și eși.

Ștefănescu, plin de mirare, se luă repede după dînsa, întrebând din fugă:

— Ce e frate?

Iluzie se sculă și el, și amândoĭ trecură în odaia de dormit, în urma eĭ.

— Da ce aĭ, Mimi dragă? Ce e? Cine te-a nemulțumit iar?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ea se aruncase într'un fotoliŭ, cu capul pe rezemătoare, și apucase o foaie de hârtie ce o găsise pe masă, avênd aerul de a citi cu mult interes.

— Te rog, vino la masă... Eŭ sunt cauza... Am întârziat fără voia mea... Zĕŭ așa, zise către Iluzie.

Acesta dete din cap, în semn de înțelegere, fiind-că și el era profesor la un pension.

— Madame Ștefănescu... încercă și el să zică.

Ștefănescu se apropiă de ea și-ĭ puse mâna pe pĕr, mângâind'o.

— Te rog, Mimi... Șade rușine, adăugă încet.

Ea îĭ dete peste mână cu violență și se sculă în picioare.

— Șade rușine la aĭ dumitale, nu mie! Eŭ nu sunt aicĭ bătaia de joc a niměnuĭ.

Dînsul se înroși tare, se uită la ea lung și eși, fără a maĭ rosti un cuvînt.

Iluzie, nedumerit, ar fi vrut să stea, dar pe de altŭ parte voia să iasă după Ștefănescu, ca să nu rĕmâe acolo, sub ochiĭ tuturor, singur cu dînsa. Mimi îl rugă să se întoarcă la masă, ceea ce el se grăbi a face cu plăcere.

Când reveni în sofragerie, ceĭ treĭ frați mâncaŭ cu grabă, tăcuți, privind în fundul farfuriilor. Iluzie cu un zîmbet searbăd, dete din cap, cu înțelesul adică «zi-ĭ femee și las'o!» Apoĭ se așeză din noŭ la masă, liniștit.

Pentru ceĭ-lalți, tot timpul cât steteră împreună, fu un adevĕrat chin. Anicuța se simțea vinovată, cu plânsul eĭ, și numĕra minutele, chemând în minte toate emoțiunile, toate impresiunile eĭ puternice de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

altă-dată, ca să uite și să scape de pedeapsa de a se găsi la masă în asemenea împrejurări, și față cu Iluzie, pe care îl ura din tot sufletul; bătrâna rămăsese cu mâinile ascunse într'un șal de lână, uitându-se țintă la o solniță și oftând din când în când; Tache, mai nenorocit de cât toți, înlemnise: asemenea lucruri nu văzuse în viața lui. Cu toate că el era cel deapururea ocărît, în casa lor fusese în tot-d'a-una pace, înțelegere. Pe la sfîrșit, ne mai putând suferi pâcla ce-i sta pe inimă, voi să se scoale.

— Unde te duci? zise frate-său, răstit.

— Aveam... puțină treabă... îngână băiatul.

— Ia fă-mi plăcerea și stai la masă. Nu suntem la otel aici... Ai destul timp ca să-ți faci treburile cele importante; toată ziua ce lucrezi?

Tache se așează la loc, încet, fără a răspunde nimic. Cum se întîmplă adesea, supărarea pricinuită de unu, se revărsa asupra altuia.

In cele din urmă, se sculară de la masă, spre marea mulțumire a tuturor. Iluzie trecu cu Ștefănescu într'un salonaș ce-l aveau cu toții în devălmășie, vorbind de ale școalei, cu nepăsarea prefăcută a unui om ce se simte de prisos într'o casă, glumind într'aiurî, rîzând fără sare, cu o scobitoare între dinți, cu mâinile pline de cerneală.

— Ce vremea draculuĭ, zise el, după un moment de tăcere.

— Urîtă, răspunse distras cel-lalt.

— Și ca un făcut, n'am un fir de tutun.

— Eŭ nu fumez, dar să trimet să-ți ia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bună idee, zĕŭ așa. Știĭ, am o poștă de țigare, lucru mare.

După ce veni pachetul cu țigarete, el aprinse una, își luă vre-o câte-va în buzunar și puse mâna pe pălărie.

— Eŭ te salut, nene.

— La revedere, zise profesorul, întinzêndu-ĭ mâna a lene, din scaunul în care se întinsese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

In urma luĭ Iluzie, el rĕmase unde se afla, cu capul vîrît în unghiul fotoliuluĭ, privind, printre genele pe jumĕtate închise, vremea de afară. Nicĭ o idee nu-ĭ flutura prin minte, ca unuĭ om căzut de osteneală. Ce se făcuse Mimi? ce cale trebuia să apuce? nu se gândea fiind-că n'avea putere. Ca un instrument al căruĭ lemn și coarde sunt la locul lor, dar în care s'a rupt călușul, dînsul nu putea scoate nicĭ o vibrare. Afară, ploaia înpânzuise vĕzduhul cu negură. Jghiaburile sunaŭ în coasta ziduluĭ, gâlgâind la închieturĭ cu glasul spart de tinichea. Lumina cenușie a zileĭ, se cernea prin geamurĭ, aducênd umezeală și urit, pe când un sfredel de vênt, scăpând în casă pe la închietura uneĭ ferestre, mișca pulpana perdeleĭ, de parcă era vie. O muscă, înviorată de fumul țigăreĭ, bâzâia anemică prin odaie, isbindu-se prostește de oglindă.

Cum sta ast-fel, auzi o trăsură că se oprește la poartă. Ridicând ochiĭ să vada dacă în adevĕr era la cĭ saŭ la vecinĭ, recunoscu pe cumnată-sa Henrieta, care, coborîtă din birje, întindea o umbrelă ca să poată trece prin curte. Sări de pe scaun

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mișcat ca de un resort nou și eși în calea ei, prin ploaie, așa cum se afla, cu capul gol.

— Ce noroc, pe așa vreme! zise el, sărutându-i mâna și ducênd'o înăuntru.

Ea își scoase haina, uitându-se la el cu o privire lungă, înduioșată.

— Da ce ai? întrebă el, oprindu-se în fața ei. Ți s'a întîmplat ceva?

— Mie?.. ce o să mi se întîmple? Mie nu mi se întîmplă nimic, fiind-că eu m'am învățat cu toate. Dumitale ți s'a întîmplat ceva. Ce e?

El luă un scaun și veni lângă dînsa, mulțumit, schimbat, reînviat, fără a răspunde la întrebarea ei.

— Nu-mi răspunzi? Ce te uiți la mine așa de... nu știu cum? zise ea.

— Uite, nu te supăra, că nu ți-am răspuns: mă gândeam la alte comedii. Innainte de a veni dumneata, credem că zi mai tristă, mai rece și mai umedă ca asta n'a mai fost de când lumea; iar acum îmi pare că nu s'a mai văzut alta așa de minunată.

— Ești fire nestatornică.

— Eu, fire nestatornică?..

— D'apoi? zise ea, întorcênd ochii spre geam.

Dînsul se uita la ea și la rochia ei, cu capul plecat pe o parte, încălzit de o rază secretă de mulțumire, ce o simte ori-ce bărbat în fața aceluĭ soiu de eleganțe femeești ce caută să se ascundă. Icoana ideală ce o avea el despre dînsa nu se știrbise întru nimic, măcar că acum o cunoștea de mai bine de doi ani. Și mișcarea lăuntrică se prefăcu, în afară, în dorința de a se apropia de ea încă mai mult, de a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o atinge, de a o mângâia. Îĭ luă o mână și i-o sărută, încet, cu sfială, parcă s'ar fi temut să nu-ĭ zboare din brațe, ca un porumb.

— Fiĭ cu minte și lasă-mĭ mâna, zise Henricta, încercând să-l depărteze de lângă dînsa. Ia să vorbim un moment serios: ce s'a întîmplat între d-voastră, din nou?

El se retrase pe scaun, tăcut, și se uită în jos la un covor roșu.

—Știĭ că Mimi a venit la noĭ... la socră-meu, și s'a plâns de dumneata și de aĭ caseĭ... Ne-a făcut o scenă spăimîntătoare...

El înnălță din umerĭ.

— Ce să-ți spuiŭ! Aicĭ n'a făcut tot așa?.. de față cu oamenĭ străinĭ.

— Cine era?

— Iluzie.

— A!.. Iluzie. Ți-e prieten?

— Mie nu mi-e prieten, dar e un biet nenorocit.

— Îl crezĭ nenorocit?

— Îl cred foarte sărac... și apoĭ e prieten cu socră-meu și cu nevastă-mea.

— Ia spune-mĭ? cum s'aŭ petrecut lucrurile:

— Ce să-ți maĭ spun draga mea. Ia sunt un om de plâns.

— Nu, te rog, spune-mĭ. Pare că aĭ întârziat la masă...

— Da, am întârziat; dar ce să fac? umblu cât pot, ca să-mĭ câștig viața.

— Mimi zice că mama dumitale e de vină.

— Fleacurĭ. Biata mamă e învățată să mă aștepte. Eŭ le-am spus că nu țiŭ la asta, dar, în fine,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dacă n'a vrut să m'asculte, e mama mea și nu pot nici s'o isgonesc nici s'o bat. Mimi a trântit furculița și s'a sculat de la masă, fără să știu de ce, iar când m'am dus după dînsa, s'o rog să vie înapoi, s'a purtat cu mine ca... zĕŭ nu știu cum.

Henrieta se uita la el cu aceeași privire bună și înduioșată ca la început, dar părea a căuta să-și ascundă starea sufletească.

— Ascultă Mitică, suntem prieteni.... doi buni prieteni. Eŭ te iubesc ca o soră, din toată inima. De ce nu vrei să faci ce-ți spun eŭ?

— Eŭ, nu vreaŭ?

— Da; te-am rugat să te gândești de n'ar fi bine să te muți din casa părintească. Singur, cu Mimi, lucrurile se schimbă. Și mama dumitale va fi liniștită.

— M'am gândit.

— Ei?

— M'am gândit în toate felurile, însă nu se poate.

— De ce?

— Fiind-că nu se poate. Mijloacele mele nu-mi permit să țiu două case.

Henrieta se uita drept înnaintea ochilor, nedumerită. El de asemenea parcă aștepta să fie întrebat mai departe.

— De... poate că ai dreptate. Credeam că Mimi e fiica unui om bogat.

El începu a rîde, silit.

— Mai bine să nu mai vorbim de asta.

— Atunci de ce să vorbim? Eŭ cu scopul ăsta venisem.

— De nimic. Să mĕ lași să staŭ lângă dumneata,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să te văd, să te simt că trăești, să mă încredințez că în lume sunt și ast-fel de ființe.

— Ce mai treabă! zise ea rîzînd. Mai bine adu-mi fata.

— Ți-o aduc, răspunse el, sculându-se și îndreptându-se spre ușe, urmat de raza caldă a ochilor ei.

— Și când mă gândesc, adăogă Henrieta, că asta-i căsătorie din amor.

El se opri în loc, o privi fără graiu și ridică un deget de la mâna dreaptă, pe care-l mișcă în aer, în semn de puternică negațiune.

Ea se sculă repede de unde se afla și ajunse la ușe înnaintea lui, apucând ivorul cu mâna. Părea a zîmbi, însă arcul sprinceneĭ, întins, arăta felul gândirilor sale. Se înnălțase în vîrful picioarelor și se uita fix la el, căutând să străbată în adâncul amintirilor lui.

— Aĭ uitat?..

El se dete cu un pas înnapoĭ.

— Ce să uit?.. E așa cum îți spun.

— Cum? zise ea lung.

— Așa.

— N'aĭ fost dumneata la șosea, pe când îĭ daĭ lecțiĭ, noaptea, târziu?.. Indrăznești să zicĭ că nu-i așa?

— Ba da.

— Atuncĭ?..

Rămas în picioare înnaintea eĭ, fără nicĭ o putere, el tăcu. Henricta își plecă ochiĭ în jos, ducându-și mâna la obraz, care îĭ ardea.

— E grozav de cald, zise ea încet. Adu fata.

— O aduc,—dar ar trebui să mă crezĭ, fără să-mĭ maĭ amintești nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Să lăsăm...

El eși. Dînsa rămase cu mâinile pe genunchĭ, gânditoare.

După puțin timp, Ștefănescu veni cu fetița. Henrieta i-o luă din brațe și prinse a vorbi cu ea limba peltică a copiilor, veselă.

— Ce bine ți-ar ședea ca mamă, zise el.

— Și ce fericită aș fi!... Toată ziua aș ținc-o cu mine, și a-ș cânta, și a-ș juca.

Iar pe când vorbea ast-fel, alerga prin casă cu copilul de gât, sărind și glumind. Dînsul, rămas loculuĭ, se uita la ea, fermecat.

— Vezĭ?.. îțĭ placc? Cine-ĭ ăla?.. întreba ea, arătând feteĭ pe tată-sĕŭ în oglindă. Ia haidem la el, că e trist mititelu și singurel... nimenĭ nu-l iubește... Iți seamănă, nu-ĭ așa? zise dînsa.

— De, știŭ eŭ...

— Ba da. Uite ochiĭ, forma capuluĭ.. Eștĭ urîtă fetițo. Urîtă, urîtă!..

El se apropiă de copil, pe la spate, și le luă pe amîndouĕ în brațe, lipindu-le una de alta, cum aĭ lipi două roze. O căldură bine-făcĕtoare i se împrăștiè în sânge și un flux de generozitate îĭ umplu ochiĭ de lacrămĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III.

Innainte de a se întoarce Henrieta acasă, Mimi plecase de la tată-sĕŭ, indignată în contra celor din strada Cătunuluĭ, maĭ mult de cum venise. Compătimită de părinţiĭ sĕĭ, încurajată să sufere, să maĭ sufere âncă puţin timp, până va veni vremea răfueliĭ, cum ziceaŭ între cĭ,—ea se întărea în credinţa că era jertfă. La poveţele luĭ Stroescu de a se întoarce de o cam dată la bărbatul sĕŭ, păru a se împlădia. Se urcă în birja cu care venise şi plecă. O puternică dorinţă de a face rĕŭ, de a umili, de a batjocori numele ce purta, se aprinsese într'însa şi căuta în minte o nerozie scandaloasă cu care să învenineze viaţa soacră-seĭ şi pe a Anicuţeĭ. Inghemuită în colţul trăsureĭ, i se părea că vede pe bĕtrână şi pe fată vorbind'o de rĕŭ, şi la închipuirea asta maĭ tare se înverşuna. Birja mergea prin ploae încet, hârşiind cu roatele de marginea trotuaruluĭ şi enervând'o şi maĭ mult.

— Birjar! strigă ea, nu vezĭ pe unde mergĭ.

Insă birjarul n'o auzi şi-şĭ căută de drum. Atunci dînsa scoase umbrela de sub poclit şi-l împoldi în spate. El, îmbrăcat cu o manta de ploaie groasă, de abia simţi, şi, în loc să lase marginea trotua-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ruluĭ, opri caĭĭ, lung, domol, ca toţĭ vizitiĭ proştĭ. Asta puse vîrf la toate. Mimi făcu explozie.

— Eştĭ surd, eştĭ orb, cum eştĭ, de mĕ daĭ cu capul de toţiĭ pereţiĭ. Nu vezĭ cum te hârĭĭ de toate pietrele ?.. Cine te-a maĭ făcut birjar şi pe tine!

— Mĕ rog de ertare, nu ştiŭ românește, rĕspunse ungurul de pe capră.

— Dute la naiba!..

Iĭ aruncă paralele în obraz şi se coborî din trăsură, întinzênd umbrela şi apucând coada rochiĭ spre a o apăra de ploaie. Apoĭ o luă pe strada Fântâneĭ, care tocmaĭ se canaliza. Se umplu de noroiŭ de sus şi până jos, ceea ce făcu să se supere şi pe primărie. In culmea indignăreĭ şi fără a maĭ lua seama la nimic, se duse drept înnainte, coti la stînga, la dreapta, pênă intră în strada Schitul-Măgureanul, unde se opri la o portiță cu zăbrele de lemn.

Intr'o curte mare, plină de bălţĭ, care avea la uliță o pereche de case curățele, se întindea în fund un şir de odăĭ joase, zidite în paiantă, foste altă dată grajdurĭ. Mimi trecu pe o muche de moloz, aruncată de curînd, şi ajunse în fața uşilor, ce daŭ de-a dreptul afară. Eraŭ vre-o cincĭ camere, una lângă alta, închiriate la douĭ studenţĭ săracĭ, la un sublocotenent de intendență, la un copist de la consulatul austriac şi, în fine, a cincea, cea maĭ din fund, a luĭ Iluzie.

Mimi bătu la uşe şi intră.

La o masă îmbrăcată cu chembrică, Iluzie citea cu paltonul pe dînsul, cu pălăria în cap şi galoşiĭ în picioare, ghemuit pe scaun, plin de scrum de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţigare. Intr'un colţ, un pat de lemn, cu o plapomă de cit verde, cusută în baclavale; alăturĭ, un lavoir vechiŭ scorojit, plin de dungĭ de apă, cu o coaje de săpun lipită de marginĭ; în colţul cel-lalt, o ladă de când lumea, un dulap mâncat de carĭ; pe jos vre-o douĕzecĭ de volume, aruncate unul peste altul, o pereche de ghete rupte, scobite la călcâiŭ şi făcute papucĭ; peste tot umezeală, sărăcie, pesimism inevitabil.

Cum o vĕzu, Iluzie sări de la loc şi-ĭ eşi înnainte.

— Vaĭ de mine, da matà aĭ venit pe jos!..

— Uf, nu maĭ pot, toate îmĭ ies pe dos: un mizerabil de birjar cu caiĭ în treĭ picioare; primăria cu canalizările eĭ,—m'aŭ făcut să mĕ umplu de noroiŭ până în urechĭ... Unde pun umbrela asta?

— Dă-o la mine.

— Toate pĕcatele pe capul meŭ. Aĭ vĕzut ce viaţă duc!.. Ştiĭ, când mĕ gândesc, îmĭ vine să rîd. Uite, sunt udă de sus până jos. Ce citeştĭ?

Dînsul îşĭ scoase paltonul, îşĭ aruncă pălăria din cap şi o desbrăcă şi pe dînsa de scurteicuţa ce o avea deasupra. Apoĭ puse un genunchiŭ în pămînt şi ĭĭ descheiă cismuliţele.

— A ajuns apa până la ciorapĭ.

— Nu-ĭ aşa?..

— Pĕcat de Dumnezeŭ, parole, zise el, vibrând de plăcere. Lasă-mĕ să te frec puţin pe picioare.

— Nu, că mĕ gâdil; astîmpără-te!..

— Atuncĭ bine, staĭ să te învelesc. Urcă-te în pat, să te acoper cu paltonul. Ia să-ţĭ arăt ceva interesant....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ea își trăsese o mânecă a paltonului peste ochi și se făcea că n'aude.

— Nu vrei să m'asculți?.. Ceva foarte interesant: *Moartea lui Ivan Ilütch.* Să vezi tipul lui Gherasim, despre care vorbeam, ce lucru minunat!..

Ea îi dete peste carte și o aruncă cât colo. Iluzie începu a rîde și luă cartea de jos.

— Parcă vreai să știi ce citesc.

— Mi-e frig.

El se sculă din nou și se uită roată prin casă.

— Cu ce te mai învelesc eu?..

Dar pe când el căuta și nu găsea, ea ridică binișor plapăma și se strecură înnăuntru.

— Ei bravo, trebuia să ne gândim de mult la asta.

Apoi își scoase galoșii și veni iar lângă ea.

Afară se înopta. Timpul ploios se cobora la vale, spre întuneric, cu grabă. Tăcerea, căldura și voluptatea înmuiau încetul cu încetul reaua ei dispoziție. Cu ochii în podele, se gândea fără șir, rostea câte un început de frază neisprăvită, rîdea, câte odată mai și ofta.

— Ciudată e lumea...

— Ciudată. Da ce-ți vine să te gândești la lume?

— Uite așa...

Apoi se sculă, rezemându-se pe un cot și se uită la el de aproape.

— Cel puțin tu mă iubești? fiind-că eu te iubesc din toată inima.

— Te iubesc, parole.

— Nu așa, să mă iubești mult, din toate puterile, mult, mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da zĕŭ că te iubesc.

— Ce fericiți sunteți voĭ, bărbațiĭ. Faceți ce vĕ place, mergeți unde vreți. Eŭ mĕ gândesc adesea, și e o banalitate să ți-o maĭ spuiŭ, dar mĕ gândesc la nedreptatea natureĭ, care a împărțit lucrurile așa de prost.

— Natura nu prea e de vină; maĭ mult oameniĭ. Dar n'aĭ de cât să nu te supuĭ legilor omenești. Parcă numaĭ în astea sunt ele păcătoase.

— E ușor de zis. Nu vezĭ că acuma, venind la tine și stând aicĭ, îmĭ bat joc de oameniĭ, dar rĕmân supusă natureĭ, stupidă.

— Eĭ, asta-ĭ frumos, parcă dacă aĭ fi bărbat, n'aĭ face tot așa. Numaĭ doar că ți-aĭ schimba rolul.

Ea începu să rîză și-ĭ dete ușor cu palma peste obraz.

— Eștĭ urît, dar aĭ ceva care îmĭ place, nu știŭ ce, vezĭ? Eștĭ cârn, aĭ ochiĭ micĭ, dar aĭ frunte frumoasă.

Și fiind-că simți că vorba «eștĭ urît» nu mersese la inima celuĭ-lalt, urmă zîmbind:

— In total, chipul tĕŭ e plin de viață, atrăgător. Ce maĭ scriĭ? fiind-că trebue să iasă ceva din fruntea asta.

Luĭ Iluzie începea să-ĭ fie silă. El se știa că nu era omul cel maĭ mândru de pe lume, dar nu se credea de loc urît.

— Ce să maĭ scriŭ?.. fleacurĭ.

— Facĭ rĕŭ. Un om ca tine trebue să lucreze, zise ea serios.

— Lucrez...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce lucrezi? Aĭ ceva?

— Tot se găsește.

— Ia să citim ceva.

— Da lasă, zĕŭ, că stăm maĭ bine aicĭ.

— Nu, nu. Adu-mĭ să citim... de tine.

Iluzie se înduplecă. Scoase un teanc de jurnale, toate din *Suferințele omuluĭ*, și începu să le resfoiască.

— Sunt maĭ multe lucrurĭ... Dacă vreĭ să vedem câte ceva, vino icĭ, să aprind lampa.

Ea se sculă din pat, cu umerii goĭ, și veni la masă.

— Nu ți-e frig?.. să nu răcești.

— Acuma mi-e prea cald. Ce sunt astea?

Dînsul nu știa ce să aleagă.

— Uite un răspuns *Telegrafuluĭ*, saŭ maĭ bine gluma asta asupra uneĭ întruniriĭ, orĭ dacă vreĭ să citim *Fă-mĕ tată să-ți seamĕn*, în versurĭ... da?

— Da, da.

— Da ia-ți zĕŭ ceva pe umerĭ.

— Ia lasă omule, că mi-e cald.

— In sfîrșit cum vreĭ. Mie îmĭ face plăcere să te vĕd goală, fiind-că aĭ o frumusețe de umerĭ.

— Nu-ĭ așa? zise ea, ridicându-și bustul.

— Iată poezia. Cunoștĭ povestea populară. *Fă-mĕ tată ca să-ți seamĕn?*

— Nu. Dar, ca să nu te maĭ întrerup, știĭ că m'a pălit o sfîntă de foame de nu te vĕd?

— Asta-ĭ asta. Ce să-ți daŭ eŭ aicĭ? N'am nimic.

— Știĭ că la masă n'am mâncat maĭ de loc.

— Așa e. Dacă vreĭ ceva uscat, mĕ pot repezi până la băcan.

— Ce-o fi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Foarte bine.

Și Iluzie se îmbrăcă din fugă, își puse galoșii, luă umbrela ei și eși.

— Și la întoarcere citim cu gust.

După câte-va minute, el era înnapoi, cu pâine, salam, două roate de galantină și un clondir de vin în cont. Mimi mânca cu o poftă nespusă. Iluzie își declama versurile cu gura plină, pocnind din degete, rîzînd, bătênd'o pe genunchi cu mulțumire.

— A, e nostimă!.. zicea Mimi, scuturându-se de plăcerea de a mânca și a asculta.

— Ai avut o idee minunată cu mâncarea, adăogă Iluzie.

Așa se citiră stihurile până la sfîrșit și se fini vinul. In cele din urmă se întunecase de tot. Saturația lor, unul de altul, era complectă. Despărțirea venea la timp. Mimi își luă fustele din nou în brațe, până să dea de o birje; îi spuse o vorbă dulce la ureche, și plecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

Mergênd acum spre casă, pe aceiași vreme pe care venise, gâdurile îĭ eraŭ cu totul altele. Ca un om care a rĕspuns cu injurie de spirit la o injurie grosolană, ca umbla mulțumită, încântată, ușoară. Iluzie era un băiat bun, deștept, fără mult lipiciŭ, ce-ĭ drept, dar în sfîrșit cu haz. Cu mintea liberă, cu sufletul curat, cu trupul sprinten, se ducea acum spre casă, ca un bărbat care se întoarce de la o excursiune fericită prin mahala. Nimic n'o supĕra, nicĭ o părere de rĕŭ, nicĭ o remușcare, nicĭ chiar ura în contra soacră-seĭ și a Anicuțeĭ. Lumina galbenă a felinarelor, vĕzută prin picăturile de ploae ce se cerneaŭ otova din vĕzduh, îĭ îndrepta gândurile spre un oraș mare, spre lume nouă, spre libertate. Planurĭ de fericire, alcătuirĭ de viață plăcută, o nespusă dorință de eleganță și bogăție, visul adevĕrat al tuturor semenilor sĕĭ, se legaŭ în secret cu moartea luĭ tată-sĕŭ, posibilă și firească. Nu doar că dorea un asemenea lucru, dar, dacă s'ar fi întîmplat, urmările i-ar fi convenit.

Cu aceste și alte asemenĭ simțiminte ajunse acasă la bărbată-sĕŭ. Iși vĕzu fata cu plăcere, o luă în brațe și o desmierdă, glumi cu doica, întrebă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

soacră-sa, numind'o ca de obiceiŭ «hoanca», de «domnul», de Anicuța, etc. Tache, știind'o că nu-ĭ acasă, se pusese să cânte. Mimi trecu în odaia eĭ să se schimbe, și ascultă vioara băiatuluĭ cu mulțumire. Acum parcă, maĭ mult de cât orĭ când, i se părea că cumnată-sĕŭ avea talent. Un fel de părere de rĕŭ retrospectivă i se aprinse în suflet, de a se fi purtat prost cu el, și își făgădui în minte să-l lase în pace, ba chiar să-l ajute. Neavênd ce să facă, eși binișor prin sală și se duse pe afară până la șopronul din care se intra la Tache. Acesta sta rezemat de colțul patuluĭ, cu vioara îndesată sub bărbie, cu capul plecat pe stânga, cu mâna dreaptă înțepenită pe arcuș, de la închietura de jos, parc'ar fi fost ruptă, cântând cu obicinuita luĭ absorbire. Când vĕzu pe cumnată-sa intrând, își lăsă repede vioara în jos, ca un om prins asupra faptuluĭ, și se uită la ea smerit.

— Se poate?.. întrebă Mimi cu vocea dulce.

El îĭ eși cu grabă înnainte, dete un scaun la o parte din drum și-ĭ făcu loc să șează.

— Nu știam că te-aĭ întors... și rugasem pe Anicuța să-mĭ spue când viĭ... Imĭ pare că fetița nu doarme.

— Și chiar dacă ar dormi... Eŭ nu ți-am zis nimic. Câte odată, dimineața...

— Nu maĭ cânt dimineața.

— Am băgat de seamă. Dar acum fata s'a făcut maĭ măricică și poțĭ cânta orĭ când vreĭ.

— Eŭ mĕ păzesc cât pot... Chiar mĕ gândeam să iaŭ o odăiță cu chirie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Asta-ĭ frumos!... să te ducĭ din casă din cauza mea?

— Dacă o începe să mĕ plătească la teatru.

— Eŭ sper că n'o să te plătească nicĭ odată.

— De ce?.. întrebă băiatul, roșindu-se. Cânt așa de prost?

— Ba nu, cânțĭ bine. Probă e că eŭ am venit să te ascult. Dar în fine... prea mĕ socotițĭ rea, voĭ în casa asta. Oĭ fi avênd și eŭ ale mele, dar nu sunt cum credețĭ.

Tache se uita în jos.

— Vezĭ, chiar tu, Tache, mĕ crezĭ așa.

— Eŭ nu te cred...

— De geaba... Dacă tu, carc eștĭ cel maĭ bun și maĭ nobil dintre toțĭ, și aĭ ast-fel de ideĭ despre mine, ce trebue să fie cu ceĭ-lalțĭ.

— Nu, Mimi, e maĭ mult neînțelegere.

— Ce neînțelegere!.. N'aĭ văzut astăzĭ la masă?.. Purtare era aceea?.. Frate-tĕŭ vine târziŭ, voĭ stațĭ ca niște sfințĭ... Știŭ că tu nu eștĭ vinovat...

— De, eŭ așĭ fi vrut să mâncăm.

— Sunt convinsă. Dar ceĭ-lalțĭ? Soacră-mea mĕ tratează ca pe o străină, ca pe o parvenită.

— Nu!.. zise Tache, iung.

— Tu eștĭ poet... Dar în sfîrșit să lăsăm astea. Presupun că îmĭ eștĭ prieten, fiind-că eŭ îțĭ vreaŭ binele. Și decĭ te rog să-mĭ cânțĭ... Dar, à propos cum maĭ stăm cu amorul?

Tache zîmbea, fără să rĕspundă. Orĭ de câte orĭ Mimi era bine dispusă, îl supăra cu amorul și romanul, despre care Mitică îĭ istorisise cum sta sub

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trigonometrie, în vremea când se pregătea de bacalaureat.

— Eștĭ departe?..

— Vreĭ să rîzĭ de mine.

— Ba nicĭ de cum. Dacă aĭ talent la scris ca la vioară, poțĭ deveni un adevĕrat poet.

Băiatul mișca din cap, într'o parte și alta, mulțumit până în adîncul inimeĭ de vorbele bune ce auzea.

— Nu vreĭ să-mĭ cânțĭ nimic?

— Ba da; dar nu știŭ ce.

— Ce cântaĭ când am intrat.

Tache se uita la vioară cu nehotărîre.

— Curaj, curaj, cŭ nu mănânc oameni.

El dete din cap, parc'ar fi zis «știŭ eŭ bine că nu mănâncĭ oameni, dar n'așĭ vrea să-mĭ perd vremea.» Apoĭ se puse să cânte. Notele simple dar sigure, eșeaŭ de sub arcuș cu o vibrare atât de egală, în cât păreaŭ clare ca o voce omenească. Fraza se urca, sfioasă, virginală, spre înălțimĭ sonorice, care umpleaŭ odaia de adierĭ calde. Pe obrazul luĭ Tache nicĭ un mușchiŭ nu se mișca. Părea numaĭ ceva maĭ senin și respirarea parcă i se maĭ scurta. Mimi se uita la el cu mare luare aminte. Ce deosebire între atâțea alțiĭ, între Iluzie bună-oară, scriitor și poet, și Tache! Cât de bine se simțea că acest școlar fricos era adevĕratul poet! Cât de firească îĭ era simplicitatea și cât de bine înțelegea ea că luĭ îĭ era silă să cânte față de persoane ca dînsa și chiar maĭ muzicante de cât dînsa, fiind-că nu punea nicĭ un fel de vanitate în meșteșugul ce avea: cânta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fiind-că nu putea face alt-fel, ca orĭ-ce pasĕre căreia natura i-a dat glas. Și așa, fără ca băiatul să voiască, dete o întorsătură morală gândurilor cumnată-seĭ. O adiere de vênt de afară, făcu pe Mimi să-șĭ aducă aminte de umezeala din odaia luĭ Iluzie, de ploaie, de nasul luĭ cârn, și, sub îmboldirea închipuireĭ, care îĭ înfățișa lucrurile aievea, dînsa își întoarse capul la dreapta cu dezgust.

— Bravo, Tache, zise ea, privindu-l cu mulțumire, aĭ cântat ca un înger, mi-aĭ făcut o adevĕrată plăcere; știĭ? aveam trebuință de așa ceva.

El își puse vioara la loc și după aceea veni lângă dînsa.

— Acuma să-țĭ spun și eŭ un lucru: eŭ nu cânt nicĭ odată niměnuĭ, — întreabă pe frate-meŭ. Am ținut însă să te îmblânzesc, să te înduioșez, ca să te rog să fiĭ maĭ bună, să ierțĭ mameĭ maĭ mult...

Mimi, rĕmase cam nedumerită, față de această naivă îndrăzneală. El, crezênd că a mers prea departe, încercă să se explice maĭ bine.

— Zĕŭ așa, nu te supăra, n'am vrut să zic că eștĭ rea, dar uite, crede-mĕ, de cât-va timp îmĭ vine să-mĭ iaŭ lumea în cap: mama pe de o parte, dumneata pe de alta, nenea, Anicuța; eŭ nu știŭ între care să aleg.. Apoĭ, nu-ĭ destul atât, maĭ avem și oamenĭ străinĭ între noĭ. Eŭ îțĭ spun drept, Iluzie ăla mi-e nesuferit...

In loc să se descurce, maĭ tare se încurca. Mimi însă nu zise nimica; îĭ făgădui, pentru partea eĭ, să treacă peste multe și, fiind-că auzi glasul Anicuțeĭ, se grăbi să iasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După această convorbire, dînsa se arătă în adevĕr mult mai blajină. Reîntîlnirea cu bărbată-sĕŭ și ceĭ-lalțĭ aĭ caseĭ se urmă domol, fără explicațiĭ: fie-care se simțea fericit de a uita. Iluzie veni a doua zi la dejun, cu obicinuita luĭ regularitate, însă Mimi găsi mijloc de a-ĭ spune s'o maĭ răreascĕ, fiind-că lucrul începea să bată la ochiŭ.

— Iți voiŭ explica maĭ pe larg, când ne vom întâlni.

— Când viĭ?

— Iți voiŭ scrie.

Însă zilele trecură una după alta, fără ca să-ĭ scrie. Iĭ rĕmăsese o impresie neștearsă de la cea din urmă întâlnire: drumul prin noroiŭ, umezeala, gustul rânced al mâncăreĭ, păreaŭ că o tămăduiseră de dragostea luĭ Iluzie. Din obicciŭ și prin încăpățânare, găsea interesant felul luĭ de viață; dar din fire, nu-l putea suferi. Ca toate naturile sanguine și cu fibră puternică, dînsa avea o instinctivă pornire către bună și maĭ bună stare, când patima n'o orbea. Luase pe bărbată-sĕŭ din dragoste; dar acum, când, încetul cu încetul, viața împreună rosese lustrul poetic ce-l da amorul, el nu maĭ avea pentru dînsa n'cĭ un fel de farmec, fiind-că nu era nicĭ maĭ bogat de cât ea, nicĭ maĭ inteligent, nicĭ chiar maĭ puternic fizicește; era numaĭ maĭ bun, o calitate negativă pentru dînsa.

Așa merseră lucrurile înnainte încă câtă-va vreme. Tache se simțea fericit că cumnată-sa își schimbase purtarea; vorbea chiar, adesea, cu soră-sa despre asta, se înțelege, fără să-ĭ spue că o rugase el să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fie așa. Mulțumirea lui era încă și mai mare, când se gândea că Mimi pentru hatârul lui poate se făcuse mai bună. Faptul mai cu seamă că Iluzie nu se mai vedea de cât foarte rar prin casă, îi umplea inima de recunoștință. O gelozie sălbatica se aprindea în el, ca în toți frații mai mici, pentru onoarea lui Mitică, ori de câte ori vedea pe Iluzie stând lângă cumnată-sa. Avusese chiar bănuială că Mimi se rezema pe sub masă de genunchile aceluia, dar atât îi era de rușine, în cât nu se putea gândi mai mult la un asemenea lucru.

Ast-fel, ori ce-i zicea Mimi acum, făcea cu plăcere; de-l ruga să cânte, cânta. Dînsa, în schimb, era cu deosebire bine-voitoare. Venea în toate zilele la el, cu Anicuța saŭ și singură, și-l punea să-i istorisească de pe la Conservator. Tache intra în detaliĭ nesfîrșite, cum domnișoara «cutare» de la clasa de piano cântă (și închidea dintr'un ochiŭ) la patru mâinĭ cu tînĕrul d-n Visarion; cum d-nul profesor de canto, de la cursul inferior, zice, despre colegul sĕŭ de la cursul superior, că e o bestie armonică,—iar cel de la cursul superior tratează pe cel de la cursul inferior de Musiu Fa-sol; cum el se amorezase acum «treĭ anĭ» (și i se părea că e un veac de atuncĭ) de o frișcă de la anul al doilea de declamație, și îi dedica versurĭ, își vindea hainele vechĭ ca să-i cumpere caramele de la Rădulescu, etc. etc.

Intr'o zi, Mimi băgă de seamă la gâtul lui Tache o cravată de a lui bărbată-sĕŭ.

— Da de unde asta la gâtul tĕŭ, Tache?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El se uită în jos și apoĭ ridică ochiĭ spre ea, cu rușinea cochetă a oamenilor blânzi. Încercă să-ĭ explice, rîzînd:

— Eŭ sunt o dugheană ambulantă de vechiturĭ: tot ce nenea îmbracă și maĭ cu seamă desbracă, trece la mine.

— Cum se poate?

— Da. Hainele nu le cunoaște nimenĭ, fiind-că am un jidan care mi le ticluește de ți se par că-s noĭ. Dar legătura asta n'am putut de cât s'o port cum era. Ce-ĭ maĭ rĕŭ însă e că maĭ de nu-mĭ trebuc frac!...

Și se puse pe un rîs strașnic. Atât i se părea de cu neputință ca el, Tache, să aibă un frac, pentru persoana luĭ, care să nu se coboare din frate-sĕŭ, în cât adăogă:

— Al luĭ nenea e noŭ nouț.

Mimi începu să rîză.

— Da ce vreĭ să facĭ cu fracul?

El îĭ explică că făcuse prostia să făgăduiască uneĭ domnișoare, care da un concert pentru a merge în străinătate, că va cânta și el ceva.

— A ha! zise Mimi glumind, va să zică cânțĭ și în public!. Atuncĭ ce te maĭ făceaĭ?

— Aĭ dreptate: am apucat de am făgăduit; dar e așa de sĕracă și are atâta talent!..

— Cine-ĭ domnișoara asta? întrebă ea, cea cu caramelele?

— Afară de asta, a cânta în fața uneĭ sălĭ pline, este ca și cum aĭ cânta singur.

— Da? E o colegă a dumitale?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tache se uită la ea lung.

— Da, e o colegă a *noastră*, răspunse el ceremonios.

— Nu fii caraghios și răspunde-mi, zise ea, dându'i peste mână, dar simțindu-se rușinată.

— Da, e o biată fată.

A doua zi, Tache văzu pe cumnată-sa intrând la el cu un pachet la subțioară. Ea îl lăsă pe masă cu gravitate, cu supărare chiar, cum fac mulți oameni în casele lor, când vor să înlăture vre-o întrebare indiscretă saŭ să ascundă vre-o acțiune vinovată.

— O vreme imposibilă, zise Mimi, frecându-se cu mâna la ochi, ca un copil plictisit: nici nu plouă, nici nu ninge.

— Da dumitale îți ninge, răspunse Tache.

— Ha?..

— Îți ninge și-ți plouă.

— Ești un prost. Vino încoa să-ți daŭ o palmă.

In acelaș timp apucă pachetul și începu a-l desface.

— Uite colea câte-va legături de gât, ca să nu mai umbli cu vechiturile alea.

Tache se apropie încet, cu sfială și cu plăcere.

— Foarte frumoase sunt... zise el domol.

— Da?.. îți plac?..

— Foarte mult. Nici nu fac pentru mine.

— Ești mulțumit?

— Da...

— Pupă-mi mâna.

El se plecă cam stângaciŭ și-i sărută mâna. Dînsa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îl privea lung, cu mulțumire, încercând o secretă plăcere de a-ĭ da, de a-l face fericit prin ea.

După ce dînsa eșĭ, Tache, rămas singur, își puse una câte una legăturile la gât, uitându-se într'o oglinjoară ce o avea atârnată de perete. Bucuria luĭ era amestecată cu o inexplicabilă și ascunsă temere de ceva. De ce? Recunoștință, rușine, plăcere, se topeaŭ într'o sensațiune vagă de neliniște, cu impresiunea fizică a unuĭ om care se dă în leagăn, când leagănul vine de sus în jos, în gol. Încercà o cravată, apoĭ rămânea cu ea pe masă, uitându-se la chipul zugrăvit pe cutie și legându-l cu imaginĭ din minte, carĭ, în realitate, n'aveaŭ nicĭ un raport între ele. Apoĭ începea să fluere, iar maĭ lua o legătură în mână, iar revenea simțimêntul acela de jenă,—până plecă de acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Iarna venea cu temeiŭ. Zăpada și frigul măreaŭ activitatea vieței bucureștene. Teatre românești, operă, conferințe la Ateneŭ, cursurĭ publice la Universitate, concerte, umpleaŭ serile celor ce gustaŭ viața publică a capitaleĭ. Camerile eraŭ și ele deschise, pentru spectacolul de ziua. Stroescu și Tukidide țineaŭ în curent pe ceĭ de pe acasă cu însemnătatea ședințelor.

Pentru orĭ-cine ar fi cunoscut bine și ar fi urmărit desfășurarea logică a caracteruluĭ Mimi, cum o urmărea, fără să se gândească, Henrieta, — s'ar fi părut un început de schimbare serioasă într'însa. Serile, bună-oară, nu maĭ eșia de cât foarte rar; zilele venea la tată-sĕŭ, ca de obiceiŭ, dar sta maĭ mult cu Henrieta; banda de prietenĭ de maĭ 'nnainte cu gazetariĭ, socialiștiĭ și literațiĭ sĕĭ, îĭ producea o nespusă silă, așa că cumnată-sa începuse să creadă că poate vre-o schimbare fizică, o a doua maternitate, era adevĕrata cauză a acesteĭ stărĭ.

Și când pentru întâiașĭ dată îĭ veni în minte această idee, ce amară și nestatornică socoti viața omenească. Eĭ i se părea că nu întâlnise nicĭ odată un om ca Mitică. Credea că îl cunoaște până în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fundul inimeĭ; că înțelege toate rănile ce sângeraŭ pe ascuns în sufletul luĭ; că el mergea înnainte cu Mimi, numaĭ de frica scandaluluĭ, și poate — cine știe!—pentru a nu se depărta prea mult de dînsa, Henrieta. Iar acum, Mimi era pe cale de a deveni pentru a doua oară mamă! Un simțimênt de desgust, de enormă degradare morală încolți în inima eĭ, pentru el, pentru ea, pentru lumea întreagă. Ceea ce nu era de cât o umbră de întristare, când se dusese să hotărască pe socru-sĕŭ la căsătorie, acum devenea un chin păgânesc. Se uita la Mimi cu băgare de seamă, în fie-care zi o mĕsura din ochĭ — când ar fi fost așa de simplu s'o întrebe.

Insă nimenĭ nu știa nimic. Mimi, de când nu-șĭ maĭ iubea bărbatul, nu maĭ avea, față de Henrieta, finețea aproape bolnăvicioasă a pătrunderiĭ de maĭ înnainte. Mitică era aceeașĭ fire, îndurerată orĭ de câte orĭ rădea cu aripa minții pămîntul și decĭ rĕmas, prin instinct, în afară. Henrieta înfățișa, pentru el, tot, din ceea ce nu era jug orĭ supunere.

Intr'o seară, Mimi, indispusă, primi de la Henrieta un bilet cu două cuvinte, prin care le propunea să vie cu dînșiĭ la teatru. Imprejurul eĭ sta Anicuța, Tache și bărbată-sĕŭ. Ea întinse din pat scrisoarea luĭ Mitică.

— Du-te, dacă vreĭ... Chiar îmĭ facĭ plăcere.

El citi scrisoarea de două orĭ.

— Singur?..

— Aĭ putea să ieĭ pe Anicuța saŭ pe Tache, dar atuncĭ rĕmân cŭ prea singură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fata protestă că vrea să stea cu cumnată-sa. Mimi își întoarse ochiĭ spre băiat:

— Du-te, dacă îți face plăcere.

— Eŭ... nu țiŭ... răspunse el, zicênd tocmaĭ contrariŭ de ceea ce dorea.

— Lasă-l să stea într'o seară acasă, zise Mitică. Dacă te simțĭ maĭ bine, eŭ așĭ face o primblare până socră-meŭ și m'aș întoarce numaĭ de cât.

— N'am nimic, îl asigură Mimi, zîmbind. Du-te liniștit la teatru, îmĭ facĭ plăcere.

El plecă. Zăpada, în loc de a-l îngheța, părea a-ĭ încălzi inima. Cu câtă mulțumire se gândea să petreacă seara lângă Henrieta, aproape, aproape de ea, în lojea de la teatru! Un parfum de rozetă îĭ reveni în aducerea aminte a simțurilor, și i se păru o clipă că dînsa trăia chiar în el, nu numaĭ în fantazia luĭ. Dar făgăduise să se întoarcă acasă.

In curte la Stroescu eraŭ două săniĭ gata. Bătrânul, nevastă-sa, Șarl și Henrieta așteptaŭ. El le spuse că Mimi era cam indispusă și nu putea veni. Șarl îĭ zise să vie dînsul, dacă nu era nimic grav.

— Te rog, locul meŭ e liber.

— Nu mergĭ? întrebă el.

— Eŭ? la dramă, la teatrul național?.. dragă cumnate, da cștĭ încă june... Mĕ agăț de coada uneĭ sănĭĭ și mĕ lăsațĭ unde-va.

— Dacă e vre-o dramă proastă, maĭ bine mĕ întorc și eŭ acasă, zise el, înrîurit de vorbele celuĭ-lalt, măcar că luĭ îĭ plăceaŭ dramele.

Pe când însă își căuta pălăria, Henrieta îl luă bi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nișor de braț, mergênd în virful degetelor și plecându-se sub ochiĭ luĭ:

— Nu vreĭ?..

— Ba eŭ vreaŭ, dacă se poate.

— Vrea, vrea, zise dînsa tare, către ceĭ ce suiaŭ deja în sanie.

— Eĭ, atuncĭ voĭ luațĭ pe celă-lalt că-ĭ maĭ prost.

Șarl se agață de coada sănieĭ cele maĭ bune și ast-fel plecară.

In alunecușul lin, gerul se oglindea cu sclipirea a milioane de stele de zăpadă. In bătaia razelor de lumină, fumul suratec se strecura în vĕzduhul rece, ca o fantazie a vremeĭ trecĕtoare. Lumea umbla pe strade cu o siguranță bine-voitoare, căutând adăpost saŭ plăcere.

In sania din urmă, Mitică era fericit. Intindea tartanul să acopere pe Henrieta, fiind-că i se părea că tot o atinge vêntul. Ea sta cu brațele lipite de corp, uitându-se drept înnainte, roșie la față de frig, dar senină.

— Ce vreme plăcută zise el.

Ea urma a se uita înnainte.

— Nu ți-e frig?.. Eŭ vreaŭ să nu-ți fie frig.

Și sub marginea tartanuluĭ căută să-ĭ găsească mâna.

— Staĭ binișor.

— De asta mi-aĭ zis să viŭ la teatru?

— De asta.

— Atuncĭ eștĭ supĕrată pe mine.

— Sunt supĕrată. Dacă vreĭ să te încălzeștĭ, vîră-ți mâna în manșon, și staĭ binișor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El își strecură degetele pe lângă ale ei și i le strînse încet.

— Ce bine sunt așa!.. Da de ce ești supĕrată pe mine?... Eŭ sunt atât de fericit, dragă Henricto. Dacă n'ai mai fi dumneata în lumea asta, greŭ aș duce-o!

— Dacă n'aș mai fi eŭ!.. Vorbe.

— Ce fel vorbe? întrebă el, uitându-se la dînsa.

— Așa este, ești fericit pe douĕ laturi. Îți iubești nevasta,—ceea ce de alt-fel e firesc,—și îți trebue și manta de vreme rea.

El se uită la dînsa mirat și începu a rîde.

— Vrei să glumești.

— Da.

— Nu înțeleg, Henrieto, nimic. Dar nici nu vreaŭ să înțeleg. Sunt așa de bine și de fericit, că ori-ce îmi veĭ spune, nu te ascult... Nu-ĭ așa?

Ea își retrase mâna din manșon, însă el prinse pe cea-laltă.

— Șezi binișor că-mi faci rĕŭ.

— Te supĕră inelul?

— N'am nici un inel. Lasă-mĕ.

El se uită din noŭ la dînsa și i se păru că razele de lumină, în ochiĭ ei, tremuraŭ în lacrămĭ. Ingrijat, o întrebă, o rugă să-i spue ce avea. Ea ar fi voit să-ĭ ascundă starea ei sufletească, dar trebuința ce o simția de a-l face să sufere, să-ĭ fie rușine de dînsa, era mai mare de cât toate. Și ast-fel, pe departe, îl lăsă să înțeleagă ceea ce bănuia despre starea în care se afla Mimi. El o privi lung, blând, dând din cap cu desperarea mută a oame-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nilor învețați cu nevoia, și nu zise nimic. Sania intră sub coloanele teatruluĭ. Se dete jos și o ajută să se coboare. Ea îĭ luă brațul ca să urce scările, și se strînsese de el cu ființa eĭ toată, vrînd parcă să reia înnapoĭ, în ea, tot rĕul ce-l făcuse.

— Am ajuns, da?..

— Am ajuns. Ce numĕr aveți la loje?

— Vezĭ, asta-ĭ asta. Sunt sigură că socră-meŭ s'a urcat sus fără să ne lase numĕrul.

— Ce-ĭ de făcut?

— Ce vreĭ, zise ea, zîmbindu-ĭ cu bunătate.

— Fiĭ bună și așteaptă-mĕ un moment. Mĕ duc în sală să mĕ uit prin lojĭ.

Ea se desprinse de el încet, plecând capul și privindu-l pe sub gene, parcă i-ar fi zis «mĕ laș singură?»

— Un moment.

Dînsa rĕmase lipită de un stîlp, singură, fricoasă, privind la lumea care intra, fără să vadă pe nimenĭ; când de odată auzi pe cine-va chiemând'o pe nume:

— Madame Stroescu, sĕrut mâna, da ce cauți matà așa singură pe la teatru?

Era Iluzie, care venea să-și facă cronica. El se uita la ea cu indiscreția supĕrătoare a oamenilor de cafenea, doar că nu-ĭ zicea «te-ar bea neica cu apă neîncepută.»

— Aștept să regăsească Ștefănescu lojea luĭ socră-meŭ. Imĭ facĭ plăcere dacă te ducĭ să vezĭ și dumneata.

Iĭ producea o impresie atât de respingătoare, în cât simția nevoie de a-l îndepărta cu orĭ-ce preț.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce el plecă, ea se dete pe după stîlp, pândind pe Ștefănescu la eșire. Cum îl văzu, îl luă repede de braț, uitându-se în urmă.

— Te rog, să mergem mai repede, că mă prinde de la spate umbra lui Iluzie.

Urcară scările în fuga.

— Ai găsit?

— Da, sunt la rangul al doilea, în partea asta,

Când ajunseră înnaintea lojei și eraŭ s'o deschidă. Henrieta îl opri:

— Atunci nu-i adevărat?..

— *Nu poate* să fie adevărat.

Ea îi strînse din noŭ brațul sub al ei, și după aceea intrară.

Drama era o traducție franțuzească slabă a unei piese de la Porte St. Martin, în care o copilă acuza pe tatăl său că a ucis. Scene groaznice, suspine, nevinovații duși la pușcărie, toate vechile mijloace de a stoarce lacrămi, eraŭ întrebuințate. Stroecsu bătrânul rîse de la un capăt până la altul, și tot așa făcu și nevastă-sa. Henrieta părea și ea că le ține isonul, de și în realitate era mișcată. Pentru o fire ca a ei, critica nu avea nici o putere, acolo, pe loc. De la o vreme nu-i mai ascultă și se lăsă plăcerei de a suferi cu cei de pe scenă.

Când se isprăvi drama și eșiră, Stroescu se ținu de capul ei, rîzînd-o, până la sanie.

După ce ea rămase singură, cu profesorul, respiră din greŭ.

— Ce oameni fără măsură, zise ea. Parcă eŭ nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

știŭ că astea sunt comedii, iar nu artă, — dar dacă mĕ mișcă, ce să fac?

Dînsul tăcea, jenat că și el se simția slab de îngerĭ, și emoționat. Ea se lipi din nou de el, binișor, parcă mai mult sufletește.

— Mitică!

— Eŭ cred că aĭ dreptate,

— Nu-ĭ așa?.. Tu eștĭ fratele meŭ, cel bun, cel adevĕrat, da?.. Vreĭ să mĕ ieĭ de braț?.. pot cădea, și atuncĭ adio Henrietă.

Aprinderea de la teatru topise ghiața ce rĕmăsese între dînșiĭ. Ea se îmlădia, ca o ramură de neramz, sub propriul fruct al plăcereĭ sale.

— Știĭ, Mitică? dacă vreĭ să-ți daŭ o mână, ți-o daŭ.

— Dacă nu mi-o daĭ, ți-o iaŭ eŭ.

— Ia-o.

— Și ți-o și sărut; mĕ lașĭ?

Ea se uită la el, cu șiritenia dulce a copiilor ce nu îndrăznesc să spuie ce doresc.

— Nu te las. Nu aicĭ... dar e a ta, e mâna dreaptă a cuĭ-va care te iubește mult, tare, tare.

Dînsul întinse brațul pe lângă rezemătoarea sănieĭ și o luă de mijloc.

— Tu eștĭ scumpa mea Henrietă, nu-ĭ așa?

— Eŭ sunt..., da, dacă voeștĭ.

— Se scurtează drumul. Ajungem acasă prea repede.

— Nu se poate să mergem tot maĭ departe?

— Ba se poate. Vreĭ?

— Vreaŭ.

Zicênd acest «vreaŭ», Henrietcĭ i se păru că vede

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înnaintea ochilor porțile de la socră-sĕŭ, ce ieșiaŭ în mijlocul drumuluĭ și-ĭ ațineaŭ calea. El însuși, mirat de ceea ce îndrăznise pênă acì, tăcea.

Când în adevĕr ajunseră în fața caselor luĭ Stroescu, amêndoĭ se tupilaseră fără voie în spatele birjaruluĭ, măcar că craŭ 12 din noapte și maĭ nimenĭ pe stradă. Sania, luată de la teatru, trecu înnainte... Dar nu făcuseră 50 de pașĭ, și Henrieta atinse pe birjar în spate.

— Intoarce.

După aceea se uită la el, zîmbindu-ĭ.

— Nu se poate Miticuță!.. Tu, poțĭ?...

— Eŭ aș putea...

— Aĭ putea tu?.. întrebă ea, cu o mirare prefăcută și apăsând pe cuvinte.

El dete din cap într'o parte, parc'ar fi zis «da de ce nu?»; însă din graiŭ nu zise nimic.

Când sania intră în curte și trecu pe sub umbra caselor, ea scoase repede mâna din manșon, goală, fără mănușe, și i-o lipi de gură. Lucrul se făcu atât de repede, în cât el nicĭ n'avu vreme să se bucure de ea. Henrieta sări din sanie înnaintea luĭ, și de pe a treia treaptă a scăreĭ îĭ zicea încet:

— Bonsoir, bonsoir, nu te maĭ da jos că-ĭ frig.

Ștefănescu plecă acasă, strîns în tartan și ghemuit în el însuși, dar cu o lume caldă în cap, de parcă se făcuse primă-vară de erĭ și luna luĭ Maiŭ îĭ cânta deșteptarea trandafirilor. Ce avea oare dînsa astă seară maĭ mult de cât altă-dată? Ce făcuse de-ĭ lăsase atâta tinerețe în suflet?

Și, căutând cu ochiĭ în dreapta și în stînga, partea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui dreaptă, cu care stase lipit de Henrieta, i se păru că e încă parfumată de un rest de *réséda*, și numai atunci își aduse aminte că îi dase mâna goală să i-o sărute. Ce dulce fusese! Pe când mergeau, ea, încet, pe furiș, își scosese mănușa în manșon, ca să-i poată da mâna curată, mâna ei de a dreptul. Și atâta îi apărea de nepământească această faptă, atâta transparență avea acea mână în închipuirea lui, în cât i se părea că el însuși trebue să fie mai bun și mai curat la suflet, fiind-că o atinsese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI.

După ce Mitică plecase la socră-sĕŭ, Mimi, rĕmasă acasă cu Anicuța și cu Tache, începuse să rîză și să glumească. Un fior de friguri o făcuse să ia puțină chinină, ceea ce îĭ da o aprindere nenaturală.

— Ce maĭ frumusețe trebue să fie astă-seară la teatru!.. și *noĭ* facem pe sora de caritate, zise ea, uitându-se la Tache.

— Eŭ sunt sătul de teatru.

— Dar, orĭ și cât...

— Ba zĕŭ nu. Staŭ fiind-că îmĭ face plăcere.

— Da?

— Da.

Dînsa se uită la el câte odată pe sub gene, mĕsurându-ĭ din ochĭ liniile capuluĭ saŭ arcul sprîncenelor. Apoĭ îșĭ întorcea privirile spre plafon, părîndu-i-se că-șĭ aduce aminte de chipul unuĭ băiețaș, vecin cu casa lor, cu care se jucase în copilărie de-a bărbatul și de-a nevasta. Apoĭ un desen de pe zid se întretăia cu un altul, în așa fel ciudat, în cât lua formele unuĭ nas omenesc, enorm, lipit de un obraz mic. Anicuța umbla în vîrful degetelor, saŭ se oprea pe scaun, lucrând la un șal de lînă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tache se uita într'un album. Tăcerea suna în auzul fie-căruia, cu sgomotul său perdut, ce pare că vine din adîncul trecutului.

— Tache! zise Mimi încet.

— Mimi!

— Nu fumezi?

— Eŭ!.. Eŭ nu fumez.

In acelaș timp făcea semn cu degetul soră-sei că nu trebue să spuie.

— Da nu te mai face.

— Nu mĕ fac de loc.

— Vino încoa, să vĕd dacă îndrăznești să mĕ minți așa de la ochi.

El începu să rîză pe ascunsele și căută să-și alcătuiască un obraz serios.

— Ia uite-te la mine, zise Mimi.

— Iacă mĕ uit.

— Și îndrăznești să-mi spui că nu fumezi?

— Ba nu îndrăznesc să-ți spui că fumez.

Ea îl privi cam pieziș.

— Ai început să te faci șiret la vorbă, Tache.

— Ba zĕŭ nu. Fumez câte puțin, dar acum n'am nici un gust.

— Eŭ te rog să nu te jenezi, îmi faci plăcere... ia o carte și citește-mi ceva.

— Bucuros; ce?

— Ori ce vrei. Și aprinde-ți o țigare.

— Zĕŭ nu, Mimi: nici n'am tutun cu mine.

Atunci Tache o vĕzu cu mirare făcêndu-i semne din cap să primească. El, nedumerit, își întoarse ochii către soră-sa și zise cu glasul slab:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da.

— Foarte bine. Șezĭ colea și citește-mĭ. Anicuța are să se ducă să-ți aducă tutunul... nu-ĭ așa?..

— Mĕ duc, rĕspunse fata cu plăcere. Unde e pachetul Tache?

— Pe fereastră îmĭ pare.

Anicuța eși. Pe când ușa de la sală se închidea în urma eĭ, Mimi se sculă pe un cot, grăbită, și căută ceva sub pernă; apoĭ întinse mâna către Tache, tremurând:

— Uite... să-ți iceĭ frac.

Băiatul rĕmase unde se afla, neîndrăznind să facă niceĭ o mișcare. Ea, rezemată pe braț și cu mâna cea-laltă întinsă, tremura. Un moment penibil îĭ ținu ast-fel pe amêndoĭ.

— Tache... te rog... zise ea din noŭ, întinzêndu-se încă spre dînsul. Ia, că vine Anicuța.

Se auzea fata întorcêndu-se. La ideea asta, ca și cum s'ar fi temut să nu fie prins asupra unuĭ fapt rĕŭ, el apucă repede plicul ce-ĭ întindea Mimi și-l ascunse în buzunar. După aceea, cu intențiunea lucrurilor rele, ce dictează la toțĭ oamenĭĭ aceleașĭ mișcărĭ, el sări de pe scaun cu o voioșie nefirească și se duse să deschiză soră-seĭ, fluerând și făcênd pe strengarul. Anicuța se uită la el, mirată.

— El.. da te-aĭ făcut berbant, Tache.

— Da!.. așa sunt eŭ, foarte ticălos. Aĭ adus?

— Uite.

El apucă pachetul de tutun și se puse să-și facă țigare, amuțind de odată cu totul. Degetele îĭ tremuraŭ așa de tare, în cât nu putea răsuci foaia-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mimi îl urmăria cu privirea, neliniștită ea însăși. Tache se puse să citească într'un calendar, dar cu un ton atât de fals, în cât Anicuța îl întrerupse.

— Ce dracu citești așa de prost! se chiamă vorba că aĭ trecut Conservatorul...

El se uită la dînsa, nedumerit. După aceea, ca și cum l'ar fi bănuit soră-sa de vre-o idee ascunsă, se supără.

— Ia nu te întinde!..

Mimi era din ce în ce maĭ neliniștită. De și în lăuntrul sufletuluĭ simția o caldă fericire de a-l vedea așa de stângaciŭ și de naiv, înțelese că trebuia să pue capăt aceleĭ stărĭ.

— A propos de Conservator, Tache: te rog să-țĭ ieĭ frac, după cum ți-am spus. Ți-l fac cadoŭ eŭ.

O tăcere nesfîrșită i se păru băiatuluĭ că trece pe de asupra capuluĭ sĕŭ.

— Anicuțo, zise Mimi, uitându-se spre dînsa, să te luăm și pe tine în complot. Eŭ țiŭ ca Tache să cânte în concert, — are să cânte. Insă neni-tĕŭ să nu știe nimic pênă în ziua hotărîtă, — da?..

— A!.. de asta e Tache așa de... prost astă-seară, zise fata, uitându-se la fratc-sĕŭ cu plăcere.

El respiră din greŭ. O ascunsă admirație pentru bunătatea și pătrunderea cu care Mimi intrase în sufletul luĭ, îl coprinse, și-și trase scaunul lângă patul eĭ, îĭ luă o mână aproape cu sila și i-o sărută.

— Lasă-mĕ, lasă-mĕ să ți-o sărut... zĕŭ așa! eștĭ foarte bună, eștĭ prea bună!

— Uite, uite, ce prost e! zicea Mimi, încercând să-și retragă mâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Anicuța rîdea și ea la oparte, pocnind palmă în palmă.

Fata părea cea mai fericită dintre toți, măcar că ea n'avea nici un rol de căpetenie. Faptul că Mimi se schimbase cu ei, îi umplea inima de mulțumire și recunoștință. De și intrase în complotul fraculuĭ, își făgăduise că pe ascunsele să spuie tot, luĭ frate-sĕŭ Mitică, spre a-ĭ dovedi cât de bună se făcuse Mimi, și a-l îmbucura și pe el.

Așa și urmă. Mitică, mulțumit, se făcu că nu știe nimic până în ziua concertuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

Era într'o sîmbătă seară. Sala Ateneului de lângă Cișmegiŭ începea să se umple de lume. Fundul era prins de băiețime, de fețe de pe la Conservator, de coriștĭ de la teatru și de copiĭ de la corurĭ, — pe când în față se așezaŭ cu tabiet respectabile mame de familiĭ, carĭ nu se putuseră scăpa de d-nul profesor de piano cu biletele sale de concert. Era un public liniștit, cam negustoresc, în care entusiasmul n'ar fi putut străbate de cât venind de la locul al 2-lea. Icĭ și colo câte un iubitor de muzică răsturnat pe un cot, în virtutea biletuluĭ sĕŭ gratis; câte un fost membru prin comitetul teatral cu dreptul de a intra peste tot fără plată; maĭ un gazetar plictisit, maĭ un prieten, maĭ o rudă, — se umplea și locul întâiŭ. Pe estradă umblaŭ forfota ceĭ maĭ de aproape aĭ domnișoareĭ cu concertul. Surtucurĭ negre de când lumea, bătеaŭ cu pulpanele în călcâie, orĭ fracurĭ de împrumut se țineaŭ pe umerĭ de parcă ar fi fost puse în păpușoĭ să sperie cĭorile. O notă comică înduioșa solemnitatea momentuluĭ pentru cântăreții maĭ bătrânĭ ce daŭ *grațiosul lor concurs*.

Intr'un colț pe lângă loja Reginei, staŭ în rînd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Stroeștiĭ și Ștefăneștiĭ. In toți se simția o aprindere neobicinuită. Șarl spunea prostiĭ cu haz; Henrieta zîmbea voioasă; Anicuța rîdea și tremura; Mitică se uita pe scenă cu frică; chiar Stroescu bătrânul părea maĭ puțin ironic, prin acea ciudată înrîurire ce o are asupră-ne un public, când cine-va de aproape trebue să-l înfrunte. Maĭ neliniștită însă de cât toți era Mimi. Cu ochiĭ marĭ deschișĭ, sclipind de interes și de frică, se uita pe scenă, urmărind toate mișcările, cercetând toate fețele, doar o surprinde vre-o opinie asupra luĭ Tache. Eĭ i se părea că a intrat ea însășĭ în răspundere, atât era de încredințată că fracul era geneza concertuluĭ. Ca toțiĭ oameniĭ nedeprinșĭ a da, a se sacrifica pentru alțiĭ, saŭ chiar numaĭ a face plăcere altora,—ea era convinsă că fapta eĭ era admirabilă și simția o secretă dorință de a spune celor-lalți ceea ce făcuse. Insă pe de o parte temerea că Tache să se încurce, pe de alta nehotărîta simțire ce o îndemnase în ascunsul inimeĭ a ajuta pe băiat, o făceaŭ să tacă, și ast-fel îĭ măreaŭ neliniștea.

In vremea asta, *artiștiĭ* eraŭ adunați într'o odăiță din fundul sceneĭ, cu ferestrele spre Cișmegiŭ. Domnișoara care da concertul, îmbrăcată în alb, sta pe un scaun spart în fund, alăturĭ de tată-sĕŭ, un patriot scăpătat de la 48, care, lung, osos, îmbrăcat cu un rînd de strae negre, tot cam de pe la revoluție, se identificase atât de mult cu Conservatorul fiică seĭ, în cât se găsea la locul luĭ peste tot unde eraŭ note de muzică și piano. Un absolvent al claseĭ de tragedie, care avea să declame un monolog din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maurul Veneției, în costum, tremura sub palton, și, văpsit pe obraz, rotea o pereche de ochi spăimoși, de aĭ fi zis că era treaba pe moarte de om. Violoncelistul vorbea cu Tache, istorisindu-ĭ minunile ce le văzuse el la opera de la Viena. Tache fuma, părênd liniștit. Fracul luĭ nou și bine croit ridicase oare-cum valoarea persoaneĭ sale fizice, dând o grație copilărească mișcărilor ce făcea. Din când în când câte un fior de frig îĭ trecea prin minte, însoțit de imagina publiculuĭ, neguroasă, compactă. Luminile slabe din candelabrele de tinichea măreaŭ pâcla.

Violoncelistul înțelese ce se petrecea într'însul.

— Cânți în public pentru întâiași dată, nu-ĭ așa?

— Da, zise Tache, zîmbind.

— Atuncĭ să facĭ un lucru: la cele d'întâiŭ aplause ale domnișoareĭ, să ieșĭ pe estradă și să te așezĭ pe un scaun la o parte. Aĭ făcut repetiții?

— O singură dată.

— Seara orĭ ziua?

— Ziua.

— Eĭ, atuncĭ trebue să te deprinzĭ cu priveliștea lumeĭ, seara. Șezĭ pe un scaun și uitete bine la scândurile sceneĭ, la piano, la scările amfiteatruluĭ, la publicul de jos, la cel de sus, la tot, fără însă să-ți cauți prieteniĭ saŭ... prietenele, fiind-că te încurcĭ.

Băiatul îl privea cu frică. El știa că ceea ce avea de cântat îĭ trăia în degetè și în minte, cu siguranța cu care trăește într'un jucător de bileard un carambolaj: dăĭ bilele și tacul și punctul e făcut. Cu toate astea, de când se hotărîse să cânte în public, i se întîmpla adesea, singur, la el acasă, să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ia arcușul, să facă un pas înnainte, închipuindu-și că se găsește în fața unei săli pline, să înceapă a cânta și să constate că o coardă hârâie. Dacă reîncepea bucata, punênd luare aminte asupra notei ce nu-i plăcea, totul mergea de minune, însă la urmă era silit să și mărturisească că ideea publicului îi perise din minte. Iar acum, când violoncelistul îl povățuia cum să urmeze, icoana unei săli îi era atât de vie și impresia lui atât de mare, în cât i se părea câte odată că nu prinde bine înțelesul vorbelor celui-lalt. Își făgădui să facă așa.

Concertul începu. Tache sta tot în colțul în care fuma, nemișcat. Bucata de piano ținu destul de lung. In vremea asta descrierile violoncelistului îi umpleau capul, cu scena Operei din Viena, cu orchestra cea minunată. Da la Paris ce-o fi fost? Și începu să-și aducă aminte de închipuiri, de oameni și de lucruri nevĕzute, de Conservatorul frantuzesc, de actori, de actrițe celebre,— pênă ce o răpăială de aplause deslănate îl făcu să revie la realitatea de alături. Atunci fiorul de frig îi trecu din nou prin corp. Domnișoara care cântase, cobora scăricica sceneĭ, sărind treptele fără să le vadă. El o scutură de mână, cu admirare, măcar că n'o auzise, și rĕmase în picioare înnaintea ei, fără nici o idee, fără nici o sensație. In fine, profesorul care conducea concertul chemă numĕrul ce urma.

— Cine-i la rînd?

— Domnul Ștefănescu, ziseră mai multe voci.

— Ia-ți vioara, tinere și haidem.

El se luă după domnișoara care-l acompania la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

piano și eși pe estradă. Innaintea ochilor luĭ totul se confunda într'o negură deasă. Nu-șĭ aducea aminte de nimic. Din fundul sălĭĭ plecară câte-va aplause rătăcite, carĭ deșteptară luarea aminte a colegilor și cunoscuților luĭ, ce umpleaŭ locul al doilea. Aceștia începură a bate din palme cu putere și a striga «bravo.» Ca în toate mulțimele, demonstrația se cobori la locul întâiŭ și sala întreagă făcu o ovațiune unuĭ necunoscut. El nu înțelegea nimic. Domnișoara de la piano se sculă și mulțumi: apoĭ începu introducția. Din fericire, avea singură o pagină și jumĕtate. Incetul cu încetul inima luĭ Tache se potolea. Își puse o batistă sub gulerul fraculuĭ și își așeză vioara. Profesorul, care întorcea paginele la piano, îĭ zise pe la spate:

— Fă un pas înnainte.

El se mișcă cu un pas și se simți fericit că picioarele îl ascultaŭ. Parcă de la cap i se coborîse o enormă greutate în jos, în sânge, și-l lăsase singur, stăpân pe el. Ridică arcușul și prinse acordul...

Lângă lojea regală, Stroeștiĭ și Ștefăneștiĭ treceaŭ prin unul din rarele momente ale vieței omenești, în care maĭ mulțĭ inși strânși la un loc nu aŭ absolut nicĭ o idee egoistă, ci trăesc prin altul. Mimi sta cu spatele de rezemătoarea băncel, cu capul plecat înnainte, ca cine-va care vrea să vadă un lucru de care ie frică. Cu mâinile ridicate până în dreptul gurel, ea se ascundea pe după ceĭ dinaintea eĭ, uitându-se țintă la Tache, încremenită, dar întrebându-se în minte «de ce oare-i-o fi frică!» Când băiatul ridică arcușul, Anicuța o atinse ușor peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

braț, deschizând gura să zică ceva, însă Mimi îi dete încet peste mână și nu putu să-și ica ochii de la scenă.

Tache își cântă bucata lui, din Orfeul lui Glück, bine. Muzica veche, însă originală, plină de sonoritate, păru publicului nouă. Farmecul melodiei fu înțeles de toată lumea și ascultat cu surprinderea plăcută. «Ce-i asta?» își zicea fie-care, plecându-se spre vecin, — iar vecinul citea în program, în felul lui, «Ké faro senza Euridice.» De și cel ce întreba, nu pricepea nimic, da din cap cu îndestulare. Când sfîrși, locul al doilea cu prietenii îi făcu o sărbătoare strașnică. Răpăia sala de aplause, de sus până jos. Strigăte de «bravo» «bis» isbucniră din toate părțile. Tache se uita înnaintea lui ca în întuneric. Bis, bis, se auzea de peste tot. El se muia din cap să mulțumească, și retrăgându-se, dete peste scaunul de la piano și-l resturnă, ceea ce mări aprinderea publicului.

Mimi își ridicase capul, galbenă ca ceara, și se uita înnainte și înnapoi la public, parcă fără de nici un fel de înțelegere. Tache trebui să-și cânte a doua oară bucata. Stroescul bătrânul, flatat în lăuntrul lui, repeta cu glas mare, în mijlocul bucății «bravo!» ceea ce făcea pe public să-i strige «sîîît», lucru de care el nu se turbura, încredințat fiind, că și în ale muzicei era *un om superior*. Când în fine se sfîrși repetarea bucății, mai toți ai familiei craŭ în picioare. Numai Mimi rămăsese jos, simțindu-și o moliciune caldă în tot corpul, o desfătare sufletească cum rare ori încercase. Generozitatea momentului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îl umplusese ochiĭ de lacrămĭ, și, întorcêndu-se spre Anicuța, care era aproape în aceeașĭ stare, rîdea într'aiurĭ, cerêndu-ĭ batista.

După concert, Stroescu tatăl ținu să ducă pe Tache acasă. Inflăcărat de admirare pentru isbânda băiatuluĭ, îl serbători, îl lăudă, puse să i se dea șampanie, ca și cum ar fi fost un vechiŭ sprijinitor al luĭ. Projecte de a-l trimite în străinătate, de a-ĭ cumpĕra o vioară de preț, de a-ĭ căuta lecțiĭ numaĭ de cât, se amestecaŭ cu vorbe de duh, cu strângerĭ de mână și observațiunĭ asupra «cutăruĭ *la* benol» minunat. Toate acestea eraŭ să fie uitate a doua zi, dar pentru moment umflaŭ inima băiatuluĭ de bucurie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII.

Tache veni acasă, ușor, mlădios, cald la gânduri. Paharul de șampanie ce bëuse părea că'i umbrise ideile cu un abur colorat; în fundul inimei își simțea adieri umede, de liniște fericită, de generozitate. Perdut, depărtat, un simțimênt de blândețe, de melancolie bine-făcătoare îi luase graiul, și zîmbea singur, se uita la una și la alta, cu nehotărîrea unui călător care trece printr'un oraș mare, unde totul e frumos și totul e indiferent. «Ce e lumea? Ce suntem noi? Cine m'a făcut pe mine? Unde încep și unde sfîrșesc toate? O mare înlănțuire de netemeinicie...» Și parcă o umbră de negură se ridică unde-va, în adâncul unei imagini de panoramă, lăsând să se vază un luminiș, în care lipsea un singur lucru ca viața să pară frumoasă, lipsea amorul. Insă se culcă fericit. Se întinse pe pat, parcă s'ar fi lăsat într'o bae caldă, și dormi un somn limpede. Tinerețea biruia totul.

A doua zi se sculă mai de vreme ca de obiceiu și fiind-că nu îndrăznea să deștepte sluga, își făcu focul singur, smulgênd așchii de la lemne, mototolind jurnale și suflând în surcele. Cutia viorii îi produse o impresie de silă. Se aruncă din nou în pat,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

așteptând să s'aprindă focul ca să-și facă ceaĭ. O întrebare anapoda îĭ veni în minte: ce-o fi trecênd de la mine la vioară când cânt? Dar de abia se gândi și numaĭ de cât se întoarse pe cea-laltă parte, fericit de a regăsi patul cald. Adormi din nou.

Gând se deșteptă iar, lucrurile îĭ părură maĭ straniĭ, maĭ greoaie. Somnul de al doilea fusese maĭ opac. Se sculă nătâng, se îmbrăcă încet. Fără să știe pentru ce, îĭ veni dor de manuscrisele «de acum treĭ anĭ», și citi cu mulțumire foile înflăcărate, în carĭ o aștepta pe ea, pe acea *ea* necunoscută, de care acum se simția departe. Cum se întîmplă cele maĭ adesea-orĭ, muzica, în care știa să spuie ceva, îĭ părea silnică; pe când literatura, cu care se înțelege maĭ greŭ, îl încânta.

In cele din urmă, își strânse hârtiele și eși la frate-sĕŭ. Mamă-sa și soră-sa eraŭ la biserică. El și uitase că era Duminică. Mitică de asemenea plecase după treburĭ. Mimi era acasă, dar, probabil, dormea. Tache intră binișor în salonaș, simțind parcă nevoe de a sta și el într'o odaie maĭ curată și părându-i-se că acum avea chiar dreptul de a sta. Își aprinse o țigară și se puse să privească fără rost la niște cadre de pe părete, pe carĭ le cunoșteă de când lumea. In realitate, era împins de trebuința de a vedea pe cine-va, care să-ĭ vorbească de concert și de isbânda luĭ. Aștepta chiar pe Mimi să-ĭ mulțumească de ceea ce făcuse pentru dînsul,—când, ușa de la odaia cumnată-seĭ se deschise puțin.

— Bună dimineața Tache,—te-aĭ sculat?

— M'am sculat,—bună dimineața. Ce facĭ, dormĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu dorm, dar nu sunt îmbrăcată. Pot să-ți dau mâna prin crăpătura ușeĭ.

Și întinse brațul gol, prin deschizătura îngustă.

— Așteaptă-mĕ puțin.

După câte-va minute, Mimi veni în salonaș, veselă, surîzătoare, cântând Casta-diva din Norma.

— Bonjour de-a binele. Eĭ, cum aĭ dormit după așa succes?

Era îmbrăcată cu o haină de casă, lungă, curată, legată la brĕŭ cu un șiret cu canafurĭ, ce cădea până pe picioare; pĕrul era adus grămadă deasupra capuluĭ și prins cu un ac lung de pălărie, ceea ce ĭĭ dă un aer de voinicie, de nepăsare artistică; obrazul odihnit, rotund, respira sănătate și plăcere de a trăi.

— Ia zĕŭ, spune-mĭ cum te simțĭ în piele de om celebru?

— Foarte bine.

— Nu ți-e rușine să mărturisești așa deadreptul că eștĭ un om celebru.

— Dumneata aĭ zis, n'am zis cŭ.

— De-acuma musiu Tache s'a făcut om mare!.. la să nu ți ieĭ nasul la purtare cu mine. Da aicea-ĭ frig de morĭ.

— Cam frig.

— Haidem la mine să-mĭ istorisești.

Trecură amândoĭ în camera de alăturĭ. Mimi rĕscoli puțin focul și după aceea se așeză într'un fotoliŭ, picior peste picior, rumenă, arătându-și dinții cu o ademenire nespusă. Gingiele roze păreaŭ umede de gustul vieței; o viță de pĕr ĭĭ venea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

frunte ca o idee glumeață; de vîrful piciorului spânzura papucul în vînt, lăsând să se vadă pulpa de la celă-lalt. Totul era făcut cu îndemânare firească, fără precugetare, fără scop.

— Ia spune-mĭ, prin câte ape aĭ trecut,—fiind-că aseară n'am putut să te întreb: toțĭ voiaŭ să-țĭ fie prietenĭ. Nu-ĭ așa?

El se primbla prin casă, fumând, cu un aer sprinten, uitându-se pe fereastră, uitându-se în oglindă, numaĭ să nu-șĭ maĭ arunce ochiĭ spre picior și papuc, fiind-că simțea că îșĭ perde șirul vorbelor.

— Ce să-țĭ spun!.. numaĭ pielea mea știe. Mĭ se părea că nu maĭ văd, că nu maĭ aud. Mĕ maĭ speria și individul ăla de violoncelist... Așa că nu-mĭ trebuia de cât să răstorn și scaunul de la piano.

Mimi rîdea, urmărindu-l cu ochiĭ împăcnjeniță.

— Eĭ?..

— Așa.

— Dar după ce aĭ văzut că lumea te aplaudă?

— Da parcă maĭ vedeam eŭ ceva. Dacă nu da Dumnezeŭ să fie pagina aceea de introducție pentru piano singur, nicĭ n'o luam din loc.

— Tĭ! da prost eștĭ.

— Așĭ fi vrut să te văd în locul meŭ.

— Eĭ, și ce-ar fi? zise ea, rîzînd.

El se uita în oglindă, netezindu-șĭ cu mâna cărarea, ca să pară că face ceva.

— Lasă-țĭ părul în pace, ce te lingĭ așa? Și aseară eraĭ prea sclivisit.

— Da cum să fiŭ?

— Să fiĭ natural. Dă-mĭ un pieptene încoace..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tache îĭ dete un pieptene și se plecă spre ea. Fără voe trebui să se apropie. Se rezemă de brațul fotoliuluĭ și se lipi cu un genunchiŭ de haina eĭ. Posițiunea fiind ostenitoare, se sprijini bine de dînsa. Căldura corpuluĭ eĭ îĭ trecea în sânge, aducênd o beție fermecătoare, crudă, sălbatică, care îĭ oprea bătăile inimeĭ. Dînsa îĭ dete pieptenele înnapoĭ și-l atinse cu vîrful degetelor peste obraz. Din rumenă ce era se făcuse stacojie. El puse pieptenele pe masă și după aceea, cu o pornire furioasă, reveni lângă dînsa, aprins, rătăcit, și căzu alăturĭ, sărutându-ĭ genunchiĭ peste haină...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX.

Tache, rĕmas cu capul în cutele pĕruluĭ eĭ desfăcut, închisese ochiĭ. O mișcare în sală, îl făcu să sară în sus.

— E cine-va? întrebă el speriat.

Mimi se repezi la ușă, trecu în salonaș și se uită la intrare. Nu era nimenĭ.

Ea se întoarse repede, strînse binișor ușa de la odaia eĭ și o încuiè. Apoĭ înnaintă spre el, încet, cu mâinile întinse, cu capul plecat pe un umĕr și ochiĭ rătăciță. Băiatul își îndrepta pĕrul sbîrlit.

— De ce aĭ încuiat ușa? zise el, încercând să zîmbească.

Ea nu-ĭ rĕspunse nimic, ci luă un scaun, îl sili să șadă, și ea însășĭ se așeză pe brațele luĭ spre a-l pieptena din noŭ. Rîdea cu o voluptate rătăcită, arătându-și coroana dinților, albĭ ca mărgăritarele; își îndoi un picior sub cel-lalt și se lipi de el, punêndu-și brațele în jurul gâtuluĭ luĭ, și-l strînse cu violență, părênd că vrea să-l absoarbă în patima eĭ.

— Tare îmĭ eștĭ drag, Tache. Imĭ eștĭ drag până la cea din urmă picătură de sânge... tot din mine e al tĕŭ. Nu-ĭ așa?.. Spune... tu simțĭ că-mĭ eștĭ drag?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In acelaș timp îl strângea de gât să-l înăbușe. El făcu o mișcare să se desfacă de brațele ei.

— Te rog... nu pot respira.

— Imi ești drag! zise ea tare.

— Mimi, te rog... ce am făcut am făcut. Te rog, scoală-te.

Și isbuti să se ridice de pe scaun. O nespusă silă urma în el aprinderei de mai înnainte. Când ea îl strîngea la peptul ei, îi producea fără să știe o durere vagă, parcă în inimă, parcă în cap, parcă în glandele salivare. Îi venea să-i dea brânci, să-și întoarcă fața de la dînsa. Mimi rămăsese în picioare înnaintea lui, zîmbitoare.

— Ce mai pui de strengar ești! zise ea, amenințându-l din deget.

— Bine, sunt. Dar de ce-ai încuiat ușa?

— Uite așa, ca să te țiu aicî.

După aceea sări din nou la el, ca să-l îmbrățișeze, însă el se apără.

— Stai binișor. Deschide ușa.

— Ce fel «stai binișor?» Vreau să te sărut.

Lui i se muiară mâinile.

— Bine, și eu vreau, dar deschide ușa.

Ea descuiă ușa veselă; ascultă să vadă dacă nu era cine-va în sală, și după aceea îi făcu semn din cap că poate eși. Tache, parc'ar fi fost ținut până aci în lanț, trecu pe lângă dînsa repede și eși fără să-și mai întoarcă privirile înnapoi.

Când ajunse la el în odae, i se păru că vine de foarte departe, atâta se simțea de ostenit. Și cu toate astea, se duse de a dreptul la pălărie, și o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mătură încetul cu încetul, uitându-se la cărbunii din sobă, și și-o puse în cap, privindu-se în oglindă fără să se vadă. Când să iasă i se părea că trebue să-și aducă aminte de ceva, de care nu-și putea aduce aminte; dar dând să-și închee paltonul la gât, se lovi cu mâna de acul de la cravată, și așa se întoarse înnapoi repede, își scoase legătura ce purta și o înlocui cu alta a sa, vechie. De asta trebuia să-și aducă aminte: privindu-se în oglindă fără să se vază, cravata ce o avea de la Mimi îi rămăsese în ochi ca o imagine de lucru desgustător. Eși pe stradă fără nici un scop. Deși nu știa unde să se ducă, merse înnainte, pe zăpada scârțietoare, purtat de dorința de a se depărta cu ori-ce preț de casa lor. Ideea unui prieten îi resări în minte ca o mângâere. Ce înnalt și nobil simțimînt prietenia! Bărbatul este mai presus de femee, firea lui mai puțin stricată, legăturile cu el mai temeinice. Și, ca și cum el n'ar fi trăit într'însul ca să se desmință, căută în gând pe cunoscutul lui cel mai de aproape, cu puternică hotărîre de a și-l face amic și de a-i fi amic. Simția o nespusă dorință de a destăinui cui-va, de a-și deschide inima toată, cu sinceritate. Dar cui? Și așa, gândindu-se, își aduse aminte de frate-său. Vorba «nenea» îi veni până în gură, cu atât de nestăpânită pornire, în cât o zise în gând, cu toate nuanțele de simțiminte ce coprindea în ea. De când se deșteptase el în lume, de când începuse să înțeleagă și să gândească, de când mamă-sa îi repeta necontenit că tatăl lui sufletesc era frate-său, — o stranie înduioșare însoțea în inima lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

icoana celuĭ-lalt. Iar acum, mergênd, la vorba «nenea» tresări de milă, i se încălzi obrazul de rușine și-ĭ veni să plângă. Trecu de pe un trotuar pe cel-lalt cu nădejdea copilărească de a-și schimba șirul ideilor, schimbând locul; apoĭ se puse să numere câțĭ pașĭ sunt de la Episcopie până la colțul palatuluĭ. In dreptul bisericeĭ Crețulescu auzi cântecele leturghieĭ; fără să stea la îndoială, intră. Inlăuntru era puțină lume. El se strecură într'o strană de lângă ușă și șezu jos între doĭ bătrânĭ. Măcar că nu se ducea nicĭ odată la biserică, saŭ tocmaĭ fiind-că nu se ducea, mirosul de tămâe, corul, glasul solemn al preotuluĭ citind vorbele tainice ale Evangheliĭ, prinseră în mreaja lor sensibilitatea luĭ de 20 de anĭ, și i se păru firesc să-și înalțe gândul spre închipuita boltă a ceruluĭ. Corul de sus modula lungĭ fraze tremurătoare, înlesnind avêntul sufletesc al drept credincioșilor; jos, mormîntul întemeetoruluĭ bisericeĭ, înconjurat de zăbrele de fier, părea de o gravitate maĭ puțin rece ca de obiceiŭ; o punte străvezie se întinse în fantazia luĭ de la lumea aceasta la cea-laltă,—și se gândi la moarte fără frică. Pe o ferestruică îngustă scăpăta o rază de soare limpede, care tăia norul de fum de smirnă și venea să vibreze în penele uneĭ pălăriĭ femeeștĭ. Cu ideea morțiĭ în cap, se uită la raza din soare, apoĭ la pălărie, și în fine se plecă puțin la oparte ca să vadă pe cea care o purta. Intâlni un chip foarte cunoscut, de o potrivă lumesc și bisericos, și mintea îĭ fugi la loja de la teatru în care o vedea. Rătăci prin ima-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ginĭ depărtate, prin dorințe nouĭ, uitând locul și starea în care se afla.

Eșind din biserică, fu surprins de albul zăpezeĭ de voioșia soareluĭ, de hainele de sărbătoare ale lumiĭ, și îĭ veni dor să trăiască și el ca oameniĭ ceĭlalțĭ, de sine stătător și fericit. Isbânda concertuluĭ încă vie și amețitoare, îĭ deschise un orizont nou. Acuma era cunoscut. I se părea că lecțiile de vioară aŭ să curgă, că lumea are să se grăbească să-l ajute. Stroescu zisese chiar să-l trimită în străinătate. De și știa de acasă cât plătesc fagăduelile d-luĭ Veniamin, totuș, cu puterea sperăreĭ la tinerĭ, îșĭ zise că se putea prea bine să fie așa. Se duse la jurnalistul din gangul Hugues și cumpără foile de dimineață, să vadă ce se zice despre dînsul. Apoĭ se îndreptă spre strada Academieĭ, unde, în casa Mircuș, locuiaŭ maĭ mulțĭ studenți, printre carĭ și unul de la drept, care cânta din flaut și venea din când în când pe la Conservator.

Pe un coridor lung, de la rîndul al treilea, se întindea un șir de odăițe mobilate, prinse de fel de fel de lume: vre-o treĭ studenți, un deputat țăran de prin Oltenia, douĕ surorĭ de la café-chantant, un căpitan de vênătorĭ, etc. Când intră Tache la amicul luĭ, găsi maĭ toată colonia asta umblând forfota prin coridor, în cămășĭ, în jiletcĭ, în papucĭ, spre a se uita pe fereastră la una din cântărețe, ce se îmbrăca cu perdelele ridicate. Chiar de la început i se păru lucru foarte cu haz felul acesta de viață.

Flautistul îl primi cu brațele deschise, îl duse la el în odaie, cerându-șĭ iertare că era cam friguleț.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tache găsi că era frig de a binele. Pe o masă din mijloc staŭ aruncate o claie de cărți de joc, murdare; pe jos, capete de țigări, chibrituri, urme de zăpadă. Un miros greŭ de tutun umplea aerul. Prietenul luĭ Tache se desbrăcă de scurteica ce avea peste cămașă, își resfrînse mânecele și se puse să se spele, cântând și tremurând. De abia își muiase mâinile, când bägă de seamă că n'are săpun. Atuncĭ eși cum se afla, trecu la vecinul de alăturĭ și se întoarse numaĭ de cât, clănțănind din dinți, dar cu săpunul în mână.

Hotărîtor, viața asta părea plină de farmec.

Petrecură toată ziua împreună, mâncară la birtu flautistuluĭ, merseră la cafenea la Oteteleșeanu, unde se aduna societatea *caputiniștilor*, zisă ast-fel după hrana cu care membriĭ sĕĭ își mângâiaŭ stomachul, și în cele din urmă se întoarseră acasă. Gazda flautistuluĭ gătise o odăiță pentru Tache, cam întunecoasă și cam murdară. Însă el se întinse pe pat cu o nespusă plăcere. Chiar fu cinstit cu un braț de lemne de către proprietară, ceea ce îndulci puțin frigul.

In fine!.. Era și el stăpân pe viața luĭ. Ce zi ciudată petrecuse. Patul mirosea a rufe umede, dar era moale. Ah, ce bine e să te întinzĭ în culcușul tĕŭ, când eștĭ ostenit. Focul din sobă pâlpâe, iar flacăra luĭ, resfrântă pe perete, stă în întunericul gândurilor tale, ca un fanar într'o hrubă, luminând colțurĭ triste. Viață de student!.. El crezuse că o cunoaște, dar nu cunoștea nimic. Birtul de la Sf. Ionică maĭ cu seamă, i se păruse grozav de straniŭ. Un chelner

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu pantaloniĭ rupțĭ și cu pĕrul foarte. berbant tras pe frunte, îi lăsase o impresie neștearsă, cu crâmpeile luĭ de fraze și mutra cu care le zicea «Să viel.. Voila Mussiu.» Apoĭ poețiĭ de la Oteteleșeanu, cu carĭ făcuse cunoștință l.. Și pe când mintea luĭ aducea în învîrtire ceea ce vĕzuse maĭ de căpetenie în ziua aceea, ochiul sfredelea în clarul-obscur al odăiĭ, încercând să perccapă desenul de pe zid, care, șters saŭ slăbit de soare, lua forme fantastice de cruciațĭ, așa cum îĭ citise el în traducerea luĭ Eliade din Tasso: Argante și Raimondo, Tancredi și Armida. Dar la Armida îșĭ trase plapăma peste ochĭ, ceea ce însă nu-l împedica de a vedea forme turburătoare de minte, brațe goale, un picior cu pulpa rotundă... Se strînse în pat și se întoarse cu fața la perete.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

X.

A doua zi dimineața, pe când se îmbrăca, spălându-se și el cu săpun de împrumut, i se păru că vede prin perdelele albe ale ferestrei umbra fratelui său. Inima îi bătu cu atâta putere, în cât rămase o clipă locului. Apoi, printr'o pornire, instinctivă se, repezi să-i deschidă.

Mitică se opri în prag, uitându-se la casa în care intra și apoi la frate-său. Părea preocupat, însă zîmbia.

— Da bine Tache, ce-i asta?

Băiatul rămasese cu jiletca în mână și se uita în jos, galben. Ar fi voit să se deschidă pământul și să-l înghită. După câte-va secunde își ridică ochii spre frate-său și dete din cap.

— Te-ai supărat pe cine-va? întrebă Mitică cu blândețe.

— Ba nu, nene.

— Bine, eu credeam că mă bucur de atâta încredere la tine, în cât să mă înștiințezi când iei o asemenea hotărîre. Bagă de seamă că eu nu te desaprob; dînpotrivă, cred că faci bine să încerci a trăi prin tine însu-ți. Dar nu în felul ăsta. Pleci de acasă fără să spui niměnui. Mě facî de te caut de azi dimineață de la șapte. Mama șta ca pe ghimpi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

N'a dormit toată noaptea. Ia-ți ceva pe spate că răcești. De ce nu puiu să-ți facă foc?

Și, fără a aștepta răspuns, se sculă și chiemă prin sală: «Barișca, Anișca, cum te chiamă», și o puse să-i facă foc. In vremea asta se uita pe pereți, la vechiturile de cadre, la mobilele cele sărăcăcioase, la pat.

— Nu puteai cel puțin să-ți găsești o cameră mai omenească?

— M'a adus un prieten, zise Tache, domol.

După ce femeea eși, Mitică se apropiè de el.

— Vino acasă... cel puțin să-ți strângi lucrurile și să-ți iei ce-ți trebue. Nu fii copil. Eu înțeleg, și poate că dreptatea e pe partea ta. Dar ce pot să fac? E femeea mea...

Tache nu știa ce să creadă. Frate-sĕu, după un minut de tăcere, întrebă cu temere:

— Ți-a zis ceva? Parcă în vremea din urmă se făcuse mai bună...

Băiatul tăcu, cu capul ghemuit în piept. Frate-sĕu se uită din nou prin odaie.

— Câte parale plătești aci?

— Trei-zeci de franci.

— Scump da face, zise cel-lalt, încercând să aducă puțină veselie în vorbă. Și unde mănânci?

— Ieri am mâncat cu un prieten la un birt dintr'o ulicioară din Lipscani.

— Eu m'am gândit să-ți caut ceva. Am un prieten la Dacia, care poate să-ți dea vre-un loc de copist. Primești?

— Dacă îmi zici...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eŭ cred că da.

După aceea rĕmase gânditor, privind scândurile de la dușumea, prin închcturile cărora sta praful de pe vremurĭ uitate.

— Ce comedie!.. zise el încet. Eĭ, ce spun mameĭ?..

Tache dete din cap fără a rĕspunde. In inima luĭ se topiaŭ toate simțirile omenești cele maĭ bune, într'o nespusă descurajare, care i se ridica încet spre vinele capuluĭ, spre brațe, spre buzele gureĭ ce tremuraŭ. Iși aruncă ochiĭ spre mâna fratelui sĕŭ, cum o ținea pe genunchĭ, și pelița acea brăzdată cu dungĭ i se păru atât de curată, atât de frumoasă, atât de bună, în cât îĭ veni să se repează spre ea, s'o sărute ca pe o icoană, și să spue tot. I se părea că el era atât de mizerabil, în cât nicĭ odată n'ar fi putut să aibă o ast-fel de mână. Toate aceste gândurĭ îĭ trecură prin minte ca fulgerul, pe când frate-sĕŭ se uita în pămînt.

Mitică se sculă de pe scaun, ridică perdeoa de la fereastră, și privi în curte. Zăpada era pătată de tot felul de murdăriĭ. Jidaniĭ scoseseră coșurile de la sobile de tuciŭ pe geamurĭ și păreaŭ că molipsesc vĕzduhul cu fumul mizerieĭ lor. Maĭ aproape, în coridor, necurățenia era și maĭ supărătoare, fiind maĭ puțin depărtată. In fața ușeĭ luĭ Tache, o putină cu apă înghețase de o palmă, iar în jurul eĭ se întindeaŭ urme de picăturĭ, cum venise fie-care chiriaș să-și umple cana. Vistavoiul căpitanuluĭ, cu mâinile umflate de ger, mătura mantaua stăpânu-sĕŭ, scăpând peria maĭ la fie-care mișcare și înjurând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fratele mai mare își întoarse ochii spre cel mic. Băiatul, dând de foc, se muiase pe vine și-și încălzea mâinile.

— Ai intrat într'un loc urît.

— Cam urît, zise Tache, sculându-se.

— Șezi și te încălzește.

Trase două scaune în fața sobei și puse pe băiat să stea lângă el. Apoi, câștigat de căldură, își dete drumul gândirilor, proiectelor, speranțelor lui. Vorbiră de interesele casei, de hanul ce le rămăsese de la tatăl lor, spre bariera Craiovei, pe care Mitică vrea să-l rezidească; de Anicuța care trebuia măritată. Seninătatea lui Mitică se împărtășea și celuilalt. Puțin câte puțin uită pe Mimi, iar în frate-său nu mai văzu de cât pe nene-seu cel obicinuit. I se păru chiar că lucrurile iau o cale firească; că el trebuia de mult să urmeze ast-fel. In sfîrșit Mitică se sculă.

— Eu trebue să mă duc. — O să zic mamei să-ți trimită rufele, sau dacă vrei vino de ți le ia singur: după prânz știi că numai mama și Anicuța sunt acasă. Și fii cuminte. Sunt o grămadă de ticăloșii în lumea asta. Păzește-te cât poți mai mult. Eacătă cu îți dau de o cam dată o sută de lei: plătește-ți casa și birtul, și vom vedea ce mai facem.

După aceea eși, strângându-l de mână frățește și adăogând încă prin coridor:

— Așa băete, fii cu minte și să ne vedem cu bine.

După ce Mitică plecă, Tache se întoarse în odae alergând. Era vesel, ușor, fără căpătâiu. Se plimbă puțin prin casă, cu mâinile în buzunar. Îi veni gust

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să cânte, dar n'avea vioară. Apoĭ începu să-șĭ facă socoteală pe ce avea să cheltuiască 100 de francĭ. Maĭ întâiŭ, casa. La ideea caseĭ se uită roată împrejur: vechiŭ și gol. I se păru că i-e foame, și chiema pe Boriș să-ĭ aducă un ceaiŭ de la cafenea de jos. Rămas singur, se maĭ plimbă puțin și veni lângă sobă. Vru să-șĭ înceapă iar socoteala, — dar imaginea fratelŭĭ sĕŭ i se prezentă înnainte, cu vorbele bune ce i le zicea, și așa rămase cu ochiĭ la foc.

Ziua o petrecu iarășĭ cu flautistul. Se duseră împreună la Conservator, mâncară împreună, trecură împreună pe la Otetelișanu, unde era mare întrunire de capuținiștĭ. Toțĭ cei ce citiseră jurnalele, îl primiră cu simpatie și considerare. Un actor, ce era tot de odată și poet, îĭ citi un început de dramă în versurĭ, ținêndu l cu o mână pe după mijloc, iar cu cea-laltă ținêndu-se pe sine de pĕr. Un altul îl rugă să joace biliard. Perdu, se înțelege, și plăti o cafea și o dulceață. Întors la masa literară, capul poeților prinse a-ĭ «supune la apreciere» o serie de pastelurĭ în proză, însoțite de capuțineri și o dîră de țigărĭ ce nu se maĭ sfîrșia. El le ascultă cu mare plăcere; apoĭ plăti toată consumația celuĭlalt și se sculă să plece. Noiĭ prietenĭ însă, înnainte ca el să aibă vreme de a se gândi, hotărîră să se strângă seara la flautist și-l rugară să vie și el, — ceea ce primi.

Eșind din cafenea, se pomeni strîngêndu-șĭ gulerul paltonuluĭ cu o rotunjitură de braț ce nu era firească. Ideea îĭ trecu repede prin cap, fără să aibă vreme a se întreba pentru ce. Își aduse aminte de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

petecele de hârtie pe carĭ eraŭ scrise pastelurile în proză, și-și zise să facă și el pe viitor tot așa. Mergea cu pasul îndesat, cu capul plecat pe o laturĕ, căutând să aĭbă aerul original, ca orĭ-ce om cunoscut. I se părea că în adevĕr toată lumea știa cine e. Nu-și întoarse ochiĭ după nimenĭ, nu se uită în față la nicĭ un om, ci numaĭ se privi pe sine cu mulțumire în geamurile de la Capșa. — Această ținută dură până în bulevard, undĕ, ne maĭ fiind nimenĭ să-l privească, își reveni în fire. Cel d'întâiŭ lucru la carĕ se gândi, fură baniĭ cheltuițĭ. Cu o rușine copilărească, puse mâna în buzunar să vadă câțĭ francĭ îĭ maĭ rĕmăseseră dintr'o hârtie de 20.

Pipăi cu degetele argintul, și se încredință că risipise aproape vre-o zece leĭ. Iĭ veni să-și dea pumnĭ de atâta prostie. Ce era de făcut? Își aduse aminte de frate-seŭ, carĕ îĭ dăduse paralele ca să aibă cu ce trăi, și maĭ în acelaș timp Mimi îĭ resări înnaintea ochilor, parc'ar fi fost vie. O puternică bătaie de inimă rĕspunse acesteĭ închipuirĭ. — Se duse acasă, hotărît să nu mănânce seara de cât un ceaiŭ.

Pe când el sta, pe la 10 ceasurĭ, cu capul în pernă, jumĕtate adormit, auzi alăturĭ sgomot și chiote. Ce putea să fie? In piroteala frigului, întrebarea rĕmase fără rĕspuns, și el ar fi adormit undĕ se afla, dacă, după câte-va minute, n'ar fi priceput că sgomotul și risetele veneaŭ spre odaia luĭ. In adevĕr, maĭ mulțĭ tinerĭ, pe carĭ de abea îĭ cunoștea, între carĭ și șeful poeților, năvăliră la el, îl apucară de mâinĭ și de picioare și-l traseră jos din pat. Măgulit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de atâta intimitate, Tache se grăbi să semene lor, uitând toate jurămintele ce își făcuse de a nu se mai aduna și a nu mai cheltui cu ei. Unul îl întrebă de vioară, dar alții trei săririră la el.

— Ce vioară, ce vioară? Nu-i vreme de perdut.

— O învêrtești?.. îi zise șeful caputiniștilor.

— Ce să învêrtesc?

— Macaua. E ușoară... te învățăm noi.

— Oho!... răspunse Tache.

Adevĕrul însă era că nu jucase nicĭ odată. Dar de frică să nu pară copil, spuse minciunĭ.

Când intrară la flautist, treĭ alțĭ tinerĭ eraŭ așezațĭ la o masă de nuc, goală pe care ardea o lampă mititică de sticlă albastră. Un teanc de cărțĭ de joc murdare sta prăvălit la mijloc, iar un alt pachet mai mic trecea din mână în mână, însoțit de 25 banĭ, miza. Pe pat eraŭ aruncate paltoane și pălăriĭ, iar de marginea patuluĭ galoșiĭ plinĭ de zăpadă. In odae frig. Se așezară cu toțiĭ în jurul meseĭ. Pe la 10 și jum. veni un domn mai în vîrstă, pe care Tache îl văzuse la cafenea jucând biliard pe parale; pe la 11 veni și căpitanul,—și ast-fel bacaraoa se întinse în toată puterea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XI.

Eraŭ treĭ ceasurĭ de dimineață. Lampa flautistuluĭ se stinsese și în locul eĭ ardeaŭ douĕ lumînărele ale căpitanuluĭ. Dintre toțĭ jucătoriĭ, rĕmăseseră numaĭ domnul cel în vîrstă, căpitanul, Tache și flautistul. Acest din urmă trăsese maĭ multe somnurĭ și numaĭ din când în când maĭ revenea la masa de joc. Căpitanul, cu tunica încheiată numaĭ în nasturele de sus, cu un picior pe scaun, își numĕra necontenit hârtiele ce'ĭ maĭ rĕmăseseră, înjurând; domnul cel-lalt, liniștit, cu niște degete bĕtrânicioase, cu figura anemică, fumând dint'o țigară de chihlibar încolăcită de un șcarpe de aur, da cărțile cu încetineala jucătoruluĭ de mescrie; Tache, galben, de abia maĭ respirând de osteneală, cu o sudoare rece la rădăcina pĕruluĭ, se uita la amândoĭ cu niște ochĭ enormĭ, dilatațĭ din cale afară. Perduse tot, tot, până la cel din urmă gologan, și acum juca pe cridă, numaĭ de frică de a nu înceta și a vedea ast-fel sburându-ĭ orĭ-ce speranță de întoarcere a noroculuĭ. Căpitanul urma a bolborosi înjurăturĭ, rupênd cărțile de câte orĭ perdea:

— Cine dracu m'a pus pe mine să intru!.. Nu-mĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

caut de treabă, domnule, să mĕ duc să mĕ culc, când eram în paralele mele... Na boule!

Și își da cu tifla singur.

Cel-lalt jucător, fără a îndrăzni să ridice ochiĭ, protestă cu glasul jumĕtate:

— Ia lasă, nene căpitane... Dumneata pierzĭ, cŭ perd, dumnealuĭ perde—atunci cine câștigă?

— Eŭ, zise flautistul, deșteptându-se din somn.

— Rezon, întări jucătorul de meserie.

— Ia ascultă, mĕ neică, cŭ nu sunt dumnealuĭ, zise căpitanul, arătând spre Tache. Nu mĕ lua peste picior, c'apoĭ știĭ... Asta-ĭ portofelul: unde sunt paralele?...

Cel-lalt puse cărțile jos, își strânse baniĭ și se sculă, uitându-se la Tache și arătându-ĭ din mână pe căpitan.

— Ce-a bĕut și ce-a mâncat!... Da când mi-a câștigat anul trecut vre-o treĭ miĭ de francĭ, le-a păpat frumușel fără să i se strepezească dinții. Nu maĭ aveaĭ cap să umbli pe pod de muscaliĭ dumnealuĭ..

— Ba era să te întreb pe dumneata, zise căpitanul, rîzînd.

— A ha!..

— Ba zĕŭ, spune drept, cât aĭ câștigat?

— Ce să câștig, mon cher, de la sĕraciĭ ăștia!... nu-ĭ vezĭ că-s toțĭ poețĭ.

— Eĭ da, dar aĭ câștigat de la dumnealuĭ, aĭ câștigat de la mine... aĭ câștigat și de la eĭ 20, 30 de francĭ.

Cel-lalt nu maĭ rĕspunse nimic. Se îmbrăcă re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pede și eși din odaie posomorît, parcă ar fi fost el jertfa celor-lalți.

Tache rămase în fața flautistului, galben. Prietenul său se freca la ochi întinzându-se de somn.

— Ce mai noapte a dracului!

— Ai o țigară? Trebue să fie târziu.

Glasul cu care era rostită această nepăsătoare vorbă, deșteptă luarea aminte a celui-lalt.

— Ai perdut tot?

— Tot.

Flautistul isbucni într'un hohot de rîs, care părea mai strident și mai supărător de cât era, din pricina frigului ce-i enerva.

— Lasă nene, că mâine mănâncî cu mine în ulicioara S-tul Ionică.. Dacă te pui să jocî cu jucătorî de meserie! N'ai văzut că eu m'am sculat de la masă. Ălă e un hoț de caî..

Tache trecu la el în odae, fără să mai răspundă nimic. Tremura parc'ar fi fost prins de friguri. Aprinse lumînarea în fugă, își scoase hainele cât putu mai repede, și rămase cu o cismă în mână, uitându-se posomorit înnaintea ochilor. Masa de joc i se înfățișă, cu figurile dinprejur, cu țigareta domnului străin, cu un 6 ce trăsese peste 4... Își aduse aminte că nu se dusese să vadă pe mamă-sa, și o așa de mare părere de rău i se aprinse în suflet, în cât îi veniră lacrămile în ochi. Din pricină că stomacul îi era prea gol, îi vuiau în cap fel de fel de sgomote rătăcite. Dar bietele lui hârtii de câte 20 de lei!.. I se părea că cu cei 90 fr. pierduți, ar fi făcut atâtea și atâtea lucruri bune; ar fi putut aș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tepta o lună de zile, până să-şĭ găsească vre-o slujbă, şi cu chipul ăsta ar fi încetat de a maĭ trăi pe spinarea fratelui său. Şi prinse a se gândi la câte frumoase fapte ar fi făcut, dacă în adevĕr ar fi fost funcţionar: ar fi pus pe fie-care lună câte atâta la oparte şi după cât-va timp ar fi dat luĭ Mitică o sumă însemnată, iar frate-sĕu l'ar fi sărutat cu recunoştinţă; ar fi cumpărat ceva de preţ şi ar fi trimis cumnateĭ sale, fără însă s'o maĭ vadă, ca să-ĭ arate că o despreţuieşte; soră-seĭ, mame-seĭ, la toţĭ le da câte ceva în gând. Intră sub plapămă tremurând şi cu idee de a stinge crâmpeiul de lumînare, ce se apropiase prea mult de sticluţa de la sfeşnic. Dar o dată intrat în pat, căută firul planurilor fericite şi-l înnodă cu isbânda concertuluĭ, uitând luminarea. Toate aplausele de la Ateneŭ îĭ reveniră în minte, cu povestirile violoncelistuluĭ despre frumuseţele de la Viena, şi se vĕzu artist celebru, în picioare în faţa sceneĭ, trăgênd arcuşul la vale, cu eleganţa simplă a luĭ Sarasate. Insă de odată ceĭ 90 fr. perduţĭ îĭ răsăriră înnainte, cu o dîră de mizeriĭ după dînşiĭ: chiria caseĭ, birtul, un chelner obraznic, cum vĕzuse pe unul la Oteteleşanu, care cerea să-ĭ plătească ciaiul de cu seară. Işĭ trecu mâna peste ochĭ, uitându-se la stelele gălbuĭ ce se coboraŭ sub pleope dintr'o noapte adâncă, şi ascultând tăcerea ce coprinsese toate cele. Ce tăcere!.. Aşa o fi oare în lumea cea-laltă? Şi cum sta cu mâna peste ochĭ, simţi sub degetul de la mijloc bătêndu-ĭ vêna de la têmplă Ce maşină ciudată şi trupul ăsta omenesc! Dar dacă n'ar maĭ bate têmpla? Şi apăsă cu degetul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe vênă, să vadă ce ar fi dacă n'ar mai bate. O durere greoaie în cap îl făcu să-și ridice degetul. Ciudat! Cum de sângele urmează a se tot învîrti? Îl mișcă inima. Dar inima cum a început a bate? Un sgomot care păru colosal se prăvăli în auzul luĭ de pe masa de alăturĭ; se spărsese sticla de la sfeșnic. Un fior de spaimă i se urcă pe șira spinăriĭ până în firele părului, iar bătăile inimeĭ deveniră rare și puternice. Suflă în hârtia de la lumînare, ce se aprinsese, și se acoperi până peste cap să doarmă.

A doua zi dimineața, se deșteptă cu capul vîlvoiŭ. Toată noaptea, în vis, jucase maca. Era enervat peste măsură. Femeea veni să-ĭ facă foc și ridică perdeaua de la geam. Lumina zileĭ, scăpătând în odaie, aduse cu dînsa conștiința deplină a realităților. Era pierdut cu desĕvêrșire. Se așeză în fața sobeĭ și se puse să gândească Ce era mai bine: să trăiască ca un mizerabil saŭ să moară! Dacă ar fi putut de odată, așa, să întindă mâinele și să închidă ochiĭ, ar fi făcut'o pe loc. Și întinse mâinele, închise ochiĭ și se rezemă cu capul de spatele jețuluĭ. Ce bine ar fi fost să nu se mai scoale! I se iviră în minte mamă sa, frate-seŭ, soră-sa, plângênd. Cu încăpățînarea în durere a naturelor sentimentale, își răsuci închipuirea împrejurul acelorași imaginĭ, până îl podidiră lacrămile și pe el. Trupul luĭ trântit jos; neamul luĭ tot, îmbrăcat în negru; frate-sĕŭ cel bun, suferind din pricina luĭ,—suferind, dar scăpat de el, plumbul, rușinea familieĭ; toate acestea îl înfiăcăraŭ din ce în ce mai mult, întărindu-l în credința

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că trebuie să sfîrșească odată. Își șterse ochiĭ și eși afară în coridor, să vadă dacă nu cum-va soldatul căpitanuluĭ era pe acolo. Voind să-ĭ ceară un pistol de al stăpânuluĭ-sĕŭ, gluṃind și făcêndu-se că era înțeles cu căpitanul. Insă soldatul lipsia. Se duse singur până la odaia ofițeruluĭ, gândindu-se să-l ceară de a dreptul luĭ. Bătu la ușă, dar nu-ĭ rĕspunse nimenĭ. Atunci intră. Căpitanul era eșit de la 7 ceasurĭ, iar odaia lăsată în grija vistavoiuluĭ și, ca tot-d'a-una, deschisă.—El se duse de adrepul la pat și luă unul din pistoalele ce staŭ încrucișate pe zid. Apoĭ, fluerând, se reîntoarse la el.

Nu puse mâna de când era pe o armă, de cât ca să se joace,—de aceea, respectul, groaza cu care scoase pistolul de sub haină era maĭ presus de voința luĭ. Dar prezența uneĭ arme încărcate de a binele, iĭ întări oare-cum hotărîrea. Aprins, tremurând, luă un petic de hârtie și se puse să scrie fratelŭĭ-sĕŭ. De la cea d'întâiŭ vorbă «Dragă nene» începu să plângă. Lacrămile iĭ picaŭ pe hârtie, întinzênd cearneala, și cu cât scria, cu atât maĭ tare îl înneca plânsul. După ce spuse fratelŭĭ-sĕŭ că el nu maĭ putea trăi, îl ruga să-l ierte de tot rĕul ce-ĭ pricinuise, să-șĭ aducă aminte de el, să nu lase nicĭ odată pe mamă-sa, care atâta făcuse pentru eĭ, și altele și altele, vorbe profetice, zise cu limbă de moarte. Pecetlui scrisoarea și chiemă pe femee s'o ducă la poștă. Când însă Borișs intră, grasă și muncitoare, în atmosfera mormîntală ce i se părea luĭ că era în odae,—rĕmase încremenit, și nu îndrăzni să-ĭ dea plicul, ci iĭ zise să-ĭ aducă un ceaiŭ;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceea ce femeea, după recomandările fratelui mai mare, se grăbi să facă. Numai după ce ea se întoarse, avu curajul să-i dea scrisoarea.

Rămas din nou singur, își turnă ceaiul încet, cu solemnitate; își făcu o țigară, răsucind foaia între degete ca pentru cea din urmă oară, și privind cu milă mâna lui de om viu, care era să se prefacă în ciolan de cadavru. Taina principiului vieței îl neliniști un moment: hotărîrea de a muri îi aducea cu puterea întrebarea «de unde? și unde?» Dincolo, colo sus, în preajma neînțelesului... Și niște versuri confuze ale lui Eliade îi veniră în minte:

Innalt, mai sus de ceruri, la locul nemuririi,
In sfînta atmosferă luminei celei vii...

Imaginea asta se închegă în mai multe rînduri de bolți albastre, de asupra cărora se desfășura o pajiște verde, unde ar fi fost locul nemuririi, cu stăpânitorul lumii. Își aduse aminte de o mulțime de câmpii pe unde umblase și de un lac de la *grădina cu tei*, dimprejurul capitalei, în care era să se înnece. Un fior de frică îl atinse din zbor pe suprafața pielei, la amintirea apei ce-l acoperea peste cap. Se sculă de la foc și rămase în mijlocul casei, întinzându-se și căscând. Era ostenit. Ideea pistolului îi perise cu desăvârșire din minte, când, apropiindu-se de pat, dete cu ochii de el, întins pe masă. Își zise să se odihnească puțin, și apoi s'o sfîrșească.

Cum puse capul pe pernă, adormi. Ceaiul, căldura patului, osteneala, îl biruiră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII.

De două zile Mimi se ducea și venea de la tată-sĕŭ fără rost. Plecarea luĭ Tache o pusese pe gânduri. Neputênd să se destăinuiască nimĕnuĭ, căuta să afle pe apucatele câte ceva, fie de la Anicuța, fie de la Henrieta, întrebuințând toată iscusința sexuluĭ și fireĭ sale. Insă Anicuța nu știa de cât că Tache îșĭ luase casă cu chirie, iar Henrieta o primea cu rĕceală, ceea ce o despera. Bărbată-sĕŭ, căruia încercase să-ĭ ceară deslușirĭ, o privise cu silă și nu-ĭ rĕspunsese. Neștiind ce să creadă, instinctul eĭ personal o mână către resistență și dispreț. Pe când toțĭ la masă staŭ cu ochiĭ in farfuriĭ, ea mânca liniștită; eșea fără să zică o vorbă; seara se culca mânioasă, învêrtind în cap tot felul de proiecte de apărare. Simțimêntul eĭ pentru Tache, de pofte brutale se prefăcuse într'o dușmănie sexuală, care o înfuria câte odată până la delir. In luminișul de conștiință ce se deschidea icĭ și colo în sufletul eĭ cântărea faptul cu un fel de cruzime literară. Tache pentru dînsa nu era de cât un bărbat, ale căruĭ calitățĭ saŭ defecte eraŭ primite de defectele saŭ calitățile natureĭ eĭ, și nimic maĭ mult. Și ca să puie o temelie trainică acestuĭ fel de a înțelege

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lucrurile, admitea întru sine că dacă i-ar fi fost rudă de sânge, poate că cestiunea s'ar fi schimbat, de, și, chiar în acest caz, explicarea științifică a formăriĭ celeĭ d'întâĭŭ și celeĭ de a doua molecule organică, căreia se datorește propagarea speței, implică o reproducere incestuoasă.... Judecând sub înrîurirea sexuală, ajungea la concluziunĭ de felul acesta.

Pe la 6 ceasurĭ, Mimi intră a casă; când la poartă se întâlni față în față cu împărțitorul, care locuia prin părțile acelea și, trecênd, lăsă o scrisoare. Ea își aruncă ochiĭ pe adresă, la lumina felinaruluĭ, și recunoscu slova luĭ Tache. De și pe plic era numele bărbatuluĭ-sĕŭ, nu stete un moment la îndoială și-l deschise.

De la cele d'întâiŭ linĭ înțelese tot, cu iuțeala pricepereĭ or-căruĭ om care așteaptă o nenorocire. Prima eĭ pornire fu să chieme pe Anicuța; dar de la ușă se opri. Era maĭ bine să se ducă singură. Citi încă odată scrisoarea și rămase cu ea în mână, gândindu-se. Ce era de făcut?... Nehotărîrea nu era în firea eĭ, dar de astă-dată simția că-ĭ lipsia îndrăzneala obicinuită. Citi pentru a treia oară scrisoarea, împinsă de un simțimênt de conservare individuală: Tache nu mărturisea nimic. Un moment își lăsă brațele în jos, respirând. Ce s'o întîmpla, întîmple-se. Insă cruzimea laptuluĭ o revoltă. Prin aceeași secretă simpatie sexuală, de care nu-și da seamă și care o făcea să urască pe băiat cu un ceas maĭ înnainte, când era viŭ, — acum, când îl credea mort saŭ în pericol de moarte, se simția

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mênată către el. Cum se afla, îmbrăcată, eși și se duse în strada Academiei, unde, după spusele Anicuței, știa că locuește Tache.

Eraŭ 6½ când femeea deschise ușa și îĭ dete drumul în odaie. Cu un vĕl gros pe obraz și de abia respirând, Mimi rămase în întuneric. Inima îĭ bătea cu putere, și, în cele câte-va secunde ce trecură, i se păru că vede pe peretele din față icoana judecăței din urmă. Neîndrăznind să se miște, de frică să nu calce peste trupul luĭ, cum și-l închipuia; pe de altă parte nevoind să descoase pe femee, pe care o găsise liniștită, deschise ușa din noŭ, chemă pe slugă și o rugă binișor să-ĭ dea o lumină și să vină cu dînsa; ceea ce și făcură.

Când intrară cu lumina înnăuntru, Tache era ascuns sub plăpămĭ până peste cap și pe aceeași parte pe care se culcase. Ostenceala, trupească și sufletească, fusese atât de mare, în cât, întinzêndu-se pe pat, o adevĕrată cortină de fier i se coborîse peste simțurĭ. Femea îl scutură puțin de mână. El sări din pat, ca un om care are să se ducă la gară.

— Cât am dormit? întrebă el repede.

Femeea zîmbea cu multe înțelesurĭ, dându-se la oparte și lăsând pe Mimi la iveală.

— Aĭ dormit destul, coconașule.

Innainte de a vedea pe Mimi, Tache vĕzuse pistolul pe masă, și, cu răpeziciunea gândului, îșĭ aduse aminte de hotărîrea cu care se culcase, de scrisoarea trimisă fratelui-sĕŭ, de neputința luĭ sufletească, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se duse lângă sobă, șezu jos și-și rezemă capul pe amândouĕ mâinile, uitându-se la cenușă.

Mimi luă o învelitoare de pe pat și i-o puse pe umerĭ; după aceea se lăsă pe un genunchiŭ lângă scaun.

— Tache!... zise ea încet.

El se întoarse și se uită la dînsa.

— Eștĭ bine?.. n'aĭ nimic? întrebă ea netezindu-l pe spate.

— Nu... rĕspunse el.

Apoĭ îșĭ întoarse capul iar spre sobă.

Mimi îșĭ păstră brațul pe spatele luĭ și i se lipi cu capul de umĕr, fără a rosti nicĭ o vorbă, binișor, cu o pasivitate sentimentală de o rară delicatețĕ. Sensualitatea colorà contururile greoaie ale fireĭ sale sufletescĭ cu nuanțe fine. El se întoarse iar spre dînsa și ĭĭ zise:

— Ce vreĭ de la mine? De ce aĭ venit iar?

Ea îșĭ ridică vĕlul de pe obraz și se uită lung la el. Din chipul eĭ rumen se desprindea o vibrare de viață puternică, un parfum de frig, înșelat icĭ și colo de o amintire de heliotrop. Cu gura umedă, întinsă spre a vorbi, încet și de aproape, ea pricepu înrîurirea ce o avea asupră-ĭ, și, cu mĕsură, îșĭ retrase mâna de pe umĕrul luĭ.

— Eŭ am primit scrisoarea, — din fericire. Și am venit fără să știŭ ce fac. Ce groaznice minute am petrecut de acasă până aci!.. Cum se poate să scriĭ asemenea lucrurĭ?..

El se uită la dînsa, înfiorat de ceea ce scrisese, și deschise gura să-ĭ spuie că voia cu adevĕrat să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se omoare. Insă, lipsa de vorbe potrivite, temerea de a nu fi crezut, îl făcu să tacă.

— Cum se poate să te gândeștĭ la asemenea lucrurĭ?.. Știŭ că pentru mine n'aĭ nicĭ un fel de.... milă. Dar pentru ceĭ-lalțĭ, pentru dumneata, adăogă Mimi, ridicând glasul.

— Te rog, vorbește maĭ încet... și scoală-te. Perdeaua e încă ridicată.

Și, înnainte de a sfîrși vorba, se duse și lăsă storul de la fereastră.

Mimi se sculă de jos și se așeză pe marginea patuluĭ, fără a maĭ zice nimic. El reveni la loc, făcêndu se că nu o maĭ vede. O tăcere de câte-va minute urmă, de opotrivă nesuferită pentru amêndoĭ.

— Ce face mama? întrebă el în cele din urmă.

— E acasă.

Nouă tăcere. Tache ar fi voit să afle dacă mamă-sa știe ceva despre scrisoare, dar fiind-că Mimi tăcea, tăcu și el. Odaia se răcise din noŭ. El dormise îmbrăcat sub plăpâmă, și acum simțea frigul și maĭ mult. Se ridică de pe scaun, căscând și tremurând.

— Am dormit ca un bușteau. Dacă m'am culcat despre ziuă...

— Da ce aĭ făcut?

— Ce să fac? Prostiĭ... Am stat cu băeții la vorbă.

Apoĭ o întrebă de odată:

— Da mama știe ceva despre scrisoare?

Mimi o scoase din buzunar.

— Uite scrisoarea.

El se înroși și îĭ veni să i-o smulgă din mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar, neîndrăznind, încercă să glumească, afectând o nepăsare de viteaz.

— Fie-care om se hotărăște câte odată la asemenea lucruri. Ce gust acru trebue să aibă moartea.

Ea îl privia cum se plimbă prin casă cu mâinile în buzunar, și se gândea cu nedumerire la ceea ce se petrecea în capul lui. Îi era silă și milă de forma bărțească cu care vroia să-și ascundă starea sufletească.

— Bine Tache, zise ea, tu îți dai seamă de succesul ce ai avut alaltă-seară, la concert?

El se opri în mijlocul odăii și se uită la dînsa.

— Ai citit jurnalele?

— Da.

— Le-ai citit pe toate? Bună-oară *Suferințele Omului*...

— Pe ăsta nu l'am citit, fiind-că îmi închipuesc ce trebue să zică despre mine silnicul ăla de Iluzie.

— Te înșeli. Vorbește cu un adevărat entusiasm. Ba chiar spune că se formează un comitet de prieteni cari să te trimită în străinătate.

— Da?

— Zi să-ți caute numĕrul.

El porni spre ușe să chieme pe femee. Mimi se repezi la el și-l apucă de mână.

— Bine ce faci? Vrei să chiemi acum, când sunt eŭ aici?...

— Ai dreptate.

Ea îl aduse la lumină și îi întinse scrisoarea.

— Uite Tache, ți-o dau s'o rupi, dar cu o condiție: sa nu mai vorbim nici odată de asta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da.

— Te cred încă om serios, bagă de seamă.

El luă scrisoarea și o rupse în mii de bucăți.

— Dacă aș fi eu bărbat!... zise Mimi, și cu talentul tĕu!...

— Ce-aĭ face?

— Aș merge înnainte, tot înnainte. Câte sunt de învĕțat și de făcut în lumea asta? Ce farmec are viața, când știi să o ieĭ pe laturea eĭ bună!... Pentru tine, succesul, renumele în artă; izbânda în viață; fericirea inteligentă;—un întreg viitor strălucit, căruia vreĭ să-ĭ daĭ cu piciorul... Ce copil eștĭ!.. Vino încoace să te trag de ureche.

El veni lângă dînsa, zîmbind. Mimi se lipi din nouŭ cu capul de umĕrul luĭ, plimbându-șĭ firele pĕruluĭ peste obrazul tênăruluĭ, ca un motan ce se joacă cu piciorul stăpânuluĭ sĕŭ. Iĭ vorbia, încet, întrerupt, lăsându-se să fie sărutată și prinzênd icĭ și colo gura luĭ din fugă, atêrnându-se greoaic pe spate, până ce căzu lungă pe pat.

— Să nu fiĭ urît... Poțĭ fi foarte fericit... Să nu aĭ prejudecățĭ... Aĭ închis ușa?

Ca un om beat, care aude dar nu prinde tot înțelesul vorbelor, el se pierdea în aceeașĭ vraje de moliciune și de voluptate ca și cea-laltă dată...

Iar acum, Mimi își trecea mâna pe frunte, oftând încet.

Rĕmasă singură, pe pat, ea se uita în podele, cu o desfășurare de limpeziciune în minte, care îĭ deschide orizonturĭ nemărginite. Chiemă pe Tache din nouŭ lângă dînsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vino încoa, fă-mĭ plăcerea asta, măcar că nu-ți sunt dragă nicĭ atât... Staĭ lângă mine.

El se așeză pe marginea patuluĭ.

— Foarte bine, nu vreĭ să viĭ?

— Nu sunt lângă dumneata?

— Bine, bine. Vream să te întreb dacă tu vezĭ așa de clar și înțelegĭ lucrurile cu înlesnirea cu care le înțeleg eŭ, după ce... cum să-ți spuĭ? după ce aĭ iubit?

Tache se uită la dînsa, fără să priceapă bine ce vrea să zică. El simțea tocmaĭ contrariul de ceea ce spunea Mimi, dar nu îndrăznea și poate nu știa să-și explice acea simțire.

Ea urma a aiuri, adresându-se luĭ, dar vorbind maĭ mult sieși, împinsă de o trebuință puternică de a da ființă, cel puțin prin cuvinte, unor vedeniĭ încântătoare.

— E limpede ca notele vioareĭ tale, de un ideal aproape realizabil. Dacă aș putea întinde o mână diafană, l'aș prinde. Tu nu-l simțĭ?.. Voĭ, bărbațiĭ, sunteți poeți (când sunteți) numaĭ în dorințe și în simțiri artificiale. De cé rîzĭ,—nu-ĭ așa?

Tache o privea zîmbind, cu acea obicinuită ironie bărbătească, când femeile fac teoriĭ. El mângâia cu mâna piciorul eĭ eșit de sub rochie, dând din cap.

— Orĭ nu-ĭ așa? Voĭ vĕ puneți la temelia vieței o morală strămoșească, de cele maĭ multe orĭ mincinoasă și maĭ în tot-d'a-una nepotrivită cu esența fireĭ voastre, pe care doriți s'o urmați, dar pe care n'o urmați fiind-că nu este produsul natureĭ voastre. Tu bună-oară: estĭ un artist, cu trebuințe sufletești

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de o fineță nepricepută de un om de rând. Dacă pășești dincolo de marginile prejudecăților comune, îți pare că ai făcut rĕŭ, fiind-că așa zic alții,—dar rĕul acesta îl vei face din noŭ, cu cea d'întâiŭ împrejurare, fiind-că așa zice firea ta. Nu?

— Ba da. Insă dumitale ți-ar conveni să-ți aplice altii morala asta?

— Fără îndoială.

— Ți-ar plăcea bună-oară să știi că... bărbatul dumitale te înșală?

Mimi se ridică pe un cot și dete din mână cu multă înțelegere:

— E he!.. mĕ înșală de mult. Adică nu mĕ înșală: nu mĕ mai iubește. Și e natural să se ducă acolo unde îl poartă firea și simpatiile.

— Găsești?

— Da firește. Eŭ așĭ putea chiar să sufer, și el tot așa ar face.

— Crezi?

— Sunt sigură, și ce să mai vorbim: chiar o face cu cumnată-mea Henrieta.

— Da? Eŭ nu cred; dar, în fine, nu găsești că cea mai simplă vorbă ar fi să nu facem a suferi pe semenii noștrii?

— Nu crezi! Tu nu cunoști pe ipocrita aceea.

Și cum Tache, vorbind, își plimba mâna cu voluptate pe piciorul ei, de la gleznă în sus, ea se ridică din noŭ pe un cot și-l atinse peste obraz.

— Stai binișor, că mĕ gâdilĭ. Vino încoace.

Și ea își întoarse gura către el, umedă, poftitoare, și, între două sărutări, îi zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce de prostiĭ!.. Asta e viață. Tu îmĭ eștĭ drag și nu vreaŭ să maĭ știŭ nimic. Aĭ să fiĭ cuminte, nu-ĭ așa?

— Da.

— Și să nu maĭ facĭ copilăriĭ.

— Nu.

Intîlnirea lor se sfîrși așa. Mimi eși, friguroasă și veselă, cu o nespusă poftă de mâncare, și se duse acasă. Tache se îmbrăcă și el în fugă, cu o umbră de melancolie în urma eĭ, dar, ca toțĭ bărbațiĭ, fericit de a-și regăsi libertatea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIII.

Ciudată vorbă avea Mimi, gândea adesea Tache în urma ei,—ciudată, dar parcă adevărată. De ce să te lupți cu pornirile firei și să vrei să faci excepțiune, într'o societate în care toată lumea e așa cum e, iar nu cum o crezi tu. Și cum oare era ajunsă așa de departe, fiind, relativ, așa de nouă? El se gândea acasă, la mamă-sa, și se găsea într'un element simplu, cinstit, în care toate emoțiunile erau regulate de mai înnainte: la paște, la crăciun, duminicile, sau la împrejurări solemne, precum căsătorii, nașteri și altele. Restul vieței, monoton, placid, poate chiar prozaic, dar cu rara calitate de a trăi și mai cu seamă a gândi în el liber, fără secreta temere de necunoscut, ce apăsa acum pe existența lui. Și, cu toate astea, o misterioasă putere îl atrăgea spre cel-lalt fel de viață, al oamenilor noi. O confuziune de generalități științifice, pe cari firea lui le gusta cu deosebire, amestecată cu înclinări de rasă, rămase de la fanarioți sau poate chiar de la strămoșii latini, înlesnea desvoltarea pornirilor fie-căruia. Pentru ce Stroescu era un om superior? Pentru că n'avea prejudecăți. Dacă nu-l înțelegea toată lumea, vina era a lumii, care de a pururea rămâne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în urmă. Și ast-fel, înrîurit fără să-și dea seamă de articolul din *Suferințele Omului*, i se părea că e bine să iasă din sfera îngustă a trecutului și să înțeleagă pe cea largă a viitorului. Apoĭ, încet, pe nesimțite, cercul de judecată se strîngea: era să se ducă la Paris, să-și urmeze cursurile Conservatorului mai departe. Imbătat de laudele umflate ale prietenilor, se vedea mergênd în triumf, din concert în concert, din capitală în capitală, ajuns chiar până la curți și palate. Ca toate temperaturile artistice și în special muzicale, începea să afecteze dispreț pentru toate cele-lalte lucruri omenești ce n'aveau raport cu muzica, și să dorească, în secretul inimeĭ, a se înnălța până la prieteniĭ cu oamenii nobilĭ. Talentul nu este mai presus de toate? Sonatele luĭ Beethoven nu sunt închinate celor mai marĭ nume de pe vremurĭ?

Insă aceste visurĭ copilărești urmaŭ a se face tot în odaia din strada Academieĭ. Așteptând formarea comitetului care trebuia să-l trimită la Paris, Tache se ducea din când în când pe la mamă-sa, ciupindu-ĭ câte zece leĭ, apoĭ câte cincĭ, apoĭ câte maĭ puțin, pênă ajunse să iea de la Anicuța câte un franc, din economiile eĭ de fată. Devenise inevitabil în toate seratele muzicale și toate concertele artilor scăpătați. Legase prietenie adâncă cu capuținiștiĭ, și cu vremea el însuși fu numit membru al acesteĭ societăți de temperanță silită.

Cu Mimi se întâlnea, ca și maĭ înnainte. Intimitatea lor era țintuită în marginile uneĭ jene secrete: la el, rușinea de a se găsi în fața singureĭ persoane

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care cunoștea încercarea copilărească de sinucidere; la ea, ironia neînlăturabilă a femeeĭ, către bărbatul lipsit de energie și prea naiv. Dar jugul sentimental mergea înnainte.

Cât despre emoțiunile ce încercase când cu hotărîrea de a sfîrși cu viața, reproducerea lor în amintire le ștersese puterea, și nu rămăsese din ele de cât dorința de a nu și le maĭ reaminti. Când și când, icoana plastică a jucătoruluĭ de meserie i se deștepta în fantazie, făcênd să tresară o fibră de demnitate. Dar cu lunile ce treceaŭ, împrejurările din urmă tot maĭ mult se îngropaŭ în întunericul uitărieĭ. Zilele aduceaŭ neîncetate decepțiunĭ, cum se întîmplă tuturor naturilor vizionare carĭ vor să devie practice. Cu timpul, frate-sĕŭ putuse să-ĭ dobândească un loc la Dacia, pe care-l primi numaĭ în așteptarea comitetuluĭ de amicĭ ce trebuia să-l trimiță la Paris. Seara cânta în orchestră, cât ținea opera, iar restul anuluĭ umbla din cafenea în cafenea saŭ din birt în birt, cu clica de prietenĭ pe carĭ îĭ cunoaștem. Se înțelege că Stroescu uitase de a doua zi făgăduiala de a-l trimite în străinătate; în schimb însă *Suferințele Omuluĭ* îĭ deschiseseră coloanele pentru cronicĭ muzicale. Câtă-va vreme această îndeletnicire îĭ păru foarte plăcută; dar neavênd temperament de critic, saŭ lăuda prea mult, saŭ sfâșia fără milă, ceea ce îĭ aduse o mulțime de nemulțumirĭ.

Și așa, încetul, cu încetul, devenia om.

Despre frate-sĕŭ Mitică pe care nicĭ odată nu-l judecase, acum gândea că e un creștin ca toțĭ cei-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lalți, cu patime și mizerii ca orî-ce muritor. La ideea că ere înamorat de Henrieta, se simția ridicat pênă la el, cu drept de a-l privi în față, gata a-ĭ răspunde la orî-ce observație. Dar era ciudat cum aceste lucruri numaĭ le gândea, fără ca vre-o dată să le exprime. Surîsul blând și necăjit de supĕrărĭ al celuĭ-lalt îl făcea să amuțească. Când din întîmplare îl întîlnea pe stradă, fără să-l poată ocoli, tot-d'a-una se roșea câte puțin. Figura blajină a luĭ Mitică lua o expresie de seriozitate tristă de câte orĭ se găsea față de Tache: pentru el, fratele maĭ mic era un om iremediabil perdut. Chiar de la concert înțelesese aceasta, dar, neavênd putere să meargă împotriva curentuluĭ obștesc de laude, tăcuse. O vagă îndoială de ceva necorect, de care nu-și da seamă, îl cuprinsese, de când văzuse că Tache revenea acasă, și maĭ cu seamă de când Mimi în familie acorda luĭ Tache o protecție silnică și parcă desprețuitoare.

Cât despre el și Henrieta, rĕmăseseră aceeașĭ. Șarl îĭ chema «ceĭ doŭĭ creștinĭ». De la plimbarea în sanie, Henrieta strînsese mreaja dorințelor pustiĭ, ce se întinseseră departe, la o prietenie cu totul pămîntească. Ce taină rĕmăsese în sufletul eĭ, dînsul nu putea ști. Pe nesimțite, ca readucea lucrurile la formula lor obicinuită, căutând a le colora cu o notă prozaică, spre a împedica orĭ-ce fel de aprindere sentimentală. Se urma un proces de distrugere. Cu finețea natureĭ sale, înțelesese că între Mimi și Tache se petrecea ceva, oribil, infam, și asta fu într'însa semnalul uneĭ schimbărĭ tot maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lăuntrice, mai ascunse, pe care Mitică o primia cu supunere.

Intr'o zi, acesta intră la dînsa cu o carte subsuoară.

— Ți-am adus ceva de citit.

— Da? Bravo, tocmai mĕ trudeam cu un roman nou de Bourget. Ce neînțeleasă s'a făcut lumea! E un om cu mare talent, dar bolnav, care zugrăvește o societate plină de infamii, căutând s'o scoată albă ca zăpaua cu psicologia în mână...

— Cartea mea e vechie.

— Ia să vedem.

El i-o întinse, zîmbind. Ea citi titlul, și după aceea ridică ochii spre el, cu o umbră târzie peste luminele negre.

— Am cetit-o de mult. *Le Lys dans la vallée* e unul din vechile mele romane ce mĕ făceaŭ să plâng. Hc, Balzac!..

El o privia duios, cu nesiguranță, vrênd parcă să spuie ceva.

— Dar, cum s'a înnemerit... cu numele.

— Da,—însă nu și cu persoanele.

După aceea, punênd cartea jos, luă un scul de lână roză și i'l dete.

— Miticuță, întinde mâinile să depănăm lâna asta.

Orvieto, 1890.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr